

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина

**ЕРЕКШЕ ОҚЫТУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІНЕ ҚАРАЙ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІК,
ОРТАША МЕРЗІМДІК ЖӘНЕ ҰЗАҚ МЕРЗІМДІК НЕГІЗДЕ
ОҚУШЫЛАРҒА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОЛДАУ
КӨРСЕТУ**

Әдістемелік ұсынымдар

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ И ОКАЗАНИЕ
ПОДДЕРЖКИ УЧАЩИМСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ
ПОТРЕБНОСТЯМИ В ШКОЛАХ НА КРАТКОСРОЧНОЙ,
СРЕДНЕСРОЧНОЙ И ДОЛГОСРОЧНОЙ ОСНОВЕ**

Методические рекомендации

Астана
2015

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен
баспаға ұсынылған (2015 жылғы _____ №__ хаттамасы)

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии
образования им. И. Алтынсарина (протокол № ____ от ____ 2015 года)

Ерекше оқыту қажеттіліктеріне қарай қысқа мерзімдік, орташа мерзімдік
және ұзақ мерзімдік негізде оқушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау
көрсету. Әдістемелік ұсынымдар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық
білім академиясы, 2015. – 80 б.

Психолого-педагогическое сопровождение и оказание поддержки
учащимся с особыми образовательными потребностями в школах на
краткосрочной, среднесрочной и долгосрочной основе. Методические
рекомендации.- Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2015.- 82 с.

Әдістемелік ұсынымда білім алуда ерекше қажеттіліктері бар
оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдаудың негізгі қағидалары,
ұйымдық негізі және мазмұны берілген. Қосымшада қолдау қызметінің
мамандарының құжаттарының үлгісінің жобалары ұсынылған. Ұсыным жалпы
білім беру мектептерінің басшыларына, мамандарға (логопедтерге, арнайы
педагогтерге, психологтарға, әлеуметтік педагогтарға және т.б.) және
педагогтарға арналған.

В методических рекомендациях изложены основные принципы,
организационные основы и содержание психолого-педагогического
сопровождения школьников с особыми образовательными потребностями. В
приложениях приведены примерные образцы документации специалистов
службы сопровождения. Рекомендации предназначены руководителям,
специалистам (логопедам, специальным педагогам, психологам, социальным
педагогам и др.) и педагогам общеобразовательных школ.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2015

© Национальная академия образования
им. И. Алтынсарина, 2015

Мазмұны

Кіріспе	4
1 Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдаудың міндеттері, қағидалары	5
2 Жалпы білім беру үдерісіне қосылған мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін ұйымдастыру	8
3 Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды педагогикалық қолдаудың түрлері мен кезеңдері, мамандардың қызметінің мазмұны	10
Қорытынды	17
Глоссарий	18
Пайдаланылған және ұсынылған әдебиеттер тізімі	19
А Қосымшасы. Жергілікті нормативтік актілер	20
Б Қосымшасы. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мамандарының лауазымдық нұсқаулықтары	34
В Қосымшасы. Педагогтың психологиялық-педагогикалық қолдау қызметіне сұрау салу бланкісі	68
Г Қосымшасы. Оқушыны оқу үдерісінде және оқудан тыс әрекеттерде бақылау хаттамасы	69
Д Қосымшасы. Оқушының психологиялық-педагогикалық картасы	77

Кіріспе

Білім беруді дамыту саласындағы мемлекеттің басты міндеттерінің біріне әрбір балаға сапалы білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету болып табылады. Балалардың сапалы білім алу құқықтары ҚР Конституциясымен, ҚР «Білім туралы», «Баланың құқықтары туралы» заңдармен бекітілген.

Әрбір баланы сапалы біліммен қамтамасыз ету ісінде мектептік популяцияда әлеуметтік мәдени факторлар немесе және балалардың психофизикалық даму ерекшеліктерінің себебінен оқуда қандай да бір қиындықтарды сезінетін оқушылар кездесетінін де есепке алу қажет. Әсіресе оқудағы қиындықтар мүмкіндіктері шектеулі балаларда жиі кездеседі. Осыған байланысты мектептік ортада аталған санаттағы оқушылардың білім алудағы ерекше қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында арнайы білім беру жағдайларын құру өзекті мәселе болып отыр. ҚР «Білім туралы» заңында арнайы білім беру шарттарына кіретіндер: «мүмкіндіктері шектеулі тұлғалардың жалпы білім беру және кәсіптік білім беру оқу бағдарламаларын меңгерулері арнайы тәсілдерсіз, техникалық және басқа да құралдарсыз, тіршілік әрекет ортасынсыз, сондай-ақ медициналық, әлеуметтік және т.б. қызметтерсіз мүмкін емес» [1].

Арнайы жағдайларды құруда оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау маңызды рөл атқарады. Психологиялық-педагогикалық қолдау мамандардың жүйелі ұйымдасқан, бір тұтас әрекеттерінің барасында әрбір баланың білім беру-тәрбиелеу үдерісінде өзінің мүмкіндігі мен қажеттіліктеріне сәйкес табысты оқу мен даму үшін қажетті әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық жағдай құрылатын балаға көмек (немесе қолдау) көрсетудің ерекше түрі ретінде қарастырылады. Оқудағы қиындық байқалымының анықтық деңгейіне қарай оқушыны қолдаудың түрі қысқа мерзімді, орташа мерзімді және ұзақ мерзімді болуы мүмкін.

Психологиялық-педагогикалық қолдаудың нысаны білім беру (оқу-тәрбиелеу) үдерісі. Психологиялық-педагогикалық қолдаудың мәні – баланың әлеммен, қоршағандармен (ересектер, құрдастары), өзімен-өзілік қатынастың жүйесі ретіндегі оның даму жағдайы. Ерекше қажеттіліктері бар балаларды қолдау әр түрлі мамандардың (психологтың, логопедтің, арнайы педагогтың, әлеуметтік педагогтың) өзара тығыз әрекетін, жұмыстың командалық түрін білдіреді.

Осы әдістемелік ұсынымда жалпы білім беру үдерісіне қосылған мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдаудың міндеттері, негізгі қағидалары, ұйымдық негіздері мен мазмұны ашып көрсетілген.

Әдістемелік ұсынымдарды әзірлеу барысында 2012-2015 ж.ж. Қарағанды қаласындағы №27 АБМ-інде апробациядан өткен, білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдаудың негізгі қағидалары, ұйымдық негізі және мазмұны пайдаланылды.

1 Мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдаудың міндеттері, қағидалары

Психологиялық-педагогикалық қолдау мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың білім алудағы ерекше қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған және арнайы білім беру жүйесінде әзірленген және жүзеге асырылған технология болып табылады. Жалпы білім беру жағдайындағы оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау арнайы білім беру ұйымдарының тәжірибелерін пайдалану негізінде құрылуға міндетті.

Мүмкіндіктері шектеулі балалардың білім алудағы ерекше қажеттіліктері:

- психологиялық-педагогикалық қолдауға қажеттілік анықтала салысымен бірден онымен қамтамасыз ету;
- қалыпты дамыған балаларды оқытуға қатысты қолданылмайтын оқытудың арнайы құралдары мен тәсілдерін пайдалану;
- оқытудың таңдалған бағдарламасының баланың даму деңгейіне, шынайы жетістіктеріне (білім беру мониторингісі) сәйкестігін үнемі бақылау;
- балалардың психосоматикалық ерекшеліктеріне сәйкес келетін кеңістіктік және мезгілдік білім беру ортасын ұйымдастыру;
- баланы қоршаған барлық ересектердің оның білім алудағы ерекше қажеттіліктерін шешуге қатысуы.

Жоғарыда аталғандарға негізделіп отырып, психологиялық-педагогикалық қолдау (педагогикалық қолдау) бағытталуға тиістілер:

- баланың денсаулығын және дене күшін қолдау: бала өмірінің денсаулық-сақтау түзімін ұйымдастыру, оларды жеке таңдалған қимылдық белсенділіктерге, денсаулықты нығайтатын сабақтарға қатыстыру;
- балалардың зерде дамуын қолдау: әрбір баланың танымдық ерекшелігін анықтау және дамыту, оқу әрекетінің табысты болуы үшін жағдай тудыру;
- баланы қарым-қатынас саласында қолдау: балаларға гуманистік өзара әрекеттенуіне жағдай тудыру, балалардың қолы бос кезіндегі әрекеттерде жеке қабілеттерін байқатуларын қолдау, тәртіп түрін саналы түрде таңдауына көмектесу;
- баланың жанұясын қолдау: жанұялық қатынасты зерттеу, олардың үйлесімді болуына көмек көрсету.

Педагогикалық қолдау ерекше шығармашылық ахуалды құру мен балаларға жағдайды таңдауды ұсынуды білдіреді. Бұндай жағдайлар оқушылардан білімді, икемділікті ғана емес, сондай-ақ рефлексия тәжірибесін, шешімді өздігінен қабылдауды, ерік пен мінезін байқатуды талап етеді.

Психологиялық-педагогикалық қолдаудың негізгі қағидалары:

- 1) бала дамуындағы кез келген мәселені шешудің кешенді, пәнаралық тәсілдемелері.

Кәсіпаралық серіктестік баланың мектепте және жанұяда дамуының, мамандар (психолог, логопед, дефектолог, әлеуметтік педагог) мен

мұғалімдердің іргелес ғылымның білімін, әдістемелерін меңгерудің бірыңғай стратегиясын әзірлеуге және жүзеге асыруға бағытталған.

2) Білім беру үдеріндегі баланың дамуын қолдаудың үзіліссіздігі.

Балада тұлғалық, танымдық және әлеуметтік мүмкіндікті арттыру міндетін табысты шешу үшін мектепте оқытудың барлық сатыларында жүзеге асырылатын мамандар мен педагогтардың командасының ұзақ та күрделі жұмысы қажет болады.

3) Қолдау үдерісін ақпараттық-әдістемелік қамсыздандыру. Білім беру ұйымныңдағы оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау бойынша мамандардың командасының жұмысын реттемелеу үшін жергілікті нормативтік актілерді әзірлеу. Психологиялық-педагогикалық қолдау үдерісін оқу-әдістемелік қамсыздандыру.

4) Қолдау әрекетін әлеуметтік-педагогикалық және психологиялық жобалау.

Мамандардың келісілген әрекеттерін бекітуге арналған мамандардың құжаттарының пакетін әзірлеу үшін олардың бағыты мен мазмұнын алдын ала анықтау.

5) Мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау бойынша шараларға ата-аналарды, педагогикалық және балалар ұжымын белсенді тарту.

Педагогикалық қолдаудың қажетті жағдайы ретінде тәртіптің толерантты мәдениеттілігін қоса отырып, жайлы және кедергісіз ортаны құру.

Құрамына ең алдымен мүмкіндіктері шектеулі балалар кіретін білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау білім берудің әрбір сатыларында төмендегі міндеттерді шеше отырып, жүзеге асырылады:

бастауыш мектеп – мектепте оқуға дайындығын анықтау, мектепке бейімделуін қамтамасыз ету, оқушылардың оқу әрекетіне деген қызығушылығын арттыру, танымдық және оқу уәждерін дамыту, дербестік пен өзін реттеу қабілетін дамыту, «оқи білу» және қалауын қалыптастыруда қолдау, әрбір оқушының жеке ерекшеліктерін және әлеуеттік мүмкіндіктерін есепке ала отырып шығармашылық қабілеттерін дамыту;

негізгі мектеп – оқушының негізгі мектепке көшуде қолдау, оқытудың жаңа талаптарына бейімделу, жеке тұлғалық және құндылықты-мағыналық өзін-өзі тану мен өзін-өзі дамыту міндеттерін шешуде қолдау, жеке тұлғалық мәселелері мен әлеуметтендіру мәселелерін шешуде, өмірдік дағдыларын қалыптасыруда көмектесу, неврозды алдын ала емдеуде, ата-анасымен және құрдастарымен құрылымды қатынасты құрастыруда көмектесу;

орта мектеп – оқушыға бейінді бағдарлауда және кәсіптік тұрғыда өзін-өзі анықтауда, экзистенциалдық мәселелерді (өзін-өзі тану, өмірдің мәнін іздеу, жеке бірдейлікке жету) шешуде қолдау, уақытша келешекті, мақсатты тұжырымдау қабілетін дамыту, психоәлеуметтік құзыреттілікті дамыту.

Қолдаудың бірізділігін құру барынша икемділікті және вариативтілікті, баланың дамуындағы әрбір кезеңдегі оның психофизиологиялық жас ерекшеліктерін есепке алуды білдіреді.

Оқытудың әр түрлі сатыларында қолдау қызметінің кейде бір, кейде басқа мүшелері басқаларын шетке ығыстырмай, білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушының жеке тұлғалық қалыптасуының осы сатысында өзінің ерекше жауапкершілігін түсіне отырып, бірінші қатарға шығады. Сонымен оқушыны оқытудың бастапқы сатысында олардың оқудағы қиындықтарының туындау себептерін анықтауда, оқушылармен жеке және топтық сабақтарда жұмыс істей отырып, оларды жою мәселелері бойынша педагогтарға кеңес беруде дефектолог пен логопедтің рөлі өте үлкен.

Негізгі мектепке көшкенде негізгі жүктеме күрделі жасөспірімдік кезеңді бастан өткізетін жасөспірімдердің жеке тұлғалық мәселелерін шешетін психологқа артылады, әлеуметтік педагогтың да шаруасы көбейе түседі. Бұл сенситивтік кезеңдегі жаста түзете дамыту жұмысының тиімділігімен қамтамасыз ететін логопед пен дефектологтың жұмыстары аяқталады.

Жеке тұлғалық мәселелер басым болатын жоғары мектепте психолог рөлінің маңыздылығы сақталады.

2 Жалпы білім беру үдерісіне қосылған мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі әрекетін ұйымдастыру

Басым бөлігін мүмкіндіктері шектеулі балалар құрайтын білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдауды мамандардың командасы мектептің педагогтық ұжымымен серіктестікте жүзеге асырады. Мамандар командасының жұмысын үйлестіру мақсатында мектепте жалпы білім беру мектебінің толыққанды құрылымдық бөлімі болуға міндетті психологиялық-педагогикалық қызметі қолдау (ППҚК) құрылады. Бұл үшін мектеп басшысы қызметтің құрылғаны және оның қызметінің ережелері туралы бұйрық шығарады (А қосымшасы). Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің құрамына мектеп директоры, оқу-тәрбие жұмысы бойынша директордың орынбасары, логопед мұғалім, педагог-психолог, дефектолог мұғалім, әлеуметтік педагог, ЕДШ нұсқаушысы және т.б. кіреді.

Жалпы білім беру мектебінің жұмыс құрылымына өзінің кәсіптік әрекетінің белгілі бір алгоритмі бар психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін ендіру қажеттілігі мектепті басқару жүйесіне өзгерістер енгізуді талап етеді. Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға қатысты мектеп үшін жаңа ақпараттар мен қызметтер пайда болады. Басқару кадрларына қолдау мамандары мен педагогтардың өзара әрекеттенуін реттеу; олардың қатар бағыну иерархиясын және өзара әрекеттену қағидаларын құру қажеттілігі; басқарудың әрбір деңгейінде ақпараттарды жинау және өңдеу формасын анықтау; балалар ұжымының жіктелуіне жол бермейтін жағдай тудыру; пәнаралық негізде мұғалімдер мен мамандардың кәсіптік өсуіне жағдай тудыру мәселелері жүктеледі. Директор мен директордың орынбасарының атқарымдық міндеттемелеріне өзгерістер енгізіледі. Директор оқу-тәрбиелеу үдерісін ғана емес, сондай-ақ ол психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін де біліп, басқаруға және өтіп жатқан үдеріс туралы ақпаратты жинау және өңдеу тәсілдерін де меңгеруге міндетті.

Директордың оқу жұмысы бойынша орынбасары балаларды қолдау үдерісін басқаруға, психологпен, дефектологпен, логопедпен және т.б. мамандармен өзара әрекеттенуге, оқушыны қолдаудың жеке бағдарламасын құруға қатысуға, балаларды сүйемелдеу жүйесін дамыту және жетілдіруге бағытталған әр түрлі шараларды, формаларды, тәсілдерді әзірлеу үшін мұғалімдер мен мамандардың уақытша ұжымын ұйымдаструға міндетті.

Директордың тәрбие жұмысы бойынша орынбасары күннің екінші жартысында сыныптан тыс және демалыс шараларын ұйымдастырған кезде әр түрлі сыныптардың (арнайы және әдеттегі) оқушыларын біріктіруге қатысты жауапкершілікті өзіне алуға міндетті. Сонымен бірге оқушылардың мүмкіндіктерінің бірдей еместігін есепке алып, балалар арасындағы бәсекелестік жағдайын жайластыруға міндетті. Оқудан тыс әрекеттерде оқуда

жоғары нәтижелерді көрсете алмайтын оқушылар үшін өздерінің қабілеттерін барынша жүзеге асыра алуға мүмкін болатындай қажетті жағдай тудырылу керек.

Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін мектеп қызметінің құрылымына қосу жағдайында мектептің әдеттегі басқару органдарының (педагогикалық кеңес, пән мұғалімдердің әдістемелік бірлестігі) жұмысын өзгерту қажеттілігі туады. Педагогикалық кеңес құрамына мұғалімдерден басқа психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мамандары да кіруге міндетті. Олардың педагогикалық кеңес жұмысына қатысуы оқушылардың үлгермеушіліктері мен тәртіп бұзуларының себептерін талқылауға мүмкіндік тудырады. Қолдау мамандары оқушылардың оқу нәтижелерін педагогикалық кеңес отырысында талқылай отырып, педагогтардың жұмысына қатысты ұсынымдарды тұжырымдауға, ал әдістемелік бірлестіктердің отырысында мұғалімдерді оқытудың арнайы әдіс-тәсілдерімен, оқушыға сараланған және дараланған тәсілдемені қолдануды жүзеге асыру технологиясымен таныстыруға мүмкіндіктері болады.

Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін ұйымдастыру материалдық, кадрлық және ғылыми-практикалық жағдайлардың болуын талап етеді. Білім беру ұйымдарында мүмкіндіктері әр түрлі балалардың торлық құнды жеке бастық өзін-өзі танытуына және олардың жалпы білім беру ұйымдарындағы бағдарламаларды толық құнды меңгерулеріне мүмкіндік беретін бейімдеуіш ортаны құру қажет.

Мектепте мүмкіндіктері шектеулі балалардың оқуына және дене тұрғысынан қолжетімділікке арналған қажетті техникалық жағдай құрылуға міндетті: қимыл-қозғалыс бұзылыстары бар оқушыларға арналған арнайы құралдар, құрылғылар, мүмкіндіктері шектеулі балаларды оқыту үдерісін материалдық-техникалық және оқу-әдістемелік жарақтандырудың ең төменгі нормативтік талаптарына сәйкес заманауи көмекші құралдар, көрнекі дидактикалық материалдар.

Балаларды психологиялық-педагогикалық қолдауды қамтамасыз ететін дефектолог мұғалімнің, педагог-психологтың, логопед мұғалімнің және басқа да мамандардың кабинеттері түзете дамыту құралдарымен, оқыту құралдарымен (оның ішінде техникалық), арнайы оқу-әдістемелік және дидактикалық әдебиеттермен жабдықталуға міндетті.

Мүмкіндігі шектеулі білім алуда ерекше қажеттіліктері бар баланы оқыту мазмұнын қамтамасыз ету үшін білім беру ұйымының кітапханасы арнайы білім беру және түзете дамыту бағдарламаларымен, арнайы әдістемелік және оқу әдебиетімен жабдықталады.

Қолдау қызметінің жұмыс істеуі және дамуы үшін балаларды сүйемелдеу тұжырымдамасын және кәсіптік реттелген өзара әрекеттенуді қамтамасыз ететін ұймдасқан құрылымды құру қажет болады. Бұндай құрылымға мектептік психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум жатады.

3 Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды педагогикалық қолдаудың түрлері мен кезеңдері, мамандар қызметінің мазмұны

Мүмкіндігі шектеулі баланың оқудағы жетістігі қолдаудың әрбір маманының онымен жүргізген жұмысының тиімділігімен ғана анықталмайды. Баланы оқыту мен тәрбиелеу үдерісіне қатысқан барлық ересектердің қызметінің үйлесімділігі; баланың мәселесін түсінудегі және оларды шешудегіынтымақтастық; практикадағы өзара түсіністік пен өзара әрекеттену де өте маңызды болады.

Жалпы білім беру жағдайындағы әр түрлі бейінді мамандардың өзара әрекеттену тәсілдері қазіргі кезде әдістемелік тұрғыда толық қамтамасыз етілмеген, соған орай практикада да әлсіз жүзеге асырылады. Мамандар кей кезде бірін-бірі қайталайды, кейбір жағдайда олардың әрекеттері түзете дамыту міндеттеріне сәйкес келмейді, ал кейбір жағдайда қайшы келеді. Сол себепті жалпы білім беру жағдайындағы мүмкіндіктері шектеулі балаларды психологиялық-педагогикалық қолдау идеясын жүзеге асыру мамандардың жұмыс командасын ұйымдастырмай, мамандардың атқарымдары нормативтік тұрғыда бөлінбей және бекітілмей мүмкін болмайды (Б қосымшасы). Командалық тәсілдемені қалыптастырудың негізгі бір мәселесіне жалпы білім беру үдерісіндегі әр түрлі бейінді мамандардың өзара әрекеттенуінің алгоритмін әзірлеу жатады. Мамандардың осындай өзара әрекеттенуі мүмкіндігі шектеулі баланың бірыңғай даму стратегиясын әзірлеу және жүзеге асыруға, оның жанұясына, сондай-ақ жалпы білім беру ұйымдарының педагогтарына көмек көрсету қызметін ұйымдастыруға бағытталуы қажет. Команда мүшелерінің өзара әрекеттену ержелері:

- команданың барлық мүшелері жағынан өзара сыйласымдылық, өзара түсіністік, адалдық, өзара көмек көрсетуге дайындықтары;
- команданың барлық мүшелерінің атқарымдарының айқын бөлінуі және олардың нақты педагогикалық міндетті шешуге қатысуының басымдылығын сақтау;
- команданың барлық мүшелерінің түзету және оқу-тәрбие үдерісіне қатысуға тең құқықтығы, өзінің және ортақ жұмыс нәтижелері үшін жауапкершілігі [2].

Қолдау қызметінің негізгі бағыттары:

- мектепке келген балалардың оқуға дайындығын, қолдауға қажеттілігін анықтау мақсатында, оларды кешенді тексеру;
- дене бітімінде, зерде және эмоциялық дамуында ауытқушылықтары, оқуда және мектепке бейімделу қиындықтары бар оқушыларды дер кезінде анықтау, қажет болған жағдайда оларды кеңес алу үшін ПМПК-ке жіберу;
- ПМПК-тің тұжырымдамасы (сөйлеу тілі, зейіні, жұмысқа қабілеттілігі және басқа да психикалық атқарымдарда) бар оқушылардың танымдық әрекетінің даму деңгейі мен ерекшелігін анықтау, оқудағы табыстылықпен қамтамасыз ететін профилактикалық, түзету психологиялық-педагогикалық

және әлеуметтік шараларды анықтау үшін олардың эмоциялық ерік саласы мен жеке тұлғалық дамуын зерттеу;

- мүмкіндігі шектеулі баланың мүмкіндігі мен қажеттілігіне сайма сай жеке түзете дамыту бағдарламасын әзірлеу және жүзеге асыру; жекеше, шағын топтық, топтық түзете дамыту жұмысын жүргізу;

- психологиялық-педагогикалық мониторингіні жүзеге асыру;

- жалпы және арнайы сынып жағдайындағы оқушыларға жекеше және сараланған тәсілімді қамтамасыз ету үшін мұғалімдерге ұсынымдарды әзірлеу;

- дене тұрғысынан, зерде және эмоциялық күш түсу мен күйзелістің алдын алу, емдік-сауықтыру шараларын ұйымдастыру;

- кеңес беруші және ағартушы әрекеттер.

Бала дамуының ерекшеліктеріне, сондай-ақ ПМПК ұсынымдарына сәйкес ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды қолдаудың бағыттылығы, қарқыны және ұзақтығы анықталады. Жалпы білім беру мектебі оқушыға оның қажеттілігіне сәйкес қолдау түрін ұсынуға міндетті. Бұл қолдау қысқа мерзімді, орташа мерзімді немесе ұзақ мерзімді негізді болуы мүмкін.

Қысқа мерзімді қолдау оқуда шамалы және уақытша қиындықтары бар, логопедпен, психологпен түзету сабақтарының қысқа мерзімді кезеңін қажет ететін оқушыларға көрсетіледі (жарты жылға дейін). Бұл кезде оқушы әдеттегі сыныпта жалпы білім беру бағдарламасы бойынша құрдастарымен бірге оқиды және аптасына бірнеше рет оқушының дамуының жеке ерекшелігін (сөйлеу тілінің дамуындағы кемшіліктер, эмоциялық-тұлғалық жетілмеуі) дамыту немесе өтемі бойынша мамандармен өткізетін жекеше немесе топтық сабақтарға барады.

Орташа мерзімді қолдау арнайы дайындалған педагогтар мен мамандардың қарқынды қолдауын қажет ететін және дамуындағы ерекшеліктерге байланысты оқуда тұрақты қиындықтарға кездесетін оқушылар үшін ұйымдастырылады. Жалпы білім беру ұйымдарының (бастауыш, негізгі орта және жалпы орта) [3] қызметінің Типтік ережелеріне сәйкес жалпы білім беру мектептеріндегі бұндай оқушылар үшін білім берудің бастапқы деңгейінде арнайы сынып жағдайындағы сараланған оқыту ұйымдастырылады. Бұл жағдайда ҚР БҒМ бекіткен арнайы оқу жоспарлары мен бағдарламалары, оқытудың арнайы әдіс-тәсілдері, техникалық құралдар мен жабдықтар пайдаланылады. Денсаулықты сақтаудың педагогикалық түзімімен қамтамасыз етіледі: ұзартылған күнді ұйымдастырумен бірінші аусымда оқиды. Оқушылармен психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мамандары мен дайындалған мұғалім жұмыс жүргізеді. Мамандармен жүргізілетін жекеше түзете дамыту сабақтары күннің екінші жартысында өтеді. Түзете дамыту сабақтарының түрлері, оларды өткізудің жиілігі арнайы оқу жоспарымен анықталады. Оқыту үдерісінде оқушыларға қатысты жекеше және сараланған тәсілдеме жүзеге асырылады. Оқушыларды қолдаудың негізгі міндетіне МББС оқу бағдарламаларының мазмұнын меңгерудегі және оқудағы қиындықтардың себебін жою жатады. Оқыту үдерісінде оқушыларға ұсынылатын талаптардың олардың даму деңгейіне, әлеуетті мүмкіндіктеріне

және оқытудың өткен кезеңдеріндегі оқуда қол жеткен жетістіктеріне сәйкестігін бақылауға бағытталған педагогикалық диагностика жүзеге асырылады.

Арнайы сыныптың даму динамикасы жағымды және оқу бағдарламасын табысты меңгерген, дамуындағы артта қалушылықты жеңген және оқытудың кез-келген кезеңінде оқу әрекетінің қажетті дағдыларын меңгерген оқушыларын ПМПК шешімімен, оқушылардың өздерінің және олардың ата-анасының келісімімен әдеттегі сыныпқа көшіруге болады.

Оқушылардың даму мәселелерін бастапқы сатыда жеңу мүмкін болса, онда олардың оқуын оқытудың келесі сатыларында да арнайы сынып жағдайында жалғастыруға болады. Бұл жағдайда оқушыларды ұзақ мерзімді қолдау жүзеге асырылады.

Оқушылардың негізгі орта және жалпы орта білім алу кезеңінде пән бойынша стандартты оқу бағдарламалары ҚР МББС-ына сәйкес келетін негізгі мазмұнды сақтай отырып, оқушылардың білімді меңгеру ерекшеліктеріне сәйкес бейімделеді. Арнайы сынып жағдайындағы балалардың негізгі білім алу мерзімі 1 жылға ұзартылады. Оқыту мамандармен (психологпен, дефектологпен, логопедпен) түзете дамыту сабақтары қарастырылатын арнайы оқу жоспарына сәйкес жүзеге асырылады. Оқушыларды бағалау оқу үдерісіндегі жүзеге асырылатын бағдарламалар аясында жүреді.

Мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың барлық сыныптан тыс және оқудан тыс әрекеттері (үйірмелік, факультативтік, тәрбиелік) әдеттегі сынып оқушыларымен бірге өтеді.

Мүмкіндігі шектеулі баланы психологиялық-педагогикалық қолдаумен қамтамасыз ететін білім беру ұйымының мамандары ата-аналармен жұмысын ұйымдастырады. Бұл жұмыстың негізгі мақсаты – мүмкіндігі шектеулі баланы оқытудағы және тәрбиелеудегі жанұяның әлеуетті мүмкіндіктерін жүзеге асыру. Баланың жанұясымен жұмыстың негізгі міндеттері:

- ата-аналарда өзінің баласына деген сәйкес қатынасты, оны жанұяда тәрбиелеудің белсенді позициясын қалыптастыру;
- ата-аналарға баламен өзара әрекеттену тәсілдерін, жанұя жағдайында оны тәрбиелеу және оқытудың әдіс-тәсілдерін меңгеруге көмектесу;
- ата-аналарды балалармен жүргізілетін түзете дамыту жұмысына белсенді тарту;
- ата-аналарды психологиялық-педагогикалық ақпараттандыру.

Ата-аналармен жұмыс жеке әңгімелесу және кеңес беру; ата-аналық лекторий; ашық есік күндері, семинарлар және т.б. түрінде жүргізіледі.

Мүмкіндіктері шектеулі балалардың ата-аналары (заңды өкілдері) психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасын әзірлеу және жүзеге асыру үдерісіне тартылады, сабаққа және түзету сабақтарына шақырылады, түзете дамыту және білім беру үдерісінің нәтижелері туралы шынайы және толық ақпарат алады.

Арнайы сыныптарда оқыған (ақыл-ойы дамымаған балалардан басқа) негізгі орта және жалпы орта мектепті бітірушілер білім алу деңгейіне сәйкестілігі туралы куәлік алады.

Ақыл-ойы дамымаған оқушыларды мектепте оқытудың барлық кезеңі арнайы көрнекілік-дидактикалық құралдар мен оқыту тәсілдерін пайдалана отырып, ерекше оқу жоспары, бағдарламалар мен оқулықтар бойынша жүзеге асырылады. Оқуды бітірген оқушылар оқытудың берілген түріне арналып бекітілген үлгідегі (2007 жылдың 28 желтоқсанындағы ҚР Үкіметінің №1310 Қаулысы) оқу туралы куәлік алады.

Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды оқу үдерісінде қолдау бір-бірімен логикалық байланыста тұрған, бірізділік кезеңдерге сәйкес ұйымдастырылады.

Қызмет мамандарының баланы психологиялық-педагогикалық зерттеуі қолдаудың бірінші кезеңі болып табылады. ПМПК тұжырымдамасы бар оқушылар, мектепке алғашқы келген оқушылар, сондай-ақ мектепте үлгермеушілік қауіпіне байланысты мұғалімдерді алаңдататын оқушылар тексеріледі. Соңғы жағдайда мұғалімдер қолдау қызметіне мамандардың кеңесінің қажеттілігі туралы сауал жібереді. Бұндай сауал жазбаша түрде (В қосымшасы) орындалады.

Балаларды педагогикалық зерттеу диагностикалық және жекеше түрдегі арнайы тапсырмалар беріле отырып, тікелей сабақ барысында жүргізіледі. Мұғалім оқушылардың серіктестікке дайындығына, құрдастарымен және ересектермен қатынас орната білуіне, сабақ оқуға қызығушылығының болуына назар аударады. Сабақ барысында қоршаған әлем туралы білім мен түсініктерінің көлемі, санау операцияларын меңгеруі, дыбыстық-әріптік талдауы, кеңістіктік-мезгілдік түсініктерінің көлемі анықталады. Мұғалім оқушының өзінің әрекеттерін реттеу және басқару икемділігіне, тұжырымдай, пайымдай білетініне назар аударады.

Логопедиялық зерттеу логопедтің сабаққа қатысуынан және сөйлеу тілінде бұзылыстары бар оқушыларды анықтаудан басталады. Осыдан кейін зерттеу барысында фонематикалық есту қабілеті, сөйлеу тілін түсіну, дыбысты айту жағдайы, сөздік қоры, сөйлеу тілінің грамматикалық құрылысының қалыптасқандығы зерттелетін тереңдетілген жеке-дара тексеру жұмысы жүргізіледі.

Психологиялық зерттеу мұғалімде алаңдатушылық сезімдерін шақырған оқушыларды тексеруден басталады. Бұл оқушының оқу материалын түсінудегі қиындықтарына, оқу материалын тез ұмытып қалатынына, алаңдаушылықтың жоғары болуына, жұмысқа қабілетінің төмен болуына, сыныптастарымен қатынастағы қиындықтарға, тәртіп бұзушылыққа және т.б. қатысты болуы мүмкін. Оқушыны арнайы ұйымдастырылған тексеруден басқа, психолог баланы сабақ әрекеті жағдайында бақылау үшін сабаққа қатысады. Бақылауды тіркеу үшін Г қосымшасында үлгі ретінде берілген дайын хаттаманы пайдалануға болады.

Сонымен бірге әрбір нақты жағдайда түзету жұмысын құру кезінде тірек етіп алуға болатындай бала дамуының жағымды жағын көру өте маңызды.

Қарастырылған кезең баланы зерттеу нәтижесі бойынша мамандардың жеке тұжырымда жасауымен аяқталады.

Оқушыны тексеруді жүргізгеннен кейін мамандар алынған нәтижелерді коллегиялды талқылайды. Бұл талқылауды қолдау мамандары қызметінің екінші кезеңі ретінде қарастыруға болады.

Осындай тексеру нәтижесін бірге талқылау оқушыны басқа мамандардың көзімен көруге ғана емес, сондай-ақ баланың мәселелері, оның даму ерекшеліктері туралы бірыңғай жан-жақты түсініктерді алуға, оқушыға оқуда табысты болуына көмектесетін педагогикалық шаралар кешенін анықтауға мүмкіндік береді. Бұл коллегиялды жұмыстың қорытынды бөлігіне оқушының білім алуғағы жеке қажеттілігіне сәйкес психологиялық-педагогикалық сүйемелдеудің бағдарламасының мазмұнын анықтау, сондай-ақ оның дамуына қажетті түзету және дамыту бағдарламаларын анықтау жатады. Бұл жерде мамандардың бір-бірімен ары қарайғы өзара әрекеттенуін үйлестіру мен келісу талаптары талқыланады. Қажет болған жағдайда оқушымен жұмысқа әр түрлі мамандардың қосылу тәртібі анықталады.

Қолдау мамандары қызметінің пәнаралық қағидасы оқушының қажеттілігіне жалпы ұғынуды қалыптастыруды қарастырады. Бұл өз кезегінде коллегиялды талқылауды жүргізудің қажетті технологиясын, яғни пәнаралық өзара әрекеттену технологиясын талап етеді. Бұл жағдайда негізгі «жүктеме» оқушының мәселесін талқылауды жүргізу атқарымын өзіне алған маманға түседі. Жетекші маманның маңызды міндетіне оқушыға арнайы педагогикалық көмектің қажеттілігі туралы мамандар мен педагогтардың өзінің пікірі туралы айтылымдарының бірізділігін анықтау мен реттеу жатады. Коллегиялды талқылаудың қорытынды шешімінде мамандардың балаға қойған қандай да болмасын бірде-бір диагнозының болмауы маңызды. Талқылаудың қорытындысына педагогикалық қолдаудың мазмұнына қатысты құрылымдық ұсынымдар болуға тиісті. Сонымен бірге, жеке түзете дамыту сабағының болжалды ұзақтығы, сабақтар циклының жалпы ұзақтығы анықталуға міндетті. Арнайы педагогикалық қолдаудың мазмұны психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасында бейнеленеді.

Келесі, үшінші кезеңде қолдау арнайы психологиялық-педагогикалық, баламен маманның түзете дамыту жұмысы, оқу үдерісінде оқушыға мұғалім, қосымша білім беру педагогтары мен ата-аналарының көмектесуі болып табылады.

Бұл кезеңдегі психолог қызметінің негізгі бағыттары: жайлы яғни оқушының мүмкіндігіне сәйкес оқытуды ұйымдастыруға көмек; мұғалімнің психологиялық қолдауы; баланың әлеуметтік, эмоциялық және жеке тұлғалық дамуына бағытталған жеке-дара жұмыс; жанұямен жұмыс және оның мамандармен өзара әрекеттенуін үйлестіру; оқушының сыныптастарымен жұмыс. Психолог баланың әлеуметтік мәртебесін арттыруға көмексететін топтық психологиялық түзету жұмысының әр түрлі технологиясын пайдалана

отырып, мүмкіндігі шектеулі баланы құрдастарының қабылдауына бағытталған жұмысты ұйымдастырады. Мүмкіндігі шектеулі баланың өзі қосылатын бұндай топтық жұмыс оның құрдастарының арасындағы әлеуметтік бейімделу мәселелерін шешуге көмектесуге міндетті. Психолог балаға балалармен және ересектермен қырым-қатынасты, өзара әрекеттенудің әдіс-тәсілдерін қалыптастыруға, сондай-ақ өзара әрекеттену шегін түсінуге көмектеседі.

Психолог баланың әрекетінің сипатын: оның қарқынын, жұмысқа қабілеттілігін, өнімділігін, белсенді зейін деңгейін бағалай отырып, педагог үшін оқу жүктемесін, оқу материалының көлемін мөлшерлеу туралы, баланың жұмысқа қабілеттілігін есепке ала отырып, оқу материалын ұсыну қарқыны туралы және сыныптағы жаппай жұмыс кезіндегі баланың өзіндік қарқынын есепке алу қажеттілігі туралы ұсынымдар әзірлейді. Мүмкіндігі шектеулі оқушының психикалық қызметін ұйымдастыру ерекшелігін бағалау оны оқытуға арналған сайма сай ұйымдастырылған жағдайды тудыруға мүмкіндік береді: сынып бөлмесіндегі тиімді жұмыс орны, сыртқы тіректерді ұйымдастыру, жекеше тәсілдемені пайдалана отырып, оқу материалын беру мен бекітудің арнайы тактикасын таңдау.

Педагог дефектологтың қызметінің негізгі мазмұнына оқу әрекетін мөлшерлеу; оқу білімін, икемділігі мен дағдыларын меңгерудегі қиындықтарды жеңу жатады. Есту қабілеті бұзылған оқушылармен жұмыста арнайы педагог өзінің күшін есту арқылы қабылдауға, сөйлеу тілін және коммуникативтік атқарымды дамытуға бағыттайды. Көру қабілеті бұзылған оқушылар көру арқылы қабылдауды, кеңістікте бағдарлауды, әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлауды дамытуға мұқтаж болады. Тірек-қимыл аппаратында бұзылыстары бар оқушылармен жұмыс мазмұнына танымдық әрекетті, кеңістікте бағдарлауды, көру қимылдық тепе-теңдік пен қимылды дамыту, коммуникативтік атқарымдардың қалыптасуы жатады. Аутистік бұзылыстары бар оқушылар тәртіпті ұйымдастыру, қатынастың коммуникативтік атқарымын дамыту, сенсорлық және сенсомоторлық дамыту, танымдық қызметті, кеңістікте бағдарлауды дамыту бойынша арнайы жұмысқа мұқтаж болады.

Логопед мұғалімнің қызметінің негізгі міндеттері оқушылардың ауызекі және жазба сөйлеу тіліндегі кемшіліктерді жеңу, жазу мен оқу үдерісіне қатысатын жоғары психикалық атқарымдарды дамыту, коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру болып табылады.

Мамандар педагогикалық қолдау алатын оқушының жеке кестесіне сәйкес күннің екінші жартысында оқушылармен арнайы жабдықталған кабинетте жеке-дара және топтық сабақтарды өткізеді.

Мұғалім білім алуда ерекше қажеттілігі бар оқушыны сүйемелдеу (қолду) бағдарламасын жүзеге асыратын орталық бейне болып табылады. Сонымен бірге педагогтың балаға, оқушының оқу әрекетінің нәтижесіне деген көзқарасының, педагогтың оқыту үдересін дараландыра білуінің, мамандардың (психологтың, логопедтің, дефектологтың) ұсыныстарын ұстануының, балада

өзіне деген сенімділікті қалыптастыра білуінің маңызыүлкен болады. Мұғалімнің білім алуда ерекше қажеттілігі бар оқушыны бағаламай қабылдауы, өзгеріске, кәсіптік ізденіске дайындығы, мамандар командасында жұмыс істеу дайындығы, педагогикалық оптимизм міндетті түрде мұғалімнің кәсіптік қасиеттеріне айналуға тиісті.

Жұмыстың түзете дамыту кезеңінің аяқталуы оқушыны оқу барысында динамикалық бақылау нәтижелерінталдау және қорытынды тексеру, оқушының жетістігін зерттеу болып табылады. Қолдау мамандары мен мұғалімнің оқушыларды динамикалық бақылау нәтижесін талдау тиісті құжатқа тіркеледі (Д қосымшасы).

Сонымен, білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушыны психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу ұжымдық келісілген әрекеттердің келесі кезеңдерін қамтиды:

- педагогикалық сауалды бағалау және оны талдау;
- оқушының дамуын мамандар командасының (логопедпен, педагог дефектологпен, дәрігермен, әлеуметтік педагогпен) зерттеуі және бағалауы;
- оқушыны сүйемелдеудің жеке бағдарламасын құру (сүйемелдеу мамандарын анықтау, олардың жұмысының мазмұны, сондай-ақ мұғалімдер мен ата-аналар жағынан көрсетілетін көмек) және оны жүзеге асыру уақыты;
- психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасын жүзеге асыру, оқушыны бақылау, қажет болған жағдайда оның мазмұнын түзету;
- оқушымен жұмыс нәтижелерін коллегиялды талқылау, оқушылардың оқудағы жетістіктерін зерттеу;
- оқушыны ары қарай да қолдау қажеттілігі туралы шешім қабылдау.

Қорытынды

Инклюзивтік білім беру практикасының қалыптаса бастауы мектепті дамыту бағдарламасын, оның жарғысын өзгертуді, жаңа стратегиялық міндеттерді шешуге әкімшіліктің дайындығын талап етеді. Ондай болмаған жағдайда жаңадан пайда болған жеке жағдайлар оқшауланған түрде болады. Олардың одақтастары, жалғастырушалары болмайды, яғни олардың жетістіктері педагогикалық кеңестер мен әдістемелік бірлестіктерде кеңінен талқыланатын тақырып болып табылмайды. Педагогтардың бала туралы, сынып туралы диагностикалық ақпараттардың қолданысы мен философиясын толық түсінбегеніктерінен ол ақпараттар педагогикалық ұжым үшін сұранымсыз болады. Педагогтардың білім беру үдерісінің тұлғалық-бағдарлық және түзете дамыту технологияларын меңгеруге қажетті уәждері болмайды. Сондықтан ұйымдық мәселелерді шешу жалпы білім беру үдерісіне қосылған мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды сүйемелдеу қызметінің маңызды құрамды бөлігі болып табылады. Оған мектепте «кедергісіз» білім беру кеңістігін ұйымдастыру бойынша бірізділік қадамдарын анықтайтын жергілікті нормативтік актілерді әзірлеу, бірыңғай стратегияда әрекеттенетін пәнаралық мамандар командасын қалыптастыру, әрбір маманның атқарымын, олардың өзара әрекеттену тәсілдерін анықтау жатады.

Басқару шешімдерін қабылдауға жауапты тұлғалар төменде берілгендердің басқарудың тиімді емес екендігін білдіретінін естерінде сақтауға тиісті:

- басқарудың реактивті түрінің басым болуы;
- психологтың, логопедтің, дефектологтың және т.б. мамандардың атқарымдық бағынушылдығының анық болмағанына байланысты басқарудың бір тұтас үлгісінің болмауы;
- жағдайды талдаудың жүйелілігі мен кешенділігінің болмауы, оған ақпараттың жетіспеушілігі немесе тым артық болуы себеп болуы мүмкін;
- мектеп ішілік бақылауда шоғырлану түрінің басым болуы;
- құндылығы бірыңғай команданың болмауы.

Аталған факторлар жалпы білім беру үдерісіне қосылған мүмкіндіктері шектеулі балаларды психологиялық-педагогикалық қолдаудың тиімділігін төмендетеді, ал бұл балалардың сапалы білім алу құқығын бұзады.

Мүмкіндіктері шектеулі балаларды мектептің білім беру үдерісіне қосу үшін мектепте құрылған ұйымдық негіздер мен талаптардың барабар көрсеткіштері:

- білім беру үдерісіне қатысушылардың қарым-қатынасындағы жоғары педагогикалық мәдениет (шиеленістің, өзара наразылықтың, кемсітушіліктің, балалар қоғамының жіктелуінің болмауы),
- оқушылар мен ата-аналардың білім беру үдерісіне қанағаттанулары;
- оқушылардың ауруының төменгі деңгейі.

Глоссарий

Білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балалар

арнайы психологиялық-педагогикалық көмекке және тәрбиелеу және оқыту кезінде ерекше жағдайларды ұйымдастыруға мұқтаж балалар

Мүмкіндіктері шектеулі балалар (МШБ)

дене бітімі және (немесе) психикалық даму кемшіліктері бар, туа біткен, тұқым қуалайтын, жүре пайда болған аурулардың немесе жарақаттардың салдарынан өмір тіршілігінің шектеулілігі бекітілген тәртіпте анықталған балалар

Психологиялық-педагогикалық қолдау

әрбір баланы оның мүмкіндігі мен қажеттілігіне сәйкес табысты оқыту мен дамыту үшін мамандардың жүйелі ұйымдасқан, біртұтас әрекеттерін білдіретін білім беру-тәрбиелеу үдерісінде құрылатын әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық жағдай балаға көмек көрсетудің (немесе қолдаудың) ерекше түрі болып табылады

Білім алуға арналған арнайы талаптар

арнайы білім беру оқу бағдарламалары және оқытудың арнайы әдістері, техникалық және басқа да құралдар, өмір сүру ортасы, сондай-ақ медициналық, әлеуметтік және мүмкіндіктері шектеулі тұлғалардың оларсыз жалпы білім беру және кәсіптік білім беру оқу бағдарламаларын меңгерулері мүмкін болмайтын басқа да қызметтерді қамтитын білім алуға арналған талаптар

ППСҚ

психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу қызметі

МЖБС

білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты

ПМПҚ

психологиялық-медициналық-педагогикалық кеңес

Пайдаланылған және ұсынылған әдебиеттер тізімі

1. ҚР «Білім туралы заңы» 2007 жыл 27 шілдедегі № 319-III.
2. Семаго Н.Я. Опыт системного развития инклюзивного образования в Центральном округе Инклюзивное образование. 1 шығарылым. Мәскеу, «Школьная книга» орталығы, 2010.
3. Жалпы білім беру ұйымдары (бастауыш, негізгі орта және жалпы орта) қызметінің үлгілік қағидалары. ҚР Үкіметінің 2013 жылғы 17 мамырдағы № 499 қаулысымен бекітілген.
4. Методические рекомендации по организации интегрированного (инклюзивного) образования детей с ограниченными возможностями в развитии. (ҚР БЖҒМ 2009 жылы 16 наурыздағы № 4-02-4/450 хаты.)
5. Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 12 желтоқсандағы № 524 бұйрығы.
6. Щербо И.Н. Управление системой коррекционно-развивающего образования в школе. «Директор школы». Журналының кітапханасы/ М.: 2003. Қыркүйек.- 160-б.
7. Ямбург Е.А., Забрамная С.Д. Управление службой сопровождения детей в условиях образовательной организации. Практикалық-бағдарлық монография. Мәскеу.: Бослен – 2013.
8. Амрина Б.Б., Елисеева И.Г., Жанғазиева Т.А., Чумакова О.Ф. Организационные основы и формы включения школьников с ограниченными возможностями в общеобразовательный процесс. Әдістемелік ұсынымдар. - Алматы: ТП ҰҒПО, 2014 ж.
9. Инструктивно-методическое письмо по определению детей после кохлеарной имплантации в общеобразовательные (инклюзивные) и специальные (коррекционные) организации образования. ҚР БЖҒМ 2009 жылы 2 шілдедегі № 4-02-4/1228 хаты.
10. Методические рекомендации по определению детей с аутизмом в организации образования. ҚР БЖҒМ 2010 жылғы 28 мамырдағы № 4-02-4/1435 хаты.

Жергілікті нормативтік актілер

1. Мектепте Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің құрылғаны туралы бұйрық.
2. № ОБМ-індегі психологиялық-педагогикалық қызмет туралы ережелер.
3. № ОБМ-індегі психологиялық-педагогикалық қолдау жұмысының оқу жылына арналған жоспар үлгісі.
4. Білім беру ұйымы мен МШ оқушының ата-анасының арасындағы келісім шарт.

Мектептік психологиялық-педагогикалық қызметті құру туралы Бұйрық

Инклюзивтік практика жағдайындағы мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдауды қамтамасыз етудің жүйелік және кешендік тәсілдемелерін қалыптастыру мақсатында

БҰЙЫРАМЫН:

1. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметіні төмендегі құрамда құру:

---

2. ... оқу жылына Мектептік қызметтің құрамын бекіту.
3. Мектептік психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің басшылығына ..... тағайындау.
4. Мектептік психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің басшысына:
  - ППҚ қызметінің жұмыс жоспарын әзірлеу;
  - жалпы білім беру үдерісіндегі мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды қолдау үдерісін жүзеге асыруды қамтамасыз ету.
  - осы бұйрықтың орындалуын бақылау.

Мектеп директоры:

№ ... ОБМ-індегі психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі туралы ережелер

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы ережелер № ... ОБМ-індегі психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің (ары қарай қолдау қызметі) жұмысын реттейді.

1.2. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі оқу-тәрбиелеу үдерісінің барлық қатысушыларына көрсетілетін көмек пен қолдаудың ерекше түрі болып табылады. Ол әрбір баланы мүмкіндіктері мен қажеттілігіне сәйкес табысты оқыту мен дамытуға арналған әдеуметтік-психологиялық және педагогикалық жағдайларды құратын мамандардың бір тұтас, жүйелі түрде ұйымдастырылған әрекетін білдіреді.

1.3. Қолдау қызмет әрекеті:

1) мектепке бейімделмеу және оқуда қиындықтары бар балалардың қатер тобын дер кезінде анықтауға;

2) оқушылардың дамудағы ауытқушылықтарын (анықталған сәттен бастап) жеңуге арналған психологиялық-педагогикалық көмекті ерте көрсетуге;

3) оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдауды білім беру үдеріс жағдайындағы балалар мен жасөспірімдерді тиімді дамытумен, әлеуметтендіру, денсаулықтарын сақтау және нығайтумен, құқықтарын қорғауды қамтамасыз ету мақсатында жүзеге асыруға;

4) балаларды дамыту мен тәрбиелеу үшін жағымды жағдайларды құруды есепке ала отырып, білім беру ұйымының дамыту бағдарламасын әзірлеуге және жүзеге асыруға көмектесуге;

5) педагогтардың, тәрбиеленушілердің, ата-аналардың психологиялық-педагогикалық құзыреттілігін (психологиялық мәдениеттілікті) артыруға;

6) оқушыларды оқыту мен тәрбиелеу, түзете дамыту жұмысының нәтижелерін мониторингілеуді (психологиялық мониторинг) жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

1.4. Мектептік құрылымның бір бөлімі болып табылатын психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің әр түрлі білім беру деңгейлерінде жүзеге асыратын міндеттері:

1) мектепке дейінгі білім беру – № ... ОБМ-індегі шағын орталыққа келуші балалардың мектепке дайындығын қамтамасыз ету, дамуындағы ауытқушылықтарды ерте диагностикалау және түзету;

2) бастауыш мектеп – мектепте оқуға дайындығын анықтау, мектепке бейімделуін қамтамасыз ету, оқушылардың оқу әрекетіне деген қызығушылығын арттыру, танымдық және оқу уәждерін дамыту, дербестік пен өзін реттеу қабілетін дамыту, «оқи білу» және қалауын қалыптастыруда қолдау, әрбір оқушының жеке ерекшеліктерін және әлеуметтік мүмкіндіктерін есепке ала отырып шығармашылық қабілеттерін дамыту;

3) негізгі мектеп – оқушының негізгі мектепке көшуде қолдау, оқытудың жаңа талаптарына бейімделу, жеке тұлғалық және құндылықты-мағыналық өзін-өзі тану мен өзін-өзі дамыту міндеттерін шешуде қолдау, жеке тұлғалық

мәселелері мен әлеуметтендіру мәселелерін шешуде, өмірлік дағдыларын қалыптасыруда көмектесу, неврозды алдын ала емдеуде, ата-анасымен және құрдастарымен құрылымды қатынасты құрастыруда көмектесу;

4) орта мектеп – оқушыға бейінді бағдарлауда және кәсіптік тұрғыда өзін-өзі анықтауда, экзистенциалдық мәселелерді (өзін-өзі тану, өмірдің мәнін іздеу, жеке бірдейлікке жету) шешуде қолдау, уақытша келешекті, мақсатты тұжырымдау қабілетін дамыту, психоәлеуметтік құзыреттілікті дамыту.

1.5. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің негізгі қағидалары:

1) баланың қандай да бір даму мәселесін шешуде кешенді, пәнаралық тәсілдеме;

2) білім беру үдерісіндегі баланың дамуын қолдаудың үзіліссіздігі;

3) қолдау үдерісін ақпараттық-әдістемелік қамсыздандыру;

4) қолдау әрекетін әлеуметтік-педагогикалық және психологиялық жобалау (болжау);

5) мүмкіндіктергі шектеулі балаларды психологиялық-педагогикалық қолдау бойынша шараларға ата-аналарды, педагогикалық және балалар ұжымын белсенді қатыстыру.

2. № ... ОБМ-інде психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін ұйымдастыру

2.1. Оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау облыстық психологиялық-медициналық-педагогикалық кеңестің (ары қарай ОПМПК) тұжырымдамасы мен ұсынысының негізінде, сондай-ақ оқушыларды № ... ОБМ-тің штаттық мамандарының (педагог-психолог, логопед мұғалім, дефектолог мұғалім, әлеуметтік педагог, ЕДШ маманы, медициналық қызметкер) диагностикалық тексерулерінің нәтижесінде жүзеге асырылады.

2.2. Қолдау қызметінің мамандарының өзара кәсіптік әрекеттенуі үшін директордың бұйырығымен мектепте психологиялық-педагогикалық консилиум (ары қарай педконсилиум) құрылады.

2.3. № ... ОБМ-тің директорының бұйырығымен тағайындалған психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің төрағасы аталған қызметті басқарады. Қызметтің барлық мамандары қолдау бойынша бірлескен әрекеттерін лауазымдық ережелер мен атқарымдық міндеттемелерге сәйкес атқарады. Қызметтің жұмысына пән мұғалімдері, тәрбиешілер, оқушылардың ата-аналары, үйірмелердің (секциялардың) жетекшілері, қоғамдық бірлестіктердің өкілдері және басқа да қызығушылық танытқан тұлғалар тартылуы мүмкін.

2.4. № ... ОБМ-індегі психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі өзінің жұмысында балалардың құқықтарын қорғау саласындағы: баланың құқығы туралы БҰҰ конвенциясын, мүгедектердің құқықтары туралы БҰҰ декларациясын, білім беру саласындағы кемсітушілікпен күрес туралы конвенциясын, балаларды қорғау және дамыту, өмір сүруін қамтамасыз ету туралы дүниежүзілік декларацияны, ҚР «Білім туралы» заңын, «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау

туралы» заңын, ҚР Білім және ғылым министрлігінің бұйрықтары мен ұсынымдарын, № ... ОБМ-інің жарғысын, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің «Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдарын» (2011 жылғы 12 желтоқсандағы № 524) және осы ережелерді басшылыққа алады.

3. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мақсаты мен міндеттері

3.1. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мақсаты оқушыларды табысты оқыту мен әлеуметтендіру, оларды барынша дамытуға жағдай туғызуға бағытталған ағарту, диагностикалық және түзету шараларының кешенін жүзеге асыру жолымен білім беру үдерісінің барлық қатысушыларын психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыруға тарту болып табылады. Бұнда қолдау нысаны білім беру үдерісі, ал қолдау мәні – баланы дамыту жағдайы болып табылады.

3.2. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің міндеттері:

- тәрбиеленушінің құқығы мен жеке бас қызығушылықтарын қорғау, олардың оқуы мен психологиялық және дене тұрғысынан дамуын қауіпсіз жағдаймен қамтамасыз ету, психологиялық-педагогикалық және медициналық-әлеуметтік мәселелерді шешуде көмектесу және қолдау;

- баланың дамуы мен оқуында туындауы мүмкін мәселелердің алдын алу үшін баланың даму ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін кешенді түрде диагностикалау;

- білім беру үдерісінің барлық субъектілерінің арасындағы өзара түсіністік пен өзара әрекеттенуді нығайтуға көмектесу;

- оқушылар, педагогикалық қызметкерлер, ата-аналар арасында кеңестік ағарту жұмысын жүргізу.

3.3. Баланы және оның жанұясын қолдау туралы шешім қызметтің барлық мамандарымен бірге, ПМПК-тің тұжырымдамасы мен ұсыныстарының негізінде қабылданады.

3.4. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғау ұйымдарымен және мекемелерімен, оқушыларды оқыту мен тәрбиелеу үдерісін ұйымдастыруға көмектесетін әлеуметтік серіктестерімен тығыз байланыста жұмыс істейді.

4. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің негізгі бағыттары

4.1. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің негізгі бағыттары:

- психологиялық-әлеуметтік диагностика – оқушылардың бастапқы мүмкіндіктерін, жеке ерекшеліктерін және жеке басының бейімділігін, оқу және тәрбиелеу үдерісіндегі әлеуетті мүмкіндігін, сондай-ақ оқушылардың дамуындағы ауытқушылықтарды, оқудағы, әлеуметтік бейімделудегі қиындықтардың себептерін, мүмкін болатын және іс жүзіндегі әлеуметтік қатер тобын анықтау бойынша зерттеулер жүргізу;

- психологиялық түзету жұмысы – оқушылармен түзете дамыту жұмысын жүргізу мен бағдарламаны әзірлеу бойынша педагог-психологтың, әлеуметтік педагогтың, логопед мұғалімнің, дефектолог мұғалімнің, дәрігердің бірлескен жұмысы, әлеуметтік-психологиялық термингілерді, рөлдік ойындарды, білім беру үдерісіне қатысушылардың жалпы және арнайы қабілеттерін дамыту бойынша педагогикалық ұжым мен ата-аналардың арасындағы топтық дискуссияларды ұйымдастыру және өткізу;

- әрбір жастық кезеңде оқушылардың, тәрбиеленушілердің жеке бастық толық құнды дамуына және өзін-өзі тануына жағдай тудыру, сондай-ақ тұлғалық дамуы мен зерде дамуында мүмкін болатын бұзылыстардың алдын алу мақсатындағы білім беру үдерісіне қатысушыларды психологиялық-педагогикалық және медициналық-әлеуметтік тұрғыда ағарту;

- білім беру үдерісіне қатысушыларға әр түрлі психологиялық-педагогикалық және әлеуметтік-медициналық мәселелер бойынша әлеуметтік-педагогикалық және психологиялық кеңес беру; өмірдегі қиын жағдайларды жеңу үшін оқушылар мен ата-аналарға көмектесу; оқушыларды дамыту, тәрбиелеу және оқыту мәселелері бойынша педагогтарға кеңес беру;

- ұйымдық-әдістемелік қызмет – ұйымдық-әдістемелік және ғылыми-әдістемелік жұмыстарды (қолдау нәтижелерін талдау және жинақтау, ғылыми зерттеу жұмыстарының материалдарын өңдеу) жүргізу; тәрбиелеу және әлеуметтендіру мәселелері бойынша әдістемелік бірлестіктер, семинар практикумдер, конференциялардың жұмысына қатысу; тәрбиеленушілердің денсаулық жағдайын есепке ала отырып, оларды сауықтыру бағдарламаларын әзірлеуге және жүзеге асыруға қатысу; инновациялық әдістерді меңгеру бойынша семинарлар, тренингілер мен кеңес жұмыстарын ұйымдастыру және өткізу; мүмкіндіктері шектеулі балалар туралы мәліметтер қорын қалыптастыру; психологиялық-педагогикалық және медициналық-әлеуметтік қолдау бойынша отандық және шетелдік ғылым мен практиканың жетістіктерін зерттеу.

5. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің құжаттамасы

5.1. № ... ОБМ-інің директоры бекіткен, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің болжалды жылдық жұмыс жоспары.

5.2. № ... ОБМ-інің директоры бекіткен, қолдау мамандарының жұмыс кестесі.

5.3. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі отырысының кестесі мен хаттамасы.

5.4. Оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің жеке бағдарламалары.

5.5. Топтық тақырыптық кеңес беру және ата-аналардың жеке санаттарына кеңес беру жоспарының кестесі.

5.6. Білім беру үдерісіне қатысушыларға арналған оқыту семинарларының тақырыптары және өткізу кестесі.

5.7. ПМП консилиумының құжаттамасы.

5.8. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің жұмысын жылдық талдау.

5.9. Серіктестік қатынастардың келісім шарттары.

6. Психологиялық-педагогикалық қолдау мамандарының жауапкершіліктері

6.1. Психологиялық-педагогикалық қолдау мамандарының ҚР заңнамасымен бекітілген тәртіпте төменде берілгендерге қатысты жауапкершіліктері:

- № ... ОБМ-інің ішкі еңбек тәртіп ережелерін және жарғысын, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің басшысының бұйрығын және басқа да жергілікті нормативтік актілерді, лауазымдық міндеттемелерді орынды себепсіз орындамау немесе толық және дұрыс орындамау;

- түзету сабақтары уақытындағы балалардың өмірі мен денсаулығы;

- баланы тексеру барысында өзінің құзыреттілігінің аясында негізделмеген тұжырымдама жасау, осының себебінен баланың дене және психикалық денсаулығының нашарлауы;

- баланың құқығы мен жеке бастық еркіндігін сақтау;

- тексеру кезінде алынған мәліметтердің құпиялылығы;

- құжаттаманы жүргізу және оны сақтау;

- еңбек тәртібін, өндірістік санитарияны және өрттен қауіпсіздік ережелерін сақтау.

№ ... ОБМ-індегі Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің ... оқу жылдарына арналған үлгілік жұмыс жоспарының үлгісі

Жұмыс мақсаты: психологиялық-педагогикалық қолдау, оқушылардың жеке тұлғалық және әлеуметтік бейімделуіне көмектесу, педагогикалық үдерістің ізгілендірілуін қамтамасыз ету.

Қызмет міндеттері:

- оқуда және жеке тұлғалық дамуында қиындықтары бар оқушыларды ерте анықтау;
- оқушыларға мектептік қиындықтарды, әлеуметтік-эмоциялық мәселелерді жеңуге психологиялық-педагогикалық көмек көрсету;
- бұзылған атқарымдарды дамытуға және түзетуге арналған жеке бағдарламаларды әзірлеу және жүзеге асыру;
- білім беру субъектісінің дене, психикалық және әлеуметтік саулығын сақтауға және нығайтуға кепілдік беретін жағдайларды жобалау;
- мүмкіндіктері шектеулі оқушыларға қолдары бос кезінде өзін-өзі тануға көмектесу;
- оқушыларға өздерінің қабілеттеріне, бейімділігіне, қызығушылығына, денсаулық жағдайына қарай өз мүмкіндіктерін анықтауға көмектесу;

- білім беру үдерісінің субъектілеріне МШ оқушыларға қатысты толерантты қатынасты, әлеуметтік өзара белсенді әрекеттену қабілетін қалыптастыруға көмектесу;
- қызметтің ақпараттық-әдістемелік және диагностикалық кешенін дамыту және қалыптастыру.

№	Қызметтің негізгі бөлімдері мен мазмұны	Орындаушылар	Мерзімі	Бақылау түрі
	1	2	3	4
Психологиялық-педагогикалық диагностика				
1	МШ балаларды медициналық зерттеу	медициналық қызметкерлер	қыркүйек	Оқушыға медициналық ұсыныс
2	МШ балалардың танымдық әрекеті мен эмоциялық ерік аясындағы даму деңгейін анықтау	психологтар	қыркүйек	Психологиялық ұсыныс
3	Логопедиялық диагностика: сөйлеу тілінде бұзылыстары бар балаларды анықтау	логопедтер	қыркүйек	Сөйлеу тілдік карталар
4	МШ оқушыларында мектеп үшін маңызды дағдылардың қалыптасу деңгейін анықтау	дефектолог мұғалім, психолог	қыркүйек	Педагогикалық ұсыныс
5	МШ оқушылардың әлеуметтік дамуының диагностикасы	әлеуметтік педагог	қыркүйек	Әлеуметтік ұсыныс
6	МШ оқушылардың жанұялық тәрбиелену жағдайын зерттеу	сынып жетекшісі	қазан-қараша	Жанұяның әлеуметтік көрінісі
7	Оқу үдерісіндегі МШ оқушылармен жеке тәсілімдерді жүзеге асыру бойынша педагогтарға арналған ұсынымдарды, психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламаларын және жанұялық тәрбие бойынша ата-аналарға арналған ұсынымдарды құрастыру	Қолдау қызметінің мамандары	қыркүйек	Психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламалары
8	Оқушылармен жүргізілетін түзете дамыту жұмысын жүзеге асырудың табыстылығын және	Қолдау қызметінің мамандары	жыл бойы	Мамандардың бақылауы

	олардың оқудағы жетістіктерін динамикалық зерттеу			
9	МШ балаларды психологиялық-педагогикалық салыстырмалы қорытынды тексеру	Қолдау қызметінің мамандары	сәуір	Психологиялық-педагогикалық бейін
Арнайы психологиялық-педагогикалық қолдау				
10	Жеке және топтық түзете дамыту сабақтарын жүйелі түрде жүргізу	дефектологтар логопедтер, психологтар	жыл бойы	Жұмыс құжаттамасы
11	Оқушыларға әрекеттің әр түрлі түрлерінде қажетті психологиялық-педагогикалық көмек көрсету	Қолдау қызметінің мамандары	жыл бойы	Сұраныс бойынша
12	Ата-аналарға психологиялық-педагогикалық кеңес беру (топтық, жеке)	Қолдау қызметінің мамандары	Оқу жыл бойы	Ата-аналарға арналған ұсыным
13	МШ оқушыларды оқыту және тәрбиелеу мәселелері бойынша педагогтарға топтық, жеке психологиялық-педагогикалық кеңес беру	Қолдау қызметінің мамандары	сұранысы бойынша	Ақпараттық материалдар
14	МШ балалармен түзете дамыту жұмысының нәтижелерін талдау және жинақтау, оны қорытынды педкеңесте талқылау	Қолдау қызметінің мамандары	мамыр	Қолдау мамандарының есебі
15	Педагогикалық қорғаушылық түзімін сақтау	Педагогтер ұжымы	Оқу жыл бойы	Мұғалімдерге арналған ұсыным
16	Ата-аналарды оқу-тәрбие үдерісіне тарту	Қолдау қызметінің мамандары, педагогтар	Оқу жыл бойы	Ата-аналарға арналған ұсыным
Психологиялық-педагогикалық және медициналық-педагогикалық ағарту				
17	Жалпы білім беру үдерісіне қатысушыларын инклюзивтік білім берудің мақсаты мен міндеттері туралы ақпараттандыру	Қолдау қызметінің мамандары	Оқу жыл бойы	Ата-аналарға арналған ұсыным

18	Жалпы білім беру үдерісіне қатысушылармен лекцияларды оқыту, семинарларын жүргізу	Қолдау қызметінің мамандары	Жоспар бойынша	Ақпараттық материалдар
19	Жалпы білім беру үдерісіне қатысушылар үшін МШ оқушыларға қатысты толерантты қатынасты қалыптастыру тренингісін, семинарларды өткізу	Қолдау қызметінің мамандары	Жоспар бойынша	Ақпараттық материалдар
20	МШ балаларды оқыту және тәрбиелеу тәжірибесін зерттеу мақсатында педагогтардың арнайы жалпы білім беру мектептеріне баруын ұйымдастыру	педагогтар	Жоспар бойынша	
21	Инклюзивтік білім берудің құндылығы мен қағидаларын қоғам деңгейінде түсіндіріп тарату (оқушылар, ата-аналар, қауым, БАҚ)	Қолдау қызметінің мамандары	жыл бойы	БАҚ-да жариялау
22	Арнайы ұйымдармен шығармашылық серіктестік туралы келісімді ұзарту. Жаңа келісімдерге отыру	ППҚ қызметінің басшысы	Жоспар бойынша	келісім
23	Инклюзивтік білім беру мәселелері бойынша ғылыми-практикалық конференцияларға, семинарларға, дөңгелек үстелдерге қатысу	Қолдау қызметінің мамандары	жыл бойы	Конференция материалдары
Ұйымдық-әдістемелік әрекет				
24	Құжаттаманы тіркеу және жүргізу	Қолдау қызметінің мамандары	Оқу жыл бойы	Жұмыс құжаттамасы
25	Сабақтарға қатысу	Қолдау қызметінің мамандары	Сұраныс бойынша	Сабақтардың стенограммасы мен талдау
26	Қолдау қызметінің есебі	ППҚ қызметі басшысы, мамандар	тоқсандық, жылдық есеп	Мамандардың есебі

Оқушының психологиялық-педагогикалық тексерілуі мен қолдауы туралы білім беру ұйымы (директор атынан) мен оқушының ата-анасының (заңды өкілдерімен) арасындағы шарт

« _____ » _____ 20 ____

Бұдан әрі Мекеме деп аталатын жалпы білім беру № ... орта мектебі мемлекеттік мекемесі Мекеме Жарғысы негізінде бір тараптан іс-әрекет жасайтын директор атынан _____ және білім беру мекемесіне баратын оқушының

_____ (оқушының тегі, есімі, әкесінің аты)

екінші тараптан бұдан әрі ата-ана деп аталатын ата-анасы (заңды өкілі)

әкесі _____ (тегі, есімі, әкесінің аты толық)

анасы _____ (тегі, есімі, әкесінің аты толық)

атынан төмендегілер туралы шарт жасасты:

1. Шарттың нысаны

1.1. ҚР заңнамасына сәйкес берілетін білім беру қызметін көрсету және № ... ОБМ оқушы _____ психологиялық-педагогикалық тексерумен және қолдаумен қамтамасыз ету.

1.2. Осы шарт № ... ОБМ-і мен ата-ананың арасындағы өзара қатынасты анықтайды және реттейді.

1.3. Тараптар ерікті бірге серіктестік негізінде оқушының № ... ОБМ-і жүзеге асыратын білім беру бағдарламасын меңгеру мақсатындағы мүмкіндігін есепке ала отырып, оқушы _____ мүддесі үшін бірге әрекеттенуге міндеттеме алады.

2. Жалпы ережелер

2.1. Оқушыны _____ № ... ОБМ-іне қабылдау және оқыту талаптары:

Оқушы _____ № ... ОБМ-іне ата-анасының психологиялық-медициналық-педагогикалық кеңесінің (ПМПК) тұжырымдамасының, Білім беру басқармасының бұйрығымен анықталған басқа да құжаттардың негізінде жазған өтініші бойынша қабылданады.

2.2. Оқушы _____ 20__ 20__ оқу

жылдарына:

а) МББС-ына сәйкес келетін жалпы білім беру бағдарламасы және ПМПК ұсыныстарын есепке ала отырып, мектептік психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум (ПМПК) әзірлеген түзете дамыту жұмысының жеке бағдарламасы бойынша жеке психологиялық-педагогикалық қолдаумен _____ инклюзивтік сыныпқа;

б) МББС-ының негізінде құрылған арнайы (бейімделген) бағдарлама және ПМПК ұсыныстарын есепке ала отырып, мектептік психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум (ПМПК) әзірлеген түзете дамыту жұмысының жеке бағдарламасы бойынша жеке психологиялық-педагогикалық қолдаумен _____ арнайы сыныпқа қабылданады.

2.3. № ... ОБМ-і және ата-аналар психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мамандарының оқушыны психологиялық-медициналық-педагогикалық кешенді түрде тексеру негізінде құрастырылған жеке түзете дамыту жұмысының бағдарламасымен, сондай-ақ мамандармен сабақ кестесімен өзара келіседі.

2.4. № ... ОБМ-і әрекеттегі заңнамаға сәйкес білім беру үдерісінің нәтижелерін бағалайды, аттестация нәтижелері бойынша оның тиімділігі туралы шешім қабылдайды.

3. № ... ОБМ-інің құқығы мен міндеттемесі

3.1. № ... ОБМ-інің құқықтары

3.1.1. Оқушыны мектептегі психологиялық-педагогикалық қолдау түрін бұл жұмысты ПМПК ұсыныстарына сәйкес және оқушының мүмкіндігі мен қажеттілігін психологиялық-педагогикалық кешенді түрде тексеру негізінде мамандар анықтайды.

3.1.2. Сабақты ұйымдастырудың түрлерін, педагогикалық технологияны, оқыту әдістемесін, тәрбиелеу мен түзете дамыту жұмысын баланың мүмкіндігін есепке ала отырып, ата-аналарының келісімімен өздігінен әзірлейді, таңдайды және қолданады.

3.1.3. Оқушылардың түзете дамыту сабақтарына баруының жеке кестесін оқушының ата-анасының келісімімен және № ... ОБМ-інің ПМПК ұсыныстары бойынша құрады және өзгертеді.

3.1.4. Баланы жанұяда тәрбиелеу мен оқыту, рухани және дене тұрғысынан жетілдіру бойынша ұсыныстар ендіреді, сонымен бірге ата-аналарға емдік-сауықтыру мекемелеріне баруды ұсынады.

3.2. № ... ОБМ-інің міндеттемелері

3.2.1. Қамтамасыз ету:

- баланың құқығы мен абройын қорғау;
- оқушылардың дене және психикалық денсаулығын нығайту, өмірін қорғау;

- оны зерделік, дене тұрғысынан және жеке тұлғалық дамыту;
- оның жеке ерекшеліктерін есепке ала отырып, шығармашылық қабілеттерін және қызығушылықтарын дамыту;
- оқу-тәрбиелеу үдерісінде оқушыға жеке тәсілдеме қолдану.

3.2.2. Баланы мектепте оқытудың басталу сәтінен 4 аптадан артық кешіктірмей, психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасын әзірлеу.

3.2.3. Оқушылардың ҚР заңнамасына сәйкес сапалы білім алуға деген құқығын жүзеге асыру үшін жағдай тудыру.

3.2.4. Мектепмамандары ПМПК ұсыныстарына және психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасына сәйкес оқушыны қажетті психологиялық-педагогикалық қолдаумен қамтамасыз етеді.

3.2.5. Оқушыларға жұмыс түзіміне сәйкес мектепте, сондай-ақ ПМПК мен № ... ОБМ-інің ПМПК ұсыныстарын есепке ала отырып, ұзартылған күн тобында болуға мүмкіндік туғызады.

3.2.6. Ата-аналарға білікті көмек көрсету (№ ... ОБМ-інің мамандарының құзыреттілігінің аясында), ата-аналарға жақын арада болатын кеңестер мен кеңестердің нәтижелері, сондай-ақ білім беру үдерісінде туындаған мәселелер туралы хабардар етеді.

3.2.8. Психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасынан ауытқығанда немесе оны жүзеге асыру мүмкін болмаған жағдайда бағдарламаны түзету мақсатында бұл туралы ата-аналарға дер кезінде хабар беріледі.

3.2.9. Ата-аналарды № ... ОБМ-інің қызметін реттейтін жергілікті актілермен және білім беру саласындағы нормативтік құқықтық актілермен таныстырады.

4. Ата-аналардың құқықтары мен міндеттемелері

4.1. Ата-аналардың құқықтары:

4.1.1. Оқушының білім алуға деген құқығын жүзеге асыру үшін № ... ОБМ-інен Жарғыны және осы шарттың талаптарын сақтауды талап етеді.

4.1.2. № ... ОБМ-інің әлеуметтік, мәдени, білім беру және басқару міндеттерін шешу мақсатында № ... ОБМ-інде өзін-өзі басқару органдарын құруға және оның жұмысына қатыса алады.

4.1.3. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мамандарынан кеңес ала алады.

4.1.4. Мектептің ПМПК мамандарымен бірлесе отырып, оқушыны психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасын әзірлеуге қатыса алады.

4.1.5. Білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру барысымен, сондай-ақ № ... ОБМ-інің әкімшілігімен жолығады, оқыту жағдайларымен, оқыту, тәрбиелеу және түзету әдістемелерімен танысады.

4.1.6. № ... ОБМ-інің педагогтары мен мамандарына баланың денсаулығы, олардың ауырғандары, емдеу және білім беру үдерісін ұйымдастыруға әсер ететін басқа да жағдайлар туралы толық ақпарат береді.

4.1.7. Оқушыға № ... ОБМ-інен тыс, басқа мекемелерде, ұйымдарда және жеке тұлғаларда қолданылған білім беру бағдарламасын меңгеру сапасына әсер етуі мүмкін медициналық, психологиялық-педагогикалық және басқа да оқушыға көрсетілген көмектің барлық түрлері (оның ішінде медициналық препараттар) туралы № ... ОБМ-інің әкімшілігіне дер кезде хабарлау.

4.1.8. Психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасынан ауытқығаны туралы және оныңсебебі туралы ақпаратты дер кезінде алу.

4.1.9. Сабаққа № ... ОБМ-інің әкімшілігінің келісімімен қатысуға болады.

4.1.10. № ... ОБМ-інезаңдағы бекітілген тәртіп бойынша жарғы міндеттерін жүзеге асыруға ерікті көмек көрсету.

4.2. Ата-аналардың міндеттері

4.2.1. ҚР «Білім туралы» заңына сәйкес өз баласын тәрбиелеуге және дамытуға, өз баласының денсаулығына, дене тұрғысынан, психикалық, рухани және адамгершіліктік тұрғыда дамуына қамқорлық көрсетуге жауапты болады.

4.2.2. Оқушыға тағайындалған емдік шаралар туралы № ... ОБМ-інің әкімшілігіне дер кезінде хабарлау, егер тағайындалған емдеу курсы себебінен оқушының білім беру үдерісін үзуіне тура келсе, онда № ... ОБМ-інің ПМПК ата-анасымен (заңды өкілдермен) бірге психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасына түзетулер ендіреді.

4.2.3. Мамандардың ұйымдық және жүзеге асыру мәселелері бойынша берген ұсыныстарын сақтау: күн түзімі, дамыту шаралары, үй еңбегі (үй тапсырмаларына дайындықты қосқанда) мен демалысты, қиымыл-қозғалыстық белсенділікті кезектестіру. баланың ПМПК-тің ұсыныстарына және психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламаларына сәйкес жеке-дара және топтық сабақтарға қатысуын қамтамасыз ету.

4.2.4.Өз баласын оқыту, тәрбиелеу, қолдау бағдарламасын жүзеге асыру мәселелері бойынша № ... ОБМ-інің мамандарынан немесе тартылған мамандардан кеңес алу.

4.2.5. Мектеп жұмысының барлық бағыттары бойынша № ... ОБМ-імен өзара әрекеттену.

5. Қорытынды ережелер

5.1. Шарт бір оқу жылы мерзіміне жасалып, қол қойылған сәттен бастап күшіне енеді.

5.2. Осы шартты өзгертуге бір тараптың жазбаша өтініші бойынша осы шарттың бөлінбес бөлігі болып табылатын қосымша келісім жасау арқылы рұқсат етіледі.

5.3. Шарттың заңды күші бірдей екі данасына қол қойылады, әрбір тарапта бір данадан сақталады.

6. Тараптардың мекенжайы мен реквизиттері:

	Ата-ана: Индекс, үйдің мекенжайы: Жеке куәлік № « » ____ жылы Кіммен берілген Тел.
--	---

7. Тараптардың қолдары

№ ... ОБМ-інің директоры

Ата-ана

_____

_____

М.О.

**Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мамандарының
лауазымдық нұсқаулықтары**

1. Инклюзивтік білім беру үйлестірушісіне лауазымдық нұсқаулық.
2. № ... жалпы білім беру мектебінің дефектолог мұғаліміне лауазымдық нұсқаулық.
3. № ... жалпы білім беру мектебінің логопед мұғаліміне лауазымдық нұсқаулық.
4. № ... жалпы білім беру мектебінің педгог-психологына лауазымдық нұсқаулық.
5. № ... жалпы білім беру мектебінің әлеуметтік педагогына лауазымдық нұсқаулық.
6. № ... жалпы білім беру мектебінің ЕДШ нұсқаушысына лауазымдық нұсқаулық.
7. Дефектолог мұғалімінің үлгілік жұмыс жоспарының үлгісі.
8. Дефектолог мұғалімінің аналитикалық жылдық есебінің нобайы.

**№ ... ОБМ-інің инклюзивтік білім беру бойынша үйлестіруші
лауазымдық нұсқаулығы**

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы лауазымдық нұсқаулық ҚР «Білім туралы» заңына, ҚР Еңбек кодексіне сәйкес мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту, жалпы орта және қосымша білім беру жүйесінің педагог қызметкерлерінің лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларына (ҚР БҒМ 2009 жылғы шілдедегі қосымшалармен және өзгерістермен №338 бұйрығы), Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдарға (ҚР БҒМ 2011 жылғы 12 желтоқсандағы № 524 бұйрығы) сәйкес әзірленген.

1.2. Инклюзивтік білім беру бойынша үйлестіруші (ары қарай үйлестіруші) қызметке № ... ОБМ-інің басшысының бұйрығымен тағайындалатын және босатылатын мамандар санатына жатады.

1.3. Инклюзивтік білім беру бойынша үйлестіруші № ... ОБМ-інің директорға тікелей бағынады.

1.4. Үйлестіруші Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің қызметкері болып табылады және онда пәнаралық негізде жұмыс істейді.

1.5. Үйлестіруші қызметіне «Дефектология» мамандығы бойынша жоғары педагогикалық білімі бар маман тағайындалады.

1.6. Үйлестіруші өз қызметінде мына құжаттарды басшылыққа алады:

- Баланың құқығы туралы концепция;
- ҚР «Баланың құқығы туралы» заңы;

- ҚР «Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау туралы» заңы;
- ҚР «Білім туралы заңы»; ҚР әлеуметтік және инклюзивтік білім беру мәселелері бойынша заңнамасы;
- № ... ОБМ-інің жарғысы;
- № ... ОБМ-інің ішкі еңбек тәртібінің ережелері; № ... ОБМ-інің басшылығының бұйрықтары мен үкімдері;
- еңбекті қорғау, қауіпсіздік ережелері және өрттен сақтану ережелері мен нормалары;
- осы лауазымдық нұқсаулы;
- еңбек шарты.

1.7. Үйлестіруші төмендегі мәселелерді білуі керек:

- Қазақстан Республикасының Конституциясын;
- Қазақстан Республикасының «Білім туралы», «Неке және отбасы», «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы», «Қазақстан Республикасындағы балалар құқығы туралы» заңдарды және инклюзивтік білім беру мәселелері бойынша басқа да нормативтік актілерді;
- баланың құқығын, мүмкіндіктері шектеулі тұлғалардың, мүгедектердің, жалпы білім беру, инклюзивтік білім беру қорғау мәселелеріне қатысты халықаралық, мемлекеттік заңнамалық актілер мен нормативтік құжаттардың мазмұнын;
- дидактикалық қағидаларды, педагогиканаң негізін, жас және педагогикалық психологияны;
- психологиялық-педагогикалық түзете дамыту технологиясын;
- мемлекеттік білім беру стандартының мазмұны мен бағдарламаларын;
- білім беруді жетілдіру саласындағы заманауи тәсілдемелерді (құзыреттілік, әрекеттілік, тұлғалық-бағдарлық, орталық және т.б.);
- білім беру ұйымдарындағы психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін басқару қағидаларын;
- психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің әр түрлі мамандарының (психологтың, дефектологтың, логопедтің, әлеуметтік педагогтың), қосымша білім беру педагогтарының қызметтерінің үлгілік мазмұны мен формасын, мүмкін болатын бағыттарын, сонымен бірге олардың білім беру ұйымындағы атқарымдық міндеттемелерін;
- педагогикалық қызметкерлердің (бастауыш сынып мұғалімдерінің, пән мұғалімдерінің, мектептегі ұзартылған күн тобының тәрбиешілерінің), қосымша білім беру педагогтарының қызметтерінің үлгілік мазмұны мен формасын, мүмкін болатын бағыттарын, сонымен бірге олардың білім беру ұйымындағы атқарымдық міндеттемелерін;
- жастары әр түрлі балалардың дене бітіміндегі және психикалық дамуындағы қандай да бір даму бұзылыстарының байқалым ерекшеліктерін, білім ортасының жағдайына қойылатын, білім алуда ерекше қажеттіліктері бар балаларды табысты бейімдеуге қажетті талаптарды;

- мүмкіндіктері шектеулі балаларды білім беру үдерісіне қосуға қажетті құжаттаманы, сонымен бірге дамудың жеке бағдарламасын әзірлеу мен дайындаудың құрылымы мен алгоритмін;

- психологиялық-педагогикалық қолдау мамандарынң құжаттамаларын; білім беру ұйымындағы психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум қызметін реттейтін нормативтік құжаттармен, жергілікті актілерді дайындаудың құрылымы мен алгоритмін;

- № ... ОБМ-інің білім беру стратегиясын, инклюзивті білім беру бағыты бойынша педагогикалық ұжымның қызметінің мониторингісін әзірлеу алгоритмін;

- заманауи ақпараттық-коммуникативтік технологиялардың мүмкіндіктерін, оларды мониторинг мәліметтерін өңдеуде, әдістемелік және ағарту жұмысын ұйымдастыруда, қажетті ақпараттарды іздеуде пайдалана білу;

- инклюзивтік білім беру мекемелерімен бірінғай жүйеде байланысқан мекемелер мен қоғамдық ұйымдардың немесе инклюзивтік білім беруді қолдау және дамыту идеясына қызығушылық танытқандардың қызметінің үлгілік мазмұнын, формасы мен бағытын.

1.8. Үйлестірушінің жалақысы оның білімі мен біліктілік деңгейіне сәйкес есептеледі.

1.9. Инклюзивтік білім беруді үйлестіруші № ... ОБМ-інің басшысының бекіткен 18 сағаттық жұмыс аптасынан құрылатын қалыпты жұмыс күні түзімінде кесте бойынша жұмыс істейді.

2. Қызметтері

Инклюзивтік білім беруді үйлестірушіге төмендегі қызметтер жүктеледі:

2.1. Психологиялық-педагогикалық қолдау мамандарының пәнаралық командасынының оның ішінде № ... ОБМ-інің психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиумға қатысушылардың өзара әрекеттенулерін үйлестіреді.

2.2. Мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың қажеттіліктерін талдау, нақты балаға және оның жанұясына қатысты қолдау стратегиясын анықтау, баланың дамуынадағы ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді негізгі мақсаттарды талдау.

2.3. Психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламасын, қажет болған жағдайда мүмкіндіктері шектеулі балаларды оқытудың жеке бағдарламасын құруға қатысу.

2.4. Мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау аясында әрекеттенуін талдау бойынша ПМПк жұмысын жоспарлау және ұйымдастыру.

2.5. Мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды білім беру үдерісіне қосу бойынша жұмыс барысы туралы статистикалық және сапалы есеп беру.

2.6. Инклюзивтік білім беру саласындағы № ... ОБМ-інің қызметін (білім беру ортасының сапасын, мүмкіндіктері шектеулі және «қалыпты»

балалардың даму динамикасын, № ... ОБМ-інің мамандарының кәсіптік құзыреттелегінің сапалы көрсеткіштерін және т.б.) мониторингілеу.

2.7. Баланың жанұялық тәрбиесі мәселелері бойынша ата-анамен өзара әрекеттену.

3. Лауазымдық міндеттері

Инклюзивтік білім беруді үйлестірушінің міндеттері:

3.1. Кәсіптік әрекетін өзінің құзыреттілігінің аясында жүргізу.

3.2. Мүмкіндіктері шектеулі балаларды білім беру үдерісіне қосу және инклюзивтік практиканы дамыту бойынша мектеп педагогикалық ұжымының жұмысын жоспарлау, ұйымдастыру және үйлестіру.

3.3. Педагогикалық, ата-аналардың және мұғалімдер ұжымында инклюзивтік мәдениеттілікті дамыту бойынша шараларды ұйымдастыру.

3.4. Мектептің педагогикалық ұжымын инклюзивтік білім беруді жүзеге асыруға дайындауды ұйымдастыру, педагогтардың инклюзивтік білім беру саласындағы инновациялық әрекеттерін қолдау.

3.5. Мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың № ... ОБМ-іне бейімдеу, оқыту және әлеуметтендіруге қажетті жағдайларды тудыру, сонымен бірге сыртқы және ішкі ресурстарды іздеу бойынша әкімшіліктің, педагогтардың, психологиялық-педагогикалық қолдау мамандарының және ата-аналардың өзара әрекеттенулерін үйлестіру.

3.6. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметі мамандарының мүмкіндігі шектеулі балаға арналған жеке білім беру бағдарламасын әзірлеу және жүзеге асыру бойынша жұмыстарын ұйымдастыру және бақылау.

3.7. Педагогтар ұжымының МШ балаларды білім беру үдерісіне қосу бойынша жұмыстарын жүзеге асыруға және оның тиімділігін мониторингілеуге қатысу.

3.8. № ... ОБМ-інің білім беру үдерісіне қатысушыларды психологиялық-педагогикалық және әдістемелік қолдау мәселелері бойынша Білім беру басқармасымен, РМО-ырымен өзара әрекеттенуін үйлестіру.

3.9. № ... ОБМ-індегі мүмкіндіктері шектеулі балаларды оқыту жағдайын анықтау және жүзеге асыру мәселелері бойынша мектептік психологиялық-медициналық-педагогикалық констилиумның психологиялық-медициналық-педагогикалық кеңеспен өзара әрекеттенуін үйлестіру.

3.10. № ... ОБМ-інің әлеуметтік серіктестерімен, инклюзивтік білім беруді қолдаған және идаясын дамытуға қызығушылық танытқан мекемелермен, ұйымдармен (оның ішінде қоғамдық ұйымдармен) өзара әрекеттенуін үйлестіру.

3.11. Мектеп әкімшілігіне, педагогтар ұжымына инклюзивтік білім берудің мазмұны мен нақты технологиялары туралы ақпарат беру; осы бағыттағы серіктес ұйымдармен ұйымдастырылған нақты шаралар туралы хабарлау.

3.12. Инклюзивтік практиканы дамыту саласындағы педагогтар ұжымының жұмысының нәтижелерін талдау және жинақтау, мектеп әкімшілігіне есеп беру, әдістемелік және ақпараттық материалдарды жүйелеу.

3.13. Жұмыстардың барлық түрін тіркеу және қажетті құжаттамаларды қабылданған формада ресімдеу және жүргізу, оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін тексеру нәтижелерін бейнелейтін, қабылданған нобай бойынша жылдық аналитикалық-статистикалық есеп беру.

4. Құқықтары

Үйлестірушінің құқығы:

4.1. № ... ОБМ-інің әкімшілігінен өзінің лауазымдық міндеттері мен құқықтарын орындауға, кәсіптік міндеттерін табысты орындауға қажетті жағдай туғызуды; № ... ОБМ-інің директорынан өзінің құзыреттілігіне кіретін мәселелер бойынша ақпараттар мен құжаттарды талап ету.

4.2. Мектеп атынан инклюзивтік білім беру практикасы саласында жұмыс істейтін тұлғалармен, ұйымдармен іскерлік қатынасқа түсу.

4.3. Өзіне артылған міндеттерді шешу үшін барлық құрылымдық бөлімдердің мамандарын Психологиялық-педагогикалық қызметке тарту.

4.4. Оқытудың тиімді құралдарын, формалары мен әдістерін таңдау, бағдарламаға өзгерістер ендіру, балалармен жүргізілетін түзете дамыту жұмысы бойынша апробацияланған және авторлық әдістемелерді әзірлеу және қолдану.

4.5. Қатысу құқығы:

- № ... ОБМ-інің даму стратегиясын, білім беру бағдарламасын, концепциясын әзірлеуге, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің бағдарламасын әзірлеуге және жоспарлауға;

- сәйкес келетін нормативтік құжаттарды (ППҚ қызметінің атқарымы, құзыреттілігі, міндеттері, жауапкершілігі туралы ережелер) әзірлеуге;

- басқару шешімдерін әзірлеуге;

- педагогтардың қалалық және облыстық семинарларына, жиналыстарға, ғылыми-әдістемелік конференциялардың жұмысына қатысуға.

4.6. Өзінің жұмысын жинақтай, тексерілген ақпараттарды пайдалана отырып, ғылыми және белгілі ғылыми басылымдарда жариялану.

4.7. Кәсіптік біліктілігін арттыру, өз еркімен сәйкес келетін біліктілік санатқа аттестациядан өтуге және аттестациядан табысты өткен жағдайда оны алу.

5. Жауапкершілігі

5.1. Үйлестіруші мына жұмыстарға жауапты болады:

- тәрбиелеу-оқыту үдерісінде еңбек тәртібін, өнеркәсіптік санитария және өрттен сақтану ережелерін, еңбекті қорғау ережелерін, санитарлық-гигиеналық ережелерді сақтауға;

- осы лауазымдық нұсқаулық артқан міндеттемелерді дер кезінде және сапалы орындауға;

- құжаттаманы жүргізуге және оны сақтауға.

6. Құжаттама

1. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің болжалды жұмыс жоспары.
2. Психологиялық-педагогикалық қолдауға мұқтаж мүмкіндіктері шектеулі балалар туралы мәліметтер.
3. Мүмкіндіктері шектеулі балалардың жеке даму картасы.
4. Серіктес ұйымдармен ынтымақтастық туралы шарттар.
5. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің жеке бағдарламалары, оқытудың жеке бағдарламалары (қажет болған жағдайда).
6. Мүмкіндіктері шектеулі балаларды білім беру үдерісіне қосу барысы туралы статистикалық және сапалы есептер.
7. Мүмкіндіктері шектеулі балаларды Психологиялық-педагогикалық қолдау жүйесі бойынша әдістемелік және ақпараттық материалдар.
8. Жыл бойғы жұмыстың талдамасы.

Нұсқаулықпен таныстырылды _____ қолы, дата

№ ... жалпы білім беру мектебінің дефектолог мұғаліміне лауазымдық нұсқаулық

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы лауазымдық нұсқаулық ҚР «Білім туралы» заңына, ҚР Еңбек кодексіне сәйкес мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту, жалпы орта және қосымша білім беру жүйесінің педагог қызметкерлерінің лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларына (ҚР БҒМ 2009 жылғы шілдедегі қосымшалармен және өзгерістермен №338 бұйрығы), Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдарға (ҚР БҒМ 2011 жылғы 12 желтоқсандағы № 524 бұйрығы) сәйкес әзірленген.

1.2. Дефектолог мұғалім (олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог) қызметке № ... ОБМ-інің басшысының бұйрығымен тағайындалатын және босатылатын мамандар санатына жатады.

1.3. Дефектолог мұғалім Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің аясында (ары қарай ППҚ) тікелей инклюзивтік білім беруді үйлестірушіге немесе Қолдау қызметінің басшысына бағынады.

1.4. Дефектолог мұғалім Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің қызметкері болып табылады және онда пәнаралық негізде жұмыс істейді.

1.5. Дефектолог мұғалім қызметіне «Дефектология» мамандығы бойынша жоғары педагогикалық білімі бар маман тағайындалады.

1.6. Дефектолог мұғалім өз қызметінде мына құжаттарды басшылыққа алады:

- Баланың құқығы туралы концепция;

- ҚР «Баланың құқығы туралы» заңы;
- ҚР «Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау туралы» заңы;
- ҚР «Білім туралы заңы»; ҚР әлеуметтік және инклюзивтік білім беру мәселелері бойынша заңнамасы;
- № ... ОБМ-інің жарғысы;
- № ... ОБМ-інің ішкі еңбек тәртібінің ережелері; № ... ОБМ-інің басшылығының бұйрықтары мен үкімдері;
- еңбекті қорғау, қауіпсіздік ережелері және өрттен сақтану ережелері мен нормалары;
- осы лауазымдық нұқсаулық;
- еңбек шарты.

1.7. Дефектолог мұғалім төмендегі мәселелерді білуі керек:

- Қазақстан Республикасының Конституциясын;
- БҰҰ балалар құқығы туралы конвенциясын;
- Қазақстан Республикасының «Білім туралы», Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы», «Қазақстан Республикасындағы балалар құқығы туралы» заңдарды және инклюзивтік білім беру мәселелері бойынша басқа да нормативтік актілерді;
- № ... ОБМ-інің білім беру үдерісін ұйымдастыруды реттейтін жарғы мен жергілікті актілерді;
- кәсіптік және практикалық әрекеттер мәселелері бойынша нормативтік және әдістемелік құжаттар;
- арнайы педагогика мен арнайы психологияны;
- дефектологияның анатомиялық-физиологиялық клиникалық негіздерін;
- дамуында мәселелері бар балаларға әр түрлі түзету көмегін көрсету бойынша заманауи әдіс-тәсілдерді;
- баланың зерделік, сенсорлық және жүйкелік-психикалық дамуындағы ауытқушылықтардың алдын алу мен түзетудің әдіс-тәсілдерін;
- зерделік, сенсорлық дамуында ауытқушылықтары бар балалармен жұмыс бойынша бағдарламалық-әдістемелік әдебиетті;
- дефектологиялық ғылым мен практикадағы жаңа жетістіктерді.

1.8. Дефектолог мұғалімнің жалақысы оның білімі мен біліктілік деңгейіне сәйкес есептеледі.

1.9. Дефектолог мұғалім № ... ОБМ-інің басшысының бекіткен 18 сағаттық жұмыс аптасынан құрылатын қалыпты жұмыс күні түзімінде кесте бойынша жұмыс істейді.

2. Қызметтері

Дефектолог мұғалімге төмендегі қызметтер жүктеледі:

2.1. Мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың зерделік және сенсорлық дамуындағы ауытқушылықтардың алдын алуға, өтеуге және түзетуге бағытталған түзете дамыту үдерісіне қатысу.

2.2. Мүмкіндіктері шектеулі балалардың зерделік және сенсорлық дамуының деңгейін, әр түрлі генезді ерекше бұзылыстар мен кемшіліктердің құрылымын анықтау үшін оларды тереңдете тексеру.

2.3. Органикалық мүмкіндіктері бар оқушылармен жұмыста сенсорлық, зерделік, сөйлеу тілдің дамуындағы ауытқушылықтарды жеңу мен бұзылған атқарымды өтеу бойынша апробацияланған түзете дамыту әдістемелерін практикалық пайдалану.

2.4. Балалардың дамуындағы ауытқушылықтар, оқушылардағы зерделік, сенсорлық бұзылыстарды саралай диагностикалау және мүмкіндіктері шектеулі оқушыларға көмек көрсетудің әдіс-тәсілдері мәселелері бойынша ата-аналарға (олардың орындағы тұлғаларға), педагогтарға әдістемелік көмек көрсету және кеңес беру.

3. Лауазымдық міндеттері

Дефектолог мұғалімнің міндеттері:

3.1. Кәсіптік әрекетін өзінің құзыреттілігінің аясында жүргізу

3.2. Мүмкіндіктері шектеулі оқушыларға психологиялық жайлы және қауіпсіз жағдай тудыруға көмектесу. Түзете білім беру үдерісінде оқушылардың өмірі мен денсаулығын сақтаумен қамтамасыз ету.

3.3. Мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды тексеру, олардың дамуындағы ауытқушылықтарының құрылымы мен байқалу айқындығын анықтау, тексеру нәтижелері бойынша тұжырымдама жасау және оларды рұқсат етілетін көлемде ата-аналарына және педагогтарға (оқушылар дамуындағы мәселелерде және оларды жеңуде бағдарлау мақсатында) жеткізу.

3.4. Түзету жұмысының міндеттерін, формасын, тәсілдерін анықтау, бастапқы зерделік немесе сенсорлық бұзылыстардың салдарынан туындауы мүмкін туынды бұзылыстардың алдын алу, оқушылардың дамуындағы жүйкелік-психикалық ауытқушылықтарды жеңу, зерделік және сенсорлық бұзылыстарды барынша түзетуге бағытталған жеке даму бағдарламасы аясындағы түзете дамыту жұмысын жүргізу.

3.5. Балаларды ПМПК-ке, психологиялық, медициналық орталықтарға (қажет болған жағдайда) жіберу.

3.6. Сабақ өткізу үшін мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды психофизикалық, сенсорлық және зерделік жағдайын, олардың жас шамасын есепке ала отырып, топтарды жинақтау.

3.7. № ... ОБМ-інде жүргізілетін қолдау үдерісі мен түзете білім беру үдерісінің барлық субъектілерінің (әкімшілік, педагогтар ұжымы, ата-аналар) және оқушылардың арасында делдал болу.

3.8. Мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың замануи білім беру кеңістігінде бейімделу жобаларын жүзеге асыру саласындағы № ... ОБМ-інің болжалдық мүмкіндіктерін талдау.

3.9. Болжау, жоспарлау және ұйымдастыру:

- мүмкіндіктері шектеулі балалармен түзете дамыту жұмысының жеке бағдарламаларын ресурстық қамсыздандыру;
- педагогтардың арнайы педагогика және психология саласындағы кәсіптік құзыретін жоғарылату бойынша шаралар;
- мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың ата-аналарын түзету жұмысының үдерісі, мазмұны мен табыстылығы туралы хабардар ету;
- оқуда қиындықтары бар балалар туралы ақпаратты жинау және қорландыру;
- оқушылармен түзете дамыту жұмысының жеке бағдарламасын жүзеге асыруды мониториңілеу жүйесі;
- мектеп практикасындағы инклюзивтік білім беру саласындағы қабылданған шешімдерді орындау.

3.10. Әзірлеу және пайдалану:

- оқушылардың даму бұзылыстарын жеңуге бағытталған түзете дамыту жұмысының апробацияланған және авторлық бағдарламасын, сабақтар циклын;
- мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды кешенді түрде тексеру мен қолдаудың жеке бағдарламаларын;
- мектеп және жанұя жағдайындағы мүмкіндіктері шектеулі оқушылармен жұмыс бойынша педагогтарға, мамандарға және ата-аналарға арналған ұсынымдар.

3.11. № ... ОБМ-інің және жанұялық тәрбиелеу жағдайындағы мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың бұзылыстарын жеңу бойынша түзету жұмысының міндеттері мен ерекшеліктері туралы хабарлау мақсатында білім беру үдерісіне қатысушылармен (педагогтар мен ата-аналар) кеңес беру жұмысын жүргізу.

3.12. Қатысу:

- әдістемелік бірлестіктер мен әдістемелік жұмыстың басқа түрінің әрекеттеріне;
- тәжірибелік-эксперименталдық әрекеттерге;
- Педагогтар кеңесіне, ППҚ қызметінің, психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум (ары қарай ПМПК) отырыстарына;
- ата аналар үшін өткізілетін шараларға (жиналыстар, семинар-практикумдер, дөңгелек үстелдер және т.б.).

3.13. Балаларды тексеруге және түзете дамыту жұмыстарын жүргізуге арналған көрнекі құралдар мен материалдар.

3.14. Қажетті құжаттамаларды, аналитикалық-статистикалық есепті (тексеру мен жүргізілген түзету сабақтарының нәтижелерін бейнелейтін, берілген формадағы жылдық есепті құру) қабылданған формада ресімдеу және жүргізу, ПМПК үшін балаларды тексеру және түзету жұмысы нәтижелері бойынша тұжырымдама жасау.

3.15. Өзінің кәсіптік жұмысын орындағанда № ... ОБМ-інің жарғысын, еңбекті қорғау ережелері мен нормасын сақтау, қауіпсіздік техникасын, санитарлық және өртке қарсы ережелерді, еңбек тәртібін, еңбек тәртібінің ішкі ережелерін орындау.

3.16. Нормативтік құжаттарға сәйкес өзінің кәсіптік біліктілігін арттыру.

4. Құқықтары

Дефектолог мұғалімнің құқығы:

4.1. № ... ОБМ-інің әкімшілігінен өзінің лауазымдық міндеттері мен құқықтарын орындауға, кәсіптік міндеттерін табысты орындауға қажетті жағдай туғызуды; № ... ОБМ-інің директорынан өзінің құзыреттілігіне кіретін мәселелер бойынша ақпараттар мен құжаттарды талап ету.

4.2. Оқушылардың зерделік және сенсорлық дамуларының деңгейін, аталған бұзылыстардың ерекшеліктерін анықтауға байланысты оқушыларды тексеру.

4.3. Оқытудың тиімді құралдарын, формалары мен әдістерін таңдау, бағдарламаға өзгерістер ендіру, балалармен жүргізілетін түзете дамыту жұмысы бойынша апробацияланған және авторлық авторлық әдістемелерді әзірлеу және қолдану.

4.5. Қатысу құқығы:

- № ... ОБМ-інің даму стратегиясын, білім беру бағдарламасын, концепциясын әзірлеуге, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің бағдарламасын және жоспарлауға;

- сәйкес келетін нормативтік құжаттарды (ППҚ қызметінің атқарымы, құзыреттілігі, міндеттері, жауапкершілігі туралы ережелер) әзірлеуге;

- дефектолог педагогтардың қалалық және облыстық семинарларына, жиналыстарға, ғылыми-әдістемелік конференциялардың жұмысына қатысуға.

4.6. Өзінің жұмысын жинақтай, тексерілген ақпараттарды пайдалана отырып, ғылыми және белгілі ғылыми басылымдарда жариялану.

4.7. Кәсіптік біліктілігін арттыру, өз еркімен сәйкес келетін біліктілік санатқа аттестациядан өтуге және аттестациядан табысты өткен жағдайда оны алу.

5. Жауапкершілігі

5.1. Дефектолог мұғалім мына жұмыстарға жауапты болады:

- тәрбиелеу-оқыту үдерісінде еңбек тәртібін, өнеркәсіптік санитария және өрттен сақтану ережелерін, еңбекті қорғау ережелерін, санитарлық-гигиеналық ережелерді сақтауға;

- баланың құқығы мен еркіндігінің бұзылғандығы үшін;

- түзете білім беру үдерісін жүргізу кезінде баланың өмірі мен денсаулығы үшін;

- құжаматтама жүргізу және оны сақтау;

- тексеру кезінде алынған материалдар мен мәліметтердің құпиялылығын сақтау;

- баланы тексеру кезінде (өзінің құзыретінің аясында) негізделмеген тұжырымдама жасау, оның салдарынан баланың дене және психикалық

денсаулығының нашарлауы және әрбір баламен жүргізілетін түзету жұмысы нәтижесінің төмендеуі үшін;

- оқу жоспарына және оқу үдерісінің кестесіне сәйкес түзете білім беру бағдарламасын толық көлемде жүзеге асырылмағаны үшін.

Құжаттама

1. Оқу жылының болжалды жұмыс жоспары
2. Жұмыс уақытының циклограммасы.
3. Дефектолог мұғалімнің әрбір баланы тексеру хаттамасы мен тұжырымдамасы.
4. МШ оқушыларды Психологиялық-педагогикалық қолдаудың жеке бағдарламаларының көшірмелері.
5. Балалардың түзету сабақтарына қатысуын есепке алу журналы.
6. Оқушылармен жеке-дара және топтық сабақтардың күнделікті жоспары.
7. Жеке-дара және топтық сабақтардың болжалды жоспары.
8. Түзете дамыту жұмысының бағдарламалары мен әдістері, оның ішінде жұмыстың диагностикалық, ағарту, кеңес беру және басқа да түрлері;
9. Балалардың жеке дәптерлері.
10. Ата-аналармен жұмыс жоспары.
11. Жыл бойғы істелген жұмыс туралы есеп.
12. Логопедиялық кабинеттің паспорты.

Нұсқаулықпен таныстырылды _____ қолы, дата

№ ... жалпы білім беру мектебінің логопед мұғаліміне лауазымдық нұсқаулық

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы лауазымдық нұсқаулық ҚР «Білім туралы» заңына, ҚР Еңбек кодексіне сәйкес мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту, жалпы орта және қосымша білім беру жүйесінің педагог қызметкерлерінің лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларына (ҚР БҒМ 2009 жылғы шілдедегі қосымшалармен және өзгерістермен №338 бұйрығы), Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдарға (ҚР БҒМ 2011 жылғы 12 желтоқсандағы № 524 бұйрығы) сәйкес әзірленген.

1.2. Логопед мұғалім қызметке № ... ОБМ-інің басшысының бұйрығымен тағайындалатын және босатылатын мамандар санатына жатады.

1.3. Логопед мұғалім Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің аясында (ары қарай ППҚ) тікелей инклюзивтік білім беруді үйлестірушіге немесе Қолдау қызметінің басшысына бағынады.

1.4. Логопед мұғалім Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің қызметкері болып табылады және онда пәнаралық негізде жұмыс істейді.

1.5. Логопед мұғалім қызметіне «Дефектология» мамандығының «Логопедия» бөлімі бойынша жоғары педагогикалық білімі бар маман тағайындалады.

1.6. Логопед мұғалім өз қызметінде мына құжаттарды басшылыққа алады:

- Баланың құқығы туралы концепция;
- ҚР «Баланың құқығы туралы» заңы;
- ҚР «Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау туралы» заңы;
- ҚР «Білім туралы заңы»; ҚР әлеуметтік және инклюзивтік білім беру мәселелері бойынша заңнамасы;
- № ... ОБМ-інің жарғысы;
- № ... ОБМ-інің жергілікті нормативтік актілері;
- № ... ОБМ-інің ішкі еңбек тәртібінің ережелері; № ... ОБМ-інің басшылығының бұйрықтары мен үкімдері;
- еңбекті қорғау, қауіпсіздік ережелері және өрттен сақтану ережелері мен нормалары;
- осы лауазымдық нұқсаулық;
- еңбек шарты.

1.7. Логопед мұғалім төмендегі мәселелерді білуі керек:

- ҚР Конституциясын;
- БҰҰ балалар құқығы туралы конвенциясын;
- «Қазақстан Республикасындағы балалар құқығы туралы» заңын;
- «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» заңын;
- Қазақстан Республикасының арнайы және инклюзивтік білім беру мәселелері бойынша заңнаманы;
- № ... ОБМ-інің білім беру үдерісін ұйымдастыруды реттейтін жарғы мен жергілікті актілерді;
- кәсіптік және практикалық әрекеттер мәселелері бойынша нормативтік және әдістемелік құжаттар;
- арнайы педагогика мен арнайы психологияны;
- дефектология мен логопедияның анатомиялық-физиологиялық клиникалық негіздерін;
- дамуында мәселелері бар балаларға әр түрлі түзету көмегін көрсету бойынша заманауи әдіс-тәсілдерді;
- баланың сөйлеу тілдік және жүйкелік-психикалық дамуындағы ауытқушылықтардың алдын алу мен түзетудің әдіс-тәсілдерін;
- сөйлеу тілі дамуында ауытқушылықтары бар балалармен жұмыс бойынша бағдарламалық-әдістемелік әдебиетті;
- логопедиялық ғылым мен практикадағы жаңа жетістіктерді.

1.8. Логопед мұғалімнің жалақысы оның білімі мен біліктілік деңгейіне сәйкес есептеледі.

1.9. Логопед мұғалім № ... ОБМ-інің басшысының бекіткен 18 сағаттық жұмыс аптасынан құрылатын қалыпты жұмыс күні түзімінде кесте бойынша жұмыс істейді.

2. Қызметтері

Логопед мұғалімге төмендегі қызметтер жүктеледі:

2.1. Мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың сөйлеу тілі және психикалық дамуындағы ауытқушылықтардың алдын алуға, өтеуге және түзетуге бағытталған түзете дамыту үдерісіне қатысу.

2.2. Мүмкіндіктері шектеулі балалардың сөйлеу тілінің даму деңгейін, әр түрлі генезді сөйлеу тілдік бұзылыстар мен кемшіліктердің құрылымын анықтау үшін оларды тереңдете тексеру.

2.3. Оқушылармен сөйлеу тілдік дамуындағы ауытқушылықтарды жеңу мен бұзылған атқарымды өтеу бойынша апробацияланған түзете дамыту әдістемелерін практикалық пайдалану.

2.4. Балалардың сөйлеу тіліндегі бұзылыстардың алдын алу және жеңу мақсатында ата-аналарға (олардың орындағы тұлғаларға), педагогтарға және мамандарға әдістемелік көмек көрсету және кеңес беру.

3. Лауазымдық міндеттері

Логопед мұғалімнің міндеттері:

3.1. Кәсіптік әрекетін өзінің құзыреттілігінің аясында жүргізу.

3.2. Оқушыларға психологиялық жайлы және қауіпсіз жағдай тудыруға көмектесу, түзете білім беру үдерісінде оқушылардың өмірі мен денсаулығын сақтаумен қамтамасыз ету.

3.3. Оқушыларды тексеру, олардың дамуындағы ауытқушылықтарының құрылымы мен байқалу айқындығын анықтау, логопедиялық тексеру нәтижелері бойынша тұжырымдама жасау және оларды рұқсат етілетін көлемде ата-аналарына және педагогтарға (оқушылар дамуындағы мәселелерде және оларды жеңуде бағдарлау мақсатында) жеткізу.

3.4. Түзету жұмысының міндеттерін, формасын, тәсілдерін анықтау, бастапқы сөйлеу тілдік бұзылыстардың салдарынан туындауы мүмкін туынды бұзылыстардың алдын алу, оқушылардың дамуындағы жүйкелік-психикалық ауытқушылықтарды жеңу, сөйлеу тілдік бұзылыстарды барынша түзетуге бағытталған жеке даму бағдарламасы аясындағы түзете дамыту жұмысын жүргізу; оқушылардың ары қарай қоғамда бейімделуін қамтамасыз ету.

3.5. Балаларды ПМПК-ке, психологиялық, медициналық орталықтарға (қажет болған жағдайда) жіберу.

3.6. Сабақ өткізу үшін оқушыларды психофизикалық, және сөйлеу тілдік жағдайын есепке ала отырып, топтастыру.

3.7. № ... ОБМ-інде жүргізілетін қолдау үдерісі мен түзете білім беру үдерісінің барлық субъектілерінің (әкімшілік, педагогтар ұжымы, ата-аналар) және оқушылардың арасында делдал болу.

3.8. Мүмкіндіктері шектеулі оқушылардың замануи білім беру кеңістігінде бейімделу жобаларын жүзеге асыру саласындағы № ... ОБМ-інің болжалдық мүмкіндіктерін талдау.

3.9. Болжау, жоспарлау және ұйымдастыру:

- түзете дамыту жұмысының жеке бағдарламаларын ресурстық қамсыздандыру;

- түзету жұмысын ұйымдастыру барасында педагогтардың және ата-аналардың кәсіптік құзыретін жоғарылату бойынша шаралар;

- сөйлеу тілдік бұзылыстары бар балалар туралы ақпаратты жинау және қорландыру;

- № ... ОБМ-інің түзету жұмысы бойынша жобалар мен бағдарламаларды табысты жүзеге асыру үшін қажетті ішкі байланыс жүйесін;

- оқушылармен түзете дамыту жұмысының жеке бағдарламасын жүзеге асыруды мониториілеу жүйесі;

- түзете дамыта оқыту саласында қабылданған шешімдерді орындау;

- оқушыларды ары қарай мектептік және әлеуметтік бейімдеу жұмысын.

3.10. Әзірлеу және пайдалану:

- оқушылардың түзетуге болатын сөйлеу тілінің айтылу, фонематикалық үдерістерінің және лексикалық-грамматикалық бұзылыстарын жоюға бағытталған түзете дамыту жұмысының (апробацияланған және авторлық) бағдарламасын, сабақтар циклын;

- мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды кешенді түрде тексеру мен қолдаудың жеке бағдарламаларын;

- мектеп және жанұя жағдайындағы сөйлеу тілдік бұзылыстары бар оқушылармен жұмыс бойынша педагогтарға, мамандарға және ата-аналарға арналған ұсынымдар.

3.11. № ... ОБМ-інің және жанұялық тәрбиелеу жағдайындағы оқушылардың сөйлеу тіліндегі бұзылыстарды жеңу бойынша түзету жұмысының міндеттері мен ерекшеліктері туралы хабарлау мақсатында білім беру үдерісіне қатысушылармен (педагогтар мен ата-аналар) кеңес беру жұмысын жүргізу.

3.12. Қатысу:

- Қолдау қызметін, психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум жұмысын жоспарлауға;

- әдістемелік бірлестіктер мен әдістемелік жұмыстың басқа түрінің әрекеттеріне;

- Педагогтар кеңесіне, ППҚ қызметінің, психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум (ары қарай ПМПк) отырыстарына;

- ата-аналар үшін өткізілетін шараларға (жиналыстар, семинар-практикумдер, дөңгелек үстелдер және т.б.).

3.13. Оқушылардың сөйлеу тілінің құрылымдық компоненттерін тексеруге және логопедиялық түзете дамыту жұмыстарын жүргізуге арналған көрнекі құралдар мен материалдар.

3.14. Қажетті құжаттамаларды, аналитикалық-статистикалық есепті (тексеру мен жүргізілген түзету сабақтарының нәтижелерін бейнелейтін, берілген формадағы жылдық есепті құру) қабылданған формада ресімдеу және жүргізу, ПМПК үшін балаларды логопедиялық тексеру және түзету жұмысы нәтижелері бойынша тұжырымдама жасау.

3.15. Өзінің кәсіптік жұмысын орындағанда № ... ОБМ-інің жарғысын, еңбекті қорғау ережелері мен нормасын сақтау, қауіпсіздік техникасын, санитарлық және өртке қарсы ережелерді, еңбек тәртібін, еңбек тәртібінің ішкі ережелерін орындау.

3.16. Нормативтік құжаттарға сәйкес өзінің кәсіптік біліктілігін арттыру.

4. Құқықтары

Логопед мұғалімнің құқығы:

4.1. № ... ОБМ-інің әкімшілігінен өзінің лауазымдық міндеттері мен құқықтарын орындауға, кәсіптік міндеттерін табысты орындауға қажетті жағдай туғызуды; № ... ОБМ-інің директорынан өзінің құзыреттілігіне кіретін мәселелер бойынша ақпараттар мен құжаттарды талап ету.

4.2. Мектеп атынан диагностикалық және түзете дамыту бағытында жұмыс істейтін тұлғалармен, ұйымдармен іскерлік қатынасқа түсу.

4.3. Балалардың сөйлеу тілдік дамуларының деңгейін, сөйлеу тіліндегі бұзылыстарды анықтауға байланысты оқушыларды тексеру.

4.4. Оқытудың тиімді құралдарын, формалары мен әдістерін таңдау, бағдарламаға өзгерістер ендіру, балалармен жүргізілетін логопедиялық жұмысы бойынша апробацияланған және авторлық әдістемелерді әзірлеу және қолдану.

4.5. Қатысу құқығы:

- № ... ОБМ-інің даму стратегиясын, білім беру бағдарламасын, концепциясын әзірлеуге, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің бағдарламасын әзірлеуге және жоспарлауға;

- сәйкес келетін нормативтік құжаттарды (ППҚ қызметінің атқарымы, құзыреттілігі, міндеттері, жауапкершілігі туралы ережелер) әзірлеуге;

- Жарғымен белгіленген тәртіпте № ... ОБМ-інің басқаруына;

- логопед мұғалімдердің қалалық және облыстық семинарларына, жиналыстарға, ғылыми-әдістемелік конференциялардың жұмысына қатысуға.

4.6. Өзінің жұмысын жинақтай, тексерілген ақпараттарды пайдалана отырып, ғылыми және белгілі ғылыми басылымдарда жариялану.

4.7. Кәсіптік біліктілігін арттыру, өз еркімен сәйкес келетін біліктілік санатқа аттестациядан өтуге және аттестациядан табысты өткен жағдайда оны алу.

5. Жауапкершілігі

5.1. Логопед мұғалім мына жұмыстарға жауапты болады:

- тәрбиелеу-оқыту үдерісінде еңбек тәртібін, өнеркәсіптік санитария және өрттен сақтану ережелерін, еңбекті қорғау ережелерін, санитарлық-гигиеналық ережелерді сақтауға;

- баланың құқығы мен еркіндігінің бұзылғандығы үшін;

- түзете білім беру үдерісін жүргізу кезінде баланың өмірі мен денсаулығы үшін;

- өзінің лауазымдық міндеттерін дұрыс орындамағаны немесе орындамағанына байланысты мектепке зиян келтіруіне; логопедиялық кабинетте болған, материалдық жауапты тұлғаның қолхатымен берілген, материалдық құндылық пен мүліктің сақталуына;

- құжаттаманы жүргізу және оны сақтау;

- тексеру кезінде алынған материалдар мен мәліметтердің құпиялылығын сақтау;

- баланы тексеру кезінде (өзінің құзыретінің аясында) негізделмеген тұжырымдама жасау, оның салдарынан баланың дене және психикалық денсаулығының нашарлауы және әрбір баламен жүргізілетін түзету жұмысы нәтижесінің төмендеуі үшін;

- оқу жоспарына және оқу үдерісінің кестесіне сәйкес түзете білім беру бағдарламасын толық көлемде жүзеге асырылмағаны үшін.

Құжаттама

1. Жылдық жұмыс жоспары.
2. Жұмыс уақытының циклограммасы.
3. Логопат балаларды есепке алу журналы.
4. Жеке сөйлеу тілдік карта.
5. Әрбір топқа арналған болжалды жұмыс жоспары.
6. Әрбір топқа арналған күнделікті жұмыс жоспары.
7. Балалардың логопедиялық сабақтарға келуін есепке алатын журнал.
8. Балалардың жеке дәптерлері.
9. Ата-аналармен жұмыс жоспары.
10. Жыл бойғы істелген жұмыс туралы есеп.
11. Логопедиялық кабинет паспорты.

Нұсқаулықпен таныстырылды _____ қолы, дата

Жалпы білім беру мектебінің педагог-психологына лауазымдық нұсқаулық

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы лауазымдық нұсқаулық ҚР «Білім туралы» заңына, ҚР Еңбек кодексіне сәйкес мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту, жалпы орта және қосымша білім беру жүйесінің педагог қызметкерлерінің лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларына (ҚР БҒМ 2009 жылғы шілдедегі қосымшалармен және өзгерістермен №338 бұйрығы), Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдарға (ҚР БҒМ 2011 жылғы 12 желтоқсандағы № 524 бұйрығы), Орта білім беру ұйымдарындағы психологиялық қызмет ережелеріне (ҚР БҒМ 2011 жылғы 20 желтоқсандағы № 528 бұйрығы) сәйкес әзірленген.

1.2. Педагог-психолог қызметке білім беру ұйымның басшысының бұйрығымен тағайындалатын және босатылатын мамандар санатына жатады.

1.3. Педагог-психолог Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің аясында (ары қарай ППҚ) тікелей инклюзивтік білім беруді үйлестірушіге немесе Қолдау қызметінің басшысына бағынады.

1.4. Педагог-психолог Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің басқа қызметкерлерімен пәнаралық негізде өзара әрекеттестікте жұмыс істейді.

1.5. Педагог-психолог өз қызметінде мына құжаттарды басшылыққа алады:

- Баланың құқығы туралы концепция;
- ҚР «Баланың құқығы туралы» заңы;
- ҚР «Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау туралы» заңы;
- ҚР «Білім туралы заңы»;
- ҚР «Неке және отбасы», ҚР білім беру мәселелері бойынша заңнамасы;
- БҰ-ның жарғысы;
- БҰ-ның жергілікті нормативтік актілері;
- БҰ-ның ішкі еңбек тәртібінің ережелері; БҰ-ның басшылығының бұйрықтары мен үкімдері;
- еңбекті қорғау, қауіпсіздік ережелері және өрттен сақтану ережелері мен нормалары;

- осы лауазымдық нұсқаулық;

- еңбек шарты.

1.6. Педагог-психолог төмендегі мәселелерді білуі керек:

- ҚР Конституциясын;
- БҰҰ балалар құқығы туралы конвенциясын;
- «Қазақстан Республикасындағы балалар құқығы туралы» заңын;
- ҚР «Білім туралы» заңы; ҚР білім беру мәселері бойынша заңнамасы;

- БҰ білім беру үдерісін ұйымдастыруды реттейтін жарғы мен жергілікті актілерді;
- кәсіптік және практикалық әрекеттер мәселелері бойынша нормативтік және әдістемелік құжаттар;
- жас ерекшелігі педагогикасы мен психологиясын;
- білім беру үдерісінің барлық қатысушыларына (оқушылар және олардың жанұясы, педагогтар) көрсетілетін психологиялық қолдаудың әр түрлі түрлері бойынша заманауи әдіс-тәсілдерді;
- білім берудің практикалық психологиясының жаңа жетістіктері.

1.7. Педагог-психологтың 36 сағаттық жұмыс аптасындағы жұмыс уақытының түзімі төменде берілгендерді есепке ала отырып, білім беру ұйымның ішкі еңбек тәртібінің ережелерімен реттеледі: білім беру үдерісінің қатысушыларымен оның жұмыс уақытының апталық ұзақтығының жартысынан аз болмайтын көлемде жеке және топтық сабақаттық жұмысын орындайды. Қалған жүктеме жеке және топтық сабақаттық жұмысқа дайындық, алынған нәтижелерді өңдеу, талдау және жинақтау, есептік құжаттарды толтыру, сондай-ақ өзінің біліктілігін тікелей білім беру ұйымында да, сондай-ақ одан тыс жерлерде де арттыру түрінде болады.

2. Қызметтері

2.1. Педагог-психологқа төмендегі қызметтер жүктеледі:

- мектеп оқушыларын психодиагностикалау жұмысын жүргізу;
- психопрофилактикалық шараларды жүргізу;
- оқушылармен түзете дамыту жұмысын жүргізу;
- мектеп педагогтарымен, оқушылардың ата-аналарымен психологиялық сабақаттандыру және психологиялық ағарту жұмыстарын жүргізеді;
- ұйымдық-әдістемелік жұмыстарды (мектептің ӘБ, ПМП консилиумының жұмысына қатысу, диагностикалау, түзету және дамыту бағдарламаларын әзірлеу, біліктілігін арттыру) жүзеге асыру;
- психологиялық-педагогикалық мониторингілеуді жүзеге асыру.

3.Лауазымдық міндеттері

Педагог-психологтың міндеттері:

3.1. Кәсіптік әрекетін өзінің құзыреттілігінің аясында жүргізу.

3.2. Кәсіптік мәселелер балалардың мүддесін қорғай, олардың толық құнды психикалық даму міндеттеріне сәйкес шешу.

3.3. Кәсіптік құпияны сақтау, құпиялылық талаптарын сақтау.

3.4. Оқушылардың өмірі мен денсаулығын қорғаумен қамтамасыз ету. Тұлға үшін психологиялық жайлы және қауіпсіз орта құруға, мектептегі оқу-білім беру үдерісі кезіндегі гуманистік, өнегелі қарым-қатынастың орнауына көмектесу.

3.5. Диагностикалаудың, дамыту, психопрофилактикалық және психотүзету жұмыстарының сенімді, ғылыми негізді тәсілдерін қолдану.

3.6. Даму мүмкіндіктері шектеулі және мектептік бейімделмеу «көтер тобының» баларын анықтау бойынша жұмыс жүргізу.

3.7. Диагностикалық тексеру нәтижелері бойынша оқушылармен жүретін түзете дамыту жұмысының мазмұнын анықтау және оқудың барлық кезеңі бойы жеке тәсілдемемен қамтамасыз ету үшін психологиялық тұжырымдама жасау.

3.8. Мүмкіндіктері шектеулі оқушыларға білім берудің жеке бағдарламалары мен дамыту бағдарламаларын әзірлеуге қатысу.

3.9. Баланың мүмкіндігі мен қажеттілігіне (эмоциялық тұлғалық аясының дамуы және оның кемшіліктерін түзету, танымдық әрекетін дамыту және жоғары психикалық атқарымдарын қалыптастыру, әрекеттенуін және тәртібін, коммуникативтік дағдыларын ерікті реттеуді қалыптастыру) сәйкес психологиялық тұжырымдаманың негізінде жекеше және топтық түзімдегі түзете дамыту жұмысын жүзеге асыру.

3.10. Педагогтар мен ата-аналардың психологиялық мәдениеттілігін қалыптастыру.

3.11. Психологиялық жайлылықпен қамтамасыз ету, педагогтардың оқытудың инновациялық технологиялары мен әдістемелерін ендіру кезінде балалардың жеке және жас шамасының ерекшеліктерін есепке алу.

3.12. Мектеп және жанұя жағдайындағы оқушының тұлғасының психологиялық даму ерекшеліктері мен міндеттері бойынша педагогтармен, мамандармен, ата-аналармен және білім беру ұйымдарымен серіктестікке тартылған тұлғалармен сабақаттылық жұмысын жүргізу.

3.13. Қатысу:

- қаладағы педагогтар-психологтардың әдістемелік бірлестіктерінің жұмыстарына және басқа түрдегі әдістемелік жұмыстарға;

- Педагогикалық кеңестердің, психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум отырысына.

3.14. Психологиялық диагностикалау, түзете дамыту жұмыстарын жүргізуге арналған көрнекі құралдар мен материалдардың болуы.

3.15. Жұмыстардың барлық түрін тіркеу және қажетті құжаттамаларды қабылданған формада ресімдеу және жүргізу, оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін тексеру нәтижелерін бейнелейтін, қабылданған нобай бойынша жылдық аналитикалық-статистикалық есеп беру.

3.16. Өзінің кәсіптік біліктілігін үнемі арттыру.

4. Құқықтары

Педагог-психологтың құқығы:

4.1. Білім беру үдерісіне қатысушылардың жұмысының бағытын анықтау, жұмыстың түрі мен тәсілін таңдау, жұмыстың әр түрлі түрлерін өткізудің кезегі туралы мәселені шешу, белгілі бір кезең үшін жұмыстың басымдылығы жоғары бағытын ерекшелеу.

4.2. Ведомстводан тыс мекемелерге бекітілген форма бойынша сауалдар жіберу, қажетті құжаттамалармен танысу.

Мектеп атынан диагностикалық және түзете дамыту бағытында жұмыс істейтін тұлғалармен, ұйымдармен іскерлік қатынасқа түсу.

4.3. Балалардың сөйлеу тілдік дамуларының деңгейін, сөйлеу тіліндегі бұзылыстарды анықтауға байланысты оқушыларды тексеру.

4.4. Оқытудың тиімді құралдарын, формалары мен әдістерін таңдау, бағдарламаға өзгерістер ендіру, балалармен жүргізілетін логопедиялық жұмысы бойынша апробацияланған және авторлық авторлық әдістемелерді әзірлеу және қолдану.

4.5. Қатысу құқығы:

- № ... ОБМ-інің даму стратегиясын, білім беру бағдарламасын, концепциясын әзірлеуге, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің бағдарламасын әзірлеуге және жоспарлауға;

- сәйкес келетін нормативтік құжаттарды (ППҚ қызметінің атқарымы, құзыреттілігі, міндеттері, жауапкершілігі туралы ережелер) әзірлеуге;

- Жарғымен белгіленген тәртіпте № ... ОБМ-інің басқаруына;

- логопед мұғалімдердің қалалық және облыстық семинарларына, жиналыстарға, ғылыми-әдістемелік конференциялардың жұмысына қатысуға.

4.6. Өзінің жұмысын жинақтай, тексерілген ақпараттарды пайдалана отырып, ғылыми және белгілі ғылыми басылымдарда жариялану.

4.7. Кәсіптік біліктілігін арттыру, өз еркімен сәйкес келетін біліктілік санатқа аттестациядан өтуге және аттестациядан табысты өткен жағдайда оны алу.

4.8. Қатысу құқығы:

- мектептің даму стратегиясын, білім беру бағдарламасын, концепциясын әзірлеу, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің бағдарламасын әзірлеу және жоспарлау;

- жергілікті нормативтік құжаттарды) әзірлеу;

- педагог-психологтардың қалалық және облыстық семинарларына, жиналыстарға, ғылыми-әдістемелік конференциялардың жұмысына қатысу.

4.9. Өзінің жұмысын жинақтай, тексерілген ақпараттарды пайдалана отырып, ғылыми және белгілі ғылыми басылымдарда жариялану.

4.10. Кәсіптік біліктілігін арттыру, өз еркімен сәйкес келетін біліктілік санатқа аттестациядан өтуге және аттестациядан табысты өткен жағдайда оны алу.

5. Жауапкершілігі

Педагог-психолог мына жұмыстарға жауапты болады:

5.1. Педагог-психолог ҚР қолданыстағы заңнамасына сәйкес мектептің Жарғысы мен ішкі еңбек тәртібінің ережелерін, мектеп директоры мен ППҚ жетекшісінің заңды өкімдерін және басқа да лауазымдылық нұсқаулықта бекітілген нормативтік актілерді, лауазымдылық міндеттемелерді

дәлелді себепсіз орындамағаны немесе дұрыс орындамағаны үшін тәртіптік, материалдық және қылмыстық жауапкершілікке тартылады.

5.2. Педагог-психолог заңнамада бекітілген тәртіпте балалардың өмірі, денсаулығы және психологиялық жұмыс түрін жүргізген кезде олардың құқықтары мен еріктерің бұзылғандықтары үшін жауапты болады, сондай-ақ:

- құпия ақпараттарды таратпауға;

- психологиялық диагноздың дұрыстығына, пайдаланылатын диагностикалық және түзету тәсілдерінің сәйкестілігіне, психологиялық ұсынымдардың негізділігіне;

- баланы тексеру кезінде (өзінің құзыретінің аясында) негізделмеген тұжырымдама жасау, оның салдарынан баланың дене және психикалық денсаулығының нашарлауы және әрбір баламен жүргізілетін түзету жұмысы нәтижесінің төмендеуі үшін;

- тексеру хаттамаларын және құпия ақпаратты құжаттарды сақтау, оларды белгіленген тәртіпте ресімдеу.

Педагог-психологтың құжаттамасы

1. Жылдық жұмыс жоспары.
2. Әрекеттің циклограммасы.
3. Оқушыны психологиялық тексеру хаттамасы, тұжырымдама, ұсыным.
4. Оқушылардың психикалық дамуының жеке картасы.
5. Оқушыны консилиумға жіберу ұсынымы.
6. Балалармен шағын топтық және жекеше сабақтардың болжалдық және сабақ жоспары.
7. Психодиагностикалық әдістемелердің тізімі мен қоры.
8. Психологиялық тренингілер, дамыту және түзету жұмыстарының бағдарламалары.
9. Оқушылардың сабаққа келуін есепке алу журналы.
10. Жүргізілген жұмысты есепке алу журналы.
11. Аналитикалық жылдық есеп.
12. Психолог кабинеттің паспорты.

Нұсқаулықпен таныстырылды _____ қолы, дата

Жалпы білім беру мектебінің әлеуметтік педагогына лауазымдық нұсқаулық

2. Жалпы ережелер

1.1. Осы лауазымдық нұсқаулық ҚР «Білім туралы» заңына, ҚР Еңбек кодексіне сәйкес мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту, жалпы орта және қосымша білім беру жүйесінің педагог қызметкерлерінің лауазымдарының

үлгілік біліктілік сипаттамаларына (ҚР БҒМ 2009 жылғы шілдедегі қосымшалармен және өзгерістермен №338 бұйрығы), Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдарға (ҚР БҒМ 2011 жылғы 12 желтоқсандағы № 524 бұйрығы) сәйкес әзірленген.

1.2. Әлеуметтік педагог қызметке мектеп директорының бұйрығымен тағайындалатын және босатылатын мамандар санатына жатады.

1.3. Әлеуметтік педагог Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің аясында (ары қарай ППҚ) тікелей инклюзивтік білім беруді үйлестірушіге немесе Қолдау қызметінің басшысына бағынады.

1.4. Әлеуметтік педагог Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің қызметкері болып табылады және онда пәнаралық негізде жұмыс істейді.

1.5. Әлеуметтік педагог қызметіне «Әлеуметтік педагогика» мамандығы бойынша жоғары педагогикалық білімі бар немесе мамандығы бойынша қайта даярлықтан өткен маман тағайындалады.

1.6. Әлеуметтік педагог өз қызметінде мына құжаттарды басшылыққа алады:

- Баланың құқығы туралы концепция;
- ҚР «Баланың құқығы туралы» заңы;
- ҚР «Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау туралы» заңы;
- ҚР «Білім туралы заңы»; ҚР әлеуметтік және инклюзивтік білім беру мәселелері бойынша заңнамасы;
- мектептің жарғысы;
- мектептің жергілікті нормативтік актілері;
- мектептің ішкі еңбек тәртібінің ережелері; мектеп директорының бұйрықтары мен өкімдері;
- еңбекті қорғау, қауіпсіздік ережелері және өрттен сақтану ережелері мен нормалары;
- осы лауазымдық нұқсаулық;
- еңбек шарты.

1.7. Әлеуметтік педагог төмендегі мәселелерді білуі керек:

- ҚР Конституциясын;
- ҚР «Білім туралы», «Неке және отбасы туралы» заңдарын, «Кемтар балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзеу арқылы қолдау туралы» заңын, «Қазақстан Республикасындағы балалар құқығы туралы» заңын және білім беру мәселелері бойынша басқа да нормативтік құқықтық актілерін;
- жеке тұлғаның дамуының негізгі заңдылықтарын;
- педагогика, психология, жас ерекшелігі физиологиясы, мектептік гигиена негіздерін;
- педагогикалық этиканы, жеке тұлғаны және оның микро ортасын диагностикалау әдістемесі мен технологиясын;

- жанұямен, тұрғындардың әр түрлі топтарымен және санаттарымен, жүргізілетін әлеуметтік жұмыстың түрлері мен әдістерін; білім беру және педагогикалық ғылымның негізгі бағыттары мен даму болашақтарын; еңбек туралы заңнама негіздерін;

- әлеуметтік-педагогикалық жұмыстарды талдау және бағдарламалау дағдыларын;

- балаларға әлеуметтік қолдаудың әр түрлі түрлерін көрсетудің заманауи әдіс-тәсілдерін;

- әлеуметтік педагогика мен практикадағы жаңа жетістіктерді.

1.8. Әлеуметтік педагогтың жалақысы оның білімі мен біліктілік деңгейіне сәйкес есептеледі.

1.9. Әлеуметтік педагог мектеп директорының бекіткен 36, сағаттық жұмыс аптасынан құрылатын қалыпты жұмыс күні түзімінде кесте бойынша жұмыс істейді.

2. Қызметтері

Әлеуметтік педагогқа төмендегі қызметтер жүктеледі:

2.1. Оқушыларды табысты әлеуметтендіруге (бейімделмеу құбылысының алдын алу) көмектесетін, әлеуметтік білімді, икемділікті, дағдыларды, тұлғаның әлеуметтік маңызды қасиеттерін қалыптастыруға бағытталған шаралар кешенін жүзеге асыру.

2.2. Тәрбиеленушілерге әлеуметтік көмек шараларын жүзеге асыру, олардың БҰҰ баланың құқығы туралы конвенциясына сәйкес толық құнды даму мен білім алуға деген құқықтарын қорғау.

2.3. Оқушылардың әлеуметтік дамуындағы бұзылыстарды анықтау және оларға нақты өмірлік жағдайда дер кезінде әлеуметтік көмек көрсету мақсатында апробацияланған әдістемелерді практикада пайдалану.

2.4. Мемлекеттік басқару органдарымен, қоғамдық ұйымдармен, оқу орындарымен, әлеуметтік қорғау органдарымен, сонымен бірге оқушылардың мүдделерін білдіру, қорғау қажет болатын басқа да құрылымдармен серіктестік орнату.

2.5. Оқушылардың әлеуметтік қорғау мәселелері бойынша ата-аналарға (олардың орнындағы тұлғаларға), педагогтар мен мамандарға сабағаттық көмек көрсету.

3. Лауазымдық міндеттері

Әлеуметтік педагогтың міндеттері:

3.1. Кәсіптік әрекетін өзінің құзыреттілігінің аясында жүргізу, ППҚ қызметінің жұмысын жоспарлауға, психологиялық-медициналық-педагогикалық коонсилиум, білім беру ұйымдарының профилактика кеңесінің жұмыстарына қатысу.

3.2. Оқушыларға психологиялық жайлы және қауіпсіз жағдай тудыруға көмектесу, түзете білім беру үдерісінде оқушылардың өмірі мен денсаулығын сақтаумен қамтамасыз ету.

3.3. Оқушылардың әлеуметтік даму және олардың жақын әлеуметтік ортасының мәселелерін зерттеу; оларды жеңу үшін дер кезінде көмек көрсету.

3.4. Оқушыларды тексеру, тексеру нәтижелері бойынша тұжырымдама жасау, олардың негізінде – оқушының әлеуметтік-тұлғалық дамуындағы анықталған мәселелерді жеңу бойынша мамандарға, педагогтарға және ата-аналарға арналған ұсынымдар әзірлеу.

3.5. Әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың міндеттері, түрі, тәсілдері, жеке тұлғалық және әлеуметтік мәселелерді шешу тәсілдері, әлеуметтік қорғау және әлеуметтік көмек көрсету шараларын қабылдау, оқушылардың құқығы мен еркіндігін жүзеге асыру, оқушыларды қоғамда ары қарай да әлеуметтік бейімдеумен қамтамасыз ету.

3.6. Заманауи білім беру және оқушыларды әлеуметтік ортаға бейімдеу жобаларын жүзеге асыруда мектептің болашақтағы мүмкіндіктерін талдау.

3.7. Болжау, жоспарлау және ұйымдастыру:

- оқушыларды әлеуметтік бейімдеу жобалары мен бағдарламаларын ресурстық қамсыздандыру;

- оқушыларды әлеуметтік бейімдеу бойынша педагогтардың және ата-аналардың кәсіптік құзыретін жоғарылату бойынша шаралар;

- әлеуметтік бейімдеу бойынша мәселелері бар балалар туралы ақпаратты жинау және қорландыру;

- оқушыларды әлеуметтік-педагогикалық бейімдеу бағдарламасын жүзеге асыруды бақылау жүйесін;

- оқушыларды әлеуметтік бейімдеу саласында қабылданған шешімдерді орындау.

3.10. Әзірлеу және пайдалану:

- оқушыларды әлеуметтік бейімдеудің жобалары мен бағдарламаларына қатысатын құрылымдарға арналған нормативтік құжаттарды;

- оқушыларды әлеуметтік дамыту проблемалары жоюға және алдын алуға бағытталған бағдарламаларды (апробацияланған және авторлық), сабақтар циклын;

- әлеуметтік даму мәселелері бар балалармен жұмыс бойынша педагогтарға, мамандарға және ата-аналарға арналған ұсынымдар.

3.11. Мектеп және жанұя жағдайындағы оқушылардың әлеуметтік тұлғалық даму ерекшеліктері және міндеттері бойынша педагогтармен, мамандармен, ата-аналармен сабақаттық жұмыс жүргізу.

3.12. Қатысу:

- әдістемелік бірлестіктер мен әдістемелік жұмыстың басқа түрінің әрекеттеріне;

- Педагогтар кеңесіне, ППҚ қызметінің, психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум (ары қарай ПМПК) отырыстарына;

- ата аналар үшін өткізілетін шараларға (жиналыстар, семинар-практикумдер, дөңгелек үстелдер және т.б.).

3.13. Оқушылардың әлеуметтік дамуы бойынша дамуын тексеруге және дамыту жұмыстарын жүргізуге арналған көрнекі құралдар мен материалдар.

3.14. Қажетті құжаттамаларды, аналитикалық-статистикалық есепті қабылданған формада ресімдеу және жүргізу, оқушыларды, педагогтар мен ата-аналарды тексеру мен психологиялық қолдау нәтижелерін білдіретін белгіленген схемадағы жылдық есепті құрастыру.

3.15. Өзінің кәсіптік жұмысын жүзеге асырғанда Жарғыны орындау, еңбекті қорғау ережелері мен нормасын сақтау, қауіпсіздік техникасын, санитарлық және өртке қарсы ережелерді, еңбек тәртібін, еңбек тәртібінің ішкі ережелерін орындау.

3.16. Нормативтік құжаттарға сәйкес өзінің кәсіптік біліктілігін арттыру.

4. Құқықтары

Әлеуметтік педагогтың құқығы:

4.1. Балалардың мүдделерін заң орындарында және өкіметтің атқару органдарында білдіру және қорғау.

4.2. Балалардың құқықтарының бұзылуы туралы мектеп әкімшілігі мен өкімет органдарына хабарлау.

4.3. Оқушылардың құқықтарына нұсқан кетіретін шешімдерді қабылдауға кедергі жасау.

4.4. Мектеп әкімшілігінен өзінің лауазымдық міндеттері мен құқықтарын орындауға, кәсіптік міндеттерін табысты орындауға қажетті жағдай туғызуды; мектеп директорынан өзінің құзыреттілігіне кіретін мәселелер бойынша ақпараттар мен құжаттарды талап ету.

4.5. Мектеп атынан ұйымдармен, мамандармен, әр түрлі әлеуметтік қызметтермен, ведомстволар мен әкімшілік органдарымен іскерлік қатынасқа түсу.

4.6. Балалардың әлеуметтік даму деңгейінанықтауға байланысты оқушыларды тексеру.

4.7. Әлеуметтік-педагогикалық жұмыстың тиімді құралдарын, формалары мен әдістерін еркін таңдау, бағдарламаға өзгерістер ендіру, балалармен жүргізілетін әлеуметтік дамыту бойынша апробацияланған және авторлық авторлық әдістемелерді әзірлеу және қолдану.

4.8. Қатысу құқығы:

- мектептің даму стратегиясын, білім беру бағдарламасын, концепциясын әзірлеуге, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің бағдарламасын әзірлеуге және жоспарлауға;

- сәйкес келетін нормативтік құжаттарды (ППҚ қызметінің атқарымы, құзыреттілігі, міндеттері, жауапкершілігі туралы ережелер) әзірлеуге;

- әлеуметтік педагогтардың қалалық және облыстық семинарларына, жиналыстарға, ғылыми-әдістемелік конференциялардың жұмысына қатысуға.

4.9. Өзінің жұмысын жинақтай, тексерілген ақпараттарды пайдалана отырып, ғылыми және белгілі ғылыми басылымдарда жариялану.

4.10. Кәсіптік біліктілігін арттыру, өз еркімен сәйкес келетін біліктілік санатқа аттестациядан өтуге және аттестациядан табысты өткен жағдайда оны алу.

5. Жауапкершілігі

5.1. Әлеуметтік педагог мына жұмыстарға жауапты болады:

- тәрбиелеу-оқыту үдерісінде еңбек тәртібін, өнеркәсіптік санитария және өрттен сақтану ережелерін, еңбекті қорғау ережелерін, санитарлық-гигиеналық ережелерді сақтауға;

- баланың құқығы мен еркіндігінің бұзылғандығы үшін;

- түзете білім беру үдерісін жүргізу кезінде баланың өмірі мен денсаулығы үшін;

- тексеру кезінде алынған материалдар мен мәліметтердің құпиялылығын сақтау;

- баланы тексеру кезінде (өзінің құзыретінің аясында) негізделмеген тұжырымдама жасау, оның салдарынан баланың дене және психикалық денсаулығының нашарлауы және әрбір баламен жүргізілетін түзету жұмысы нәтижесінің төмендеуі үшін;

- құжаттаманы жүргізу және оны сақтау;

- оқу жоспарына және оқу үдерісінің кестесіне сәйкес түзете білім беру бағдарламасын толық көлемде жүзеге асырылмағаны үшін.

Құжаттама:

1. Оқу жылына болжалдық жұмыс жоспары.
2. Жұмыс уақытының циклограммасы.
3. Мектептің әлеуметтік бейнесі.
4. Дамуында мүмкіндіктері шектеулі балалардың тізімі.
5. Мүмкіндіктері шектеулі оқушыларды ПМПК ұсыну.
6. Әрбір топқа арналған күнделікті жұмыс жоспары.
7. Балалармен, ата-аналармен және мектептің мамандарымен жеке-дара жұмыстың күнтізбелік жоспары.
8. Оқушылар мен ата-аналарды диагностикалық тексеруді есепке алу.
9. Жыл бойғы істелген жұмыс туралы есеп.
10. Әлеуметтік педагог кабинетінің паспорты.

Нұсқаулықпен таныстырылды _____ қолы, дата

Жалпы білім беру мектебінің ЕДШ нұсқаушысына лауазымдық нұсқаулық

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы лауазымдық нұсқаулық ҚР «Білім туралы» заңына, ҚР Еңбек кодексіне сәйкес мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту, жалпы орта және қосымша білім беру жүйесінің педагог қызметкерлерінің лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларына (ҚР БҒМ 2009 жылғы шілдедегі қосымшалармен және өзгерістермен №338 бұйрығы), «Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдарға» (ҚР БҒМ 2011 жылғы 12 желтоқсандағы № 524 бұйрығы), «Денсаулық сақтау қызметкерлерінің лауазымдарының біліктілік сипаттамасын бекіту туралы» бұйрықтарына (ҚР ДСМ 2009 жылғы 26 қарашасындағы № 791 бұйрығы) сәйкес әзірленген.

1.2. ЕДШ нұсқаушысы тағайындалатын және босатылатын мамандар санатына жатады.

1.3. ЕДШ нұсқаушысы Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің аясында (ары қарай ППҚ) тікелей инклюзивтік білім беруді үйлестірушіге немесе Қолдау қызметінің басшысына бағынады.

1.4. ЕДШ нұсқаушысы Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің басқа қызметкерлерімен пәнаралық негізде өзара әрекеттестікте жұмыс істейді.

1.5. ЕДШ нұсқаушысы өз қызметінде мына құжаттарды басшылыққа алады:

- БҰҰ «Баланың құқығы туралы» концепция;
- ҚР «Баланың құқығы туралы» заңы;
- ҚР «Даму мүмкіндіктері шектеулі балаларға психологиялық-педагогикалық қолдау туралы» заңы;
- ҚР «Білім туралы заңы»;
- ҚР «Неке және отбасы»;
- ҚР «Физкультура және спорт туралы заңы»;
- ҚР білім беру мәселелері бойынша заңнамасы;
- БҰ-ның жарғысы;
- БҰ-ның жергілікті нормативтік актілері;
- БҰ-ның ішкі еңбек тәртібінің ережелері; БҰ-ның басшылығының бұйрықтары мен өкімдері;
- еңбекті қорғау, қауіпсіздік ережелері және өрттен сақтану ережелері мен нормалары;
- осы лауазымдық нұсқаулық;
- еңбек шарты.

1.6. ЕДШ нұсқаушысы төмендегі мәселелерді білуі керек:

- ҚР Конституциясын;
- БҰҰ балалар құқығы туралы конвенциясын;

- ҚР «Білім туралы» заңын;
- ҚР білім беру мәселері бойынша заңнамасын;
- ҚР «Физкультура және спорт туралы заңын»;
- БҰ білім беру үдерісін ұйымдастыруды реттейтін жарғы мен жергілікті актілерін;
- бұлшық ет әрекеттерінің анатомиялық-физиологиялық негіздерін, дене шынықтыру жаттығуларының дені сау және ауру адамның ағзасына әсер ету механизмін;
- емдік дене шынықтырудағы зерттеудің атқарымдық тәсілдерін, дене дамуы дене жұмысқа қабілеттілікті бағалау тәсілдерін;
- әр түрлі аурулар мен зақымдалу клиникасында емдік дене шынықтыру сабақтарына деген көрсеткіш және қарсы көрсеткіш;
- дене тәрбиесінің, спорттық жаттығу мен емдік дене шынықтырудың теориясы мен әдістемелерінің негіздерін, дене жаттығулары мен спорттық құрылғылардың гигиенасын;
- дене жаттығуларын және емдік дене шынықтырудың басқа да құралдарын (емдік гимнастика, спорттық қолданбалы жаттығулар, ойындар, механотерапия, массаж) қолдану мен мөлшерлеудің түрлері мен тәсілдерін;
- салауатты өмір салты түрі мен әдістеріне және санитарлық-ағарту жұмыстарына үгіттеу.

2. Қызметтері

2.1. Нұсқаушыға төмендегі қызметтер жүктеледі:

- емдік дене шынықтыру бойынша дәрігердің тағайындауымен топтық және жеке-дара сабақтарын өткізу;
- емдік гимнастика сабақтарын, механоаппараттар мен жаттығу құрылғыларындағы және т.б. жаттығуларды жүргізу үшін жеке жаттығулар кешенін әзірлеу;
- дәрігердің басшылығымен емдік гимнастика шараларын және ЕМШ басқа да гимнастикаларының сызбасын құрау;
- емдік жаттығулар шарасының өткізудің дұрыстығын педагогикалық бақылау;
- қажетті құжаттаманы жүргізу;
- емдік дене шынықтырудың тиімділігін анропометрикалық мәліметтер мен атқарымдық тәсілдермен бағалау;
- оқушылардың ауру қауіпін төмендетуді және білім беру үдерісінің денсаулықты сақтау сипатын және оқушылардың жеке (ұжымдық) қауіпсіздігін қамтамасыз ететін жағдай тудыру;
- салауатты өмір салты және дене шынықтыру жаттығуларының денсаулық пен жұмысқа қабілеттілікті сақтау мәселелері бойынша санитарлық ағарту жұмысын жүргізу.

3. Лауазымдық міндеттері

ЕДШ нұсқаушысының міндеттері:

3.1. Кәсіптік әрекетін өзінің құзыреттілігінің аясында жүргізу.

3.2. Кәсіптік мәселелерді шешуде оқушылардың мүддесін, оларды толық құнды және психофизикалық дамыту міндеттерін басшылыққа алу.

3.3. Жұмысты атқарымдық міндеттеріне, ППҚ қызметінің әрекетінің бағыттарына, сәйкес оқушылардың дене дамуының жеке ерекшеліктері мен денсаулықты мониторингілеу нәтижелерін есепке алу негізінде жоспарлау.

3.4. Емдік және гигиеналық гимнастиканың жеке және топтық сабақтары және емдік дене шынықтырудың басқа да түрлерін есепке ала отырып, түзете дамыту жұмысын дәрігердің ұсынысының негізінде, оқушылардың дене даму мүмкіндіктері мен қажеттіліктеріне (қимыл-қозғалыс аясын түзету, денсаулықты нығайту) сәйкес жеке және топтық түзімде жүзеге асыру.

3.5. Оқушылардың дене даму көрсеткіштерін және денсаулықты монитоирнгілеу көрсеткіштерін есепке алу негізінде жеке білім беру бағдарын әзірлеу, емдік гимнастиканың шаралар нобайын, жаттығудың үлгілік кешендерін құру, жаттығуларды көрсету, сабақтардағы сақтандыру шараларын жүзеге асыру.

3.6. Өзінің құзыретінің аясында антропометрикалық өлшемдер мен атқарымдық сынамаларды жүргізу.

3.7. Салауатты өмір салты мәселелері бойынша санитарлық ағарту жұмысын жүргізу.

3.8. Қатысу:

- әдістемелік бірлестіктер мен әдістемелік жұмыстың басқа түрінің әрекеттеріне;

- мектепте ғылыми тәжірибе аясында жүргізілетін тәжірибе әрекеттеріне;

- дене шынықтыру мұғалімдерінің мектептік әдістемелік бірлестік отырыстарына, Педагогтар кеңесіне, психологиялық-медициналық-педагогикалық консилиум (ары қарай ПМПк) отырыстарына.

3.9. Емдік дене шынықтыру сабақтарын өткізуге арналған қажетті құрал-жабдықтардың болуы.

3.10. Жұмыстардың барлық түрін тіркеу және қажетті құжаттамаларды қабылданған формада ресімдеу және жүргізу, оқушыларды психологиялық-педагогикалық қолдау қызметін тексеру нәтижелерін бейнелейтін, қабылданған нобай бойынша жылдық аналитикалық-статистикалық есеп беру.

3.11. Өзінің кәсіптік біліктілігін үнемі арттыру.

4. Құқықтары

ЕДШ нұсқаушысының құқығы:

4.1. Білім беру үдерісінің қатысушылармен жұмыс бағытын анықтауға, жұмыстың түрі мен тәсілін таңдауға, әр түрлі жұмыстарды өткізу кезектілігі

туралы мәселелерді шешуге, белгілі бір кезеңдегі жұмыстардың басым бағыттарын ерекшеленуге.

4.2. Бекітілген формада ведомстволық емес мекемелерге сауал жіберу, қажетті құжаттармен танысуға.

4.3. Қатысуға:

- мектептің даму стратегиясын, білім беру бағдарламасын, концепциясын әзірлеуге, Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің бағдарламасын әзірлеуге және жоспарлауға;

- жергілікті нормативтік құжаттарды әзірлеуге;

- емдік дене шынықтыру педагогтарының қалалық және облыстық семинарларына, жиналыстарға, конференцияларының жұмысына қатысуға.

4.4.Өзінің жұмысын жинақтай, тексерілген ақпараттарды пайдалана отырып, ғылыми және белгілі ғылыми басылымдарда жариялану.

4.5. Кәсіптік біліктілігін арттыру, өз еркімен сәйкес келетін біліктілік санатқа аттестациядан өтуге және аттестациядан табысты өткен жағдайда оны алу.

5. Жауапкершілігі

5.1. ЕДШ нұсқаушысы ҚР қолданыстағы заңнамасына сәйкес мектептің Жарғысы мен ішкі еңбек тәртібінің ережелерін, мектеп директоры мен ППҚ жетекшісінің заңды өкімдерін және басқа да лауазымдылық нұсқаулықта бекітілген нормативтік актілерді, лауазымдылық міндеттемелерді дәлелді себепсіз орындамағаны немесе дұрыс орындамағаны үшін тәртіптік, материалдық және қылмыстық жауапкершілікке тартылады.

5.2. ЕДШ нұсқаушысы заңнамада бекітілген тәртіпте балалардың өмірі, денсаулығы және емдік дене шынықтыру сабақтарында олардың құқықтары мен еріктерің бұзылғандықтары үшін жауапты болады.

Құжаттама:

1. Жылдық жұмыс жоспары.
2. Жұмыс уақытының циклограммасы.
3. Оқушылардың ден саулықтарын мониторингілеу хаттамасы, тұжырымдама, ұсыныстар.
4. Оқушыларды консилиумға ұсыну.
5. Балалармен топтық және жеке сабақтардың болжалды және сабақ жоспарлары.
6. Емдік гинастикалық шаралар схемасы, үлгілік жаттығулар кешені.
7. Түзету сабақтарының, санитарлық ағарту әрекеттерінің әдістемелік әзірлемелері.
8. Оқушылардың сабаққа келуін есепке алу журналы.
9. Жүргізілген жұмыс туралы есеп.
10. Жылдық аналитикалық есеп.

Нұсқаулықпен таныстырылды _____ қолы, дата

№ ... жалпы білім беру мектебінің дефектолог мұғалімінің үлгілік жұмыс жоспарының үлгісі

Жұмыстардың бағыты	Шаралар	Болжамды мерзімдер
Диагностикалық бағыт	1. МШ оқушылардың және оқуда қиындықтар кездесетін балалардың танымдық ерекшеліктерін және оқу әрекеттерін анықтау. 2. МШ оқушылардың дамуын оқу әрекеті үдерісі мен түзете дамыту сабақтарында динамикалық бақылау. 3. Оқушылармен жүргізілетін түзете дамыту сабақтарының нәтижелілігін, олардың бағдарламалық білімді, икемділіктер мен дағдыларды (негізгі пәндер бойынша) меңгеруін зерттеу.	
Түзете дамыту бағыты	1. МШ оқушылармен түзете дамыту жұмысының жеке бағдарламаларын құру. 2. Түзете дамыту сабақтарын өткізу.	
Сабағаттылық-ағартушылық және профилактикалық бағыт	1. Мұғалімдердің әдістемелік бірлестіктерінде, педкеңестерде, мәжілістерде (баяндаманың тақырыбы) сөз сөйлеу. 2. Педагогтарға жеке кеңес беру. 3. Ата-аналар жиналысында сөз сөйлеу. 4. Ата-аналарға жеке кеңес беру.	
Ұйымдастырушылық-әдістемелік бағыт	1. Мектептік консилиум мәжілісіне қатысу. 2. Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің мамандарымен пәнаралық серіктестік. 3. Құжаттама жүргізу. 4. Өзінің білімін көтеру (әдебиеттермен жұмыс, түзете дамыту жұмысының әдістемелері, арнайы әдебиеттердің, дидактикалық материалдардың, дамыту құралдарының, көрнекі материалдардың картотекасын құру).	

	5. Конференцияға, семинарларға, дөңгелек үстел жұмыстарына қатысу. Басылымдарды дайындау. 6. Жұмыс кабинетін безендіру.	
Аналитикалық бағыт	1.Түзете әсер ету үдерісінің әрбір балаға әсерін талдау және оның тиімділігін бағалау 2. Оқушыны консилиумға және ПМПК-ке жіберу үшін сипаттама мен түсініктемені құрастыру. 3. Есептерді өзінің әрекеттерін талдай отырып құру.	

Дефектолог мұғалімнің жылдық аналитикалық есебінің үлгісі

1. Диагностикалық бағыт

Көрсету:

- диагностикалық шараларды жыл бойы жүргізу мерзімдерін;
- жыл бойы тексерілген оқушылардың жалпы санын;
- тексерілетін оқушылардың санын (жасы, сыныбы) және сыныптарын (жаппай диагностиканы өткізгенде), тексеру кезінде пайдаланылатын тәсілдер мен әдістемелерді көрсете отырып, диагностиканың пайдаланылатын түрлерін (жеке, жаппай; бастапқы диагностика, динамикалық тексеру, кезеңді диагностика, ағымды диагностика);
- оқушыларды негізгі бұзылыстары (топтардың саны, жасы) бойынша топтарға бөлу;
- пайдаланылатын диагностикалық құралды (мәліметтерді кестеге ендіру) сипаттау.

Диагностикалық тексеру бағыты	Пайдаланылатын диагностикалық әдістер (атауы)	Автор

2. Түзете дамыту бағыты

Көрсету:

- дефектолог мұғалімінің сабағына жазылған оқушылардың жалпы санын;
- оқушылармен жүргізілетін түзету жұмысының бағытын және әрбір топтағы адамдардың санын көрсете отырып, негізгі бұзылыстары бойынша жинақталған топтардың санын;
- сабаққа жеке қатысатын оқушылардың санын.

Түзету жұмысының бағыты	Пайдаланылатын түзете дамыту әдістемелері (атауы)	Автор

Қабылданған оқушылардың саны (сынып бойынша)	Динамикамен шығарылған оқушылар саны	Түзету жұмысын келесі жылы да жалғастыру ұсынылған оқушылар саны	ПМПК-те тексерілу ұсынылған оқушылар саны	Ескерту

3. Сабақаттылық-ағартушылық және профилактикалық бағыт

Көрсету:

- ата-аналармен және педагогтармен жүргізілетін жұмыс түрлері;
- жиі сұралатын сабақаттылық тақырыптар;
- есеп беру кезеңіндегі жұмыстың берілген бағыты аясында маманның жарыққа шығаратын жұмысын;
- маманның осы жылы әзірлеген, білім беру үдерісіне қатысушыларға арналған әдістемелік ұсынымдар тақырыптарын.

Педагогтармен жұмыс

Жұмыс түрі	Мазмұны	Саны
Кеңес беру (балалардың мәселесі)		
Жұмыстың бірлескен түрлері		
Әдістемелік ұсынымдарды әзірлеу		

Басқалар		
----------	--	--

Ата-аналармен жұмыс

Жұмыс түрі	
Кеңес беру	
Ата-аналар жиналысында сөйлеу	
Әдістемелік ұсынымдарды әзірлеу	
Ата-аналарға арналған мектеп	
Басқалар	

4. Ұйымдастырушылық-әдістемелік бағыт

Көрсету:

- шаралар (семинарлар, конференциялар, педагогтар кеңесі, дөңгелек үстел, шеберлер классы және т.б.), қатысу деңгейі және түрі;
- жарияланған жұмыстардың тізімі;
- есеп беру кезеңіндегі дефектолог мұғалімнің рәсімделген құжаттамасының тізімі.

Халықаралық, республикалық, қалалық, НОМ деңгейіндегі шаралар						
Шаралардың атаулары	Шараға қатысу деңгейі		Шараға қатысу түрі			
	Ұйымдастырушы	Қатысушы	Жүргізуші	Орындауы	Тезистер	Баруы

Жарияланым		
Атауы (тезистер, мақала, құрал, бағдарлама және т.б.)	Атауы	Қайда жарияланған (шығу мәліметтері)

Толтыру датасы _____

Қолы _____

**Педагогтың Психологиялық-педагогикалық қолдау қызметіне сұрау салу
бланкісі**

Неге сұрау жазбаша беріледі? Ол неге түрткі болады және толтырылған бланк нені байқатады?

1. Педагогты толғандыратын мәселені қағаз бетіне түсіру, оған туындаған мәселеге терең бойлау үшін өзінің аналитикалық қабілетін белсендіреді, өз бетінше білім алуға итермелейді.

2. Толтырылған бланк психолог үшін де қолдау қызметінің басқа мамандары үшін де жүйелі ойлау, жағдайды үлгілеу, мәселені зерттеу бағдарламасын қалыптастыру алаңы болып табылады.

3. Сауал төмендегілерге мүмкіндік беретін, басқару механизмі ретінде әрекеттенеді:

- мұғалімнің кәсіптік және құзыреттілік деңгейін көруге;
- педагогтарды алаңдататын мәселелерді көруге;
- психологиялық-педагогикалық қолдау қызметінің жұмысын бақылауға;
- туындаған мәселелердің ақпараттық қорын құруға.

Педагог жазбаша сұрауда төмендегілерді баяндауға міндетті:

1. Баланың мәселесі қайсысында басым байқалады:
  - оқу материалын меңгеруде;
  - оқу әрекетінің дағдысына әдеттенуде.
2. Бала сабақ тапсырмаларын орындаған кезде неде қиналады?
3. Бала қиындықтарға қалай қарайды?
4. Баланың қандай қасиеттері оған қиындықтарды жеңуге көмектеседі?
5. Баланың қандай қасиеттері оған қиындықтарды жеңуге кедергі жасайды?
6. Бала қандай тапсырмаларды, жұмыстың қай түрін өздігінен орындайды?
7. Оқу әрекетінде ол бәрінен неде табысты?
8. Сіз балаға қандай көмек ұсынасыз:
  - жалпы қолдау «Бұл сенің қолыңнан келеді, күшің жетеді»;
  - бағыттау сұрағы «Бұл тапсырма қай ережеге берілген?»;
  - әрекеттің басталуын көрсету;
  - барлық шешуі көрсету «Мен қалай істейтінін көрсетемін, ал сен осылай қайтала».
9. Сабақта балаға жеке тапсырма ұсынасыз ба?
10. Осы баламен жұмыста сізді алаңдататын мәселені қорытыңыз.

Қойылған сұраққа жазбаша нұсқада жауап беру кезінде көптеген педагогтар мәселені анық, басқа жағынан көре бастайды, педагогтық тұрғыда жиі жағдайда кететін қатені де байқайды, өз сұрақтарына жауапты өздері табады.

Оқушыны оқу үдерісінде және оқудан тыс әрекеттерде бақылау хаттамасы

Баланың тегі, есімі, әкесінің есімі:

Мектеп, сынып:

Жасы:

Бақылау датасы:

Параметрі және өлшемі	Бақылайтын белгінің болуы	Ескерту
<p>1. Уәждік аясының қалыптасқандығы: Уәждің басым түрі</p> <p style="text-align: center;"><u>оқулық</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - оқу міндетіне (тапсырмасына) қызығушылық байқатады - күрделі тапсырманы орындаудан бас тартады - танымдық белсенділігі ұзақ - тақырыпқа қатысты сұрақтарды қояды - тапсырманы шешудің әр түрлі нұсқаларын ұсынады <p style="text-align: center;"><u>әлеуметтік</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - мұғалімнің пікіріне бағдарланған - сыныптың пікіріне бағдарланған - бағаға қарай бағдарлайды - күрделі тапсырмадан бас тартады - ынтасы жоқ - ұзақ қолдауды қажет етеді 		
<p>2. Мақсатты тұжырымдуға қабілеттілігі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - есептің (тапсырманың) шартын мұқият тыңдайды - есептің (тапсырманың) шартын тыңдауға енжар болады - әрекеттенуде бағдарлау кезеңі болады (мақсатты, шартты, сұрақты мүшелейді) 		
<p>3. Әрекеттенуді жоспарлау:</p> <ul style="list-style-type: none"> - орындалатын әрекеттердің мақсатқа қарай дәйектілігі байқалады - тапсырманы бірізділікпен орындамайды - ауызекі сөйлеу тілінде әрекеттің бірізділігі айтылады - ауызекі сөйлеу тілінде әрекеттің бірізділігін айта алмайды - ұсынылғандардан дұрыс алгоритмді таңдайды - дұрыс емес алгоритмді таңдайды - ұсынылған жоспарды мұқият тыңдайды және өзінің түзетулерін ендіреді 		
<p>4. Жоспарларды жүзеге асыру:</p> <p>а) жоспарды қабылдады</p>		

<p>б) есепті шығаруға (тапсырманы орындауға) кірісті</p> <p>в) әрекетті өздігінен орындады</p> <p>г) әрекетті орындағанда тірек етті:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ерексектердің көмегін - құрдастарын көмегін - нобайды - басқа ынталандырмаларды <p>д) өзінің әрекеттерін есептің (тапсырманың) шартымен салыстырады</p> <p>е) есепті (тапсырманы) аяғына дейін орындайды</p>		
<p>5. Өзінің әрекетін (алынған нәтижені эталонмен салыстыру) бағалау:</p> <ul style="list-style-type: none"> - алынған нәтижені шамаланған нәтижемен, үлгімен салыстырады - өзінің қатесін өздігінен табады - қатені ересектердің көмегімен табады - қатені табады, дұрыс түзетеді - қатені табады, ересектердің көмегімен түзетеді - қатесін түзетуге талпынбайды - өзінің жұмысын адекватты бағалайды - бағалауы жоғары - еңбек нәтижесіне немқұрайды - бағалауы төмен - бағалауды қабылдайды - жетістікке қуанады - тапсырманың аяқталғанына қуанады 		
<p>б. Сезіну және қабылдау:</p> <p>а) <u>белсенділік пен дәлділік</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - заттық әлемді тексергенде талдауыштарды белсенді пайдаланады - қабылдайтын затты немесе құбылысты сөзбен, ишаратпен белгілейді - заттарды таниды - заттарды дәл таниды - аз қате жібереді - көп қате жібереді - мұғалімнің сұрақтарын түсінеді - мұғалімнің сұрақтарын түсінбейді - материалды дәл көшіреді немесе шығарғады <p>б) <u>Саналылық</u> (заттық)</p> <ul style="list-style-type: none"> - айтылған сөзді түсінеді <p>в) <u>Бірізділік, бүтіндік</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - нұсқауды соңына дейін түсінеді - нысандар мен оның бөліктерін таниды - нысанды бүтінге дейін құрастыра алады 		

<p>г) <u>Жылдамдық</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - затты бірден таниды - қосымша уақытты қажет етеді 		
<p>7. Елестету:</p> <ul style="list-style-type: none"> - әрекеттердің өнімдерінен тікелей қабылданбайтын нысанды шығарады - заттарды, құбылыстарды алдын ала ұсынылмай-ақ сипаттай алады 		
<p>8. Есте сақтау:</p> <p>а) <u>Қысқа мерзімді</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ұсынылған материалды ғана шығара алады - жартылай шығарады - шығару үдерісінде ендіру байқалады - материалды тез ұмытып қалады <p>б) <u>Ұзақ мерзімді</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - өткен тәжірибесінен затты жандандырады - дәл шығарады - толық шығарады - есте сақтау көлемі жас мөлшеріне сәйкес келеді - есте сақтау көлемі жас мөлшеріне сәйкес келмейді 		
<p>9. Зейін:</p> <p>а) <u>Тұрақтылық</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ең ұзақ тұрақтылық қашан болады: - сабақтың басында - сабақтың ортасында - сабақтың соңында - алаңдайды - алаңдамайды <p>б) <u>Шоғырлануы</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - қате жібермейді - қате жібереді - сырғып кетеді <p>в) <u>Бөлінуі</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - бір мезгілде бірнеше әрекетті орындайды <p>г) <u>Аудару</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - жаңа әрекетке жылдам қосылады - жаңа әрекетке баяу қосылады - өткеннен элементтерді жаңа әрекетке аударады <p>д) <u>Көлемі</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - есте ұстап тұрған нысандарының саны жас мөлшеріне сәйкес келеді - есте ұстап тұрған нысандарының саны жас мөлшеріне сәйкес келмейді 		
<p>10. Коммуникативтік дағдылар:</p> <p>Сөйлеу тілі</p>		

<p>а) Қарым-қатынастың тілдік емес құралдары:</p> <p>а) <u>Мимикалық құралдар</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - негізгі мимикалық қимылдарды шығара біледі: <p>таңдану қуаныш мұң қайғы қорқыныш ашу шаттық қызығушылық</p> <ul style="list-style-type: none"> - негізгі және пішіндік мимикалық қимылдарды шығара біледі - мимикалық қимылдары мәнерлі - мимикалық қимылдары жағдайға сәйкес - мимикалық қимылдары мәнерлі емес <p>б) <u>Ишарат пен пантомимика</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ишараттарды (тұр, бар, отыр және т.б.) қабылдай біледі және түсінеді - өзінің эмоциялық жағдайын (олардың сан алуандығын) пантомимикалық құралдармен білдіруі - сөйлеу тілін ишараттармен байыту - жетіспейтін сөздер мен айтылымдарды ишаратпен немесе пантомимикалық құралдармен ауыстыру - ересектермен және құрдастарымен қатынаста пантомимикалық, мимикалық және ишараттық құралдарды саралайды <p>Сөйлеу тілдік емес құралдарды қолдана алады:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оқу жағдайында - ойын әрекетінде - жеке тұлғалық қатынаста 		
<p>11. Қатынастың сөйлеу тілдік құралдары:</p> <p>Сөйлеу тілі</p> <p>а) <u>Сөйлеу тілінің айтылу жағы:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - дыбыстарды айтуы - бұрмалау - тастап кету - ауыстыру - бұзылыстары жоқ - сөйлеу тілінің интонациялық жағы - сөйлеу тілінің интонациялық жағы бай - интонациясы әлсіз - сөздің буындық құрамы - ауыстырады - тастап кетеді 		

<ul style="list-style-type: none"> - бұзылыстары жоқ б) <u>Енжар сөздігі</u> - нұсқауды түсінеді: - түсінеді - жартылай (ишараттың көмегімен) - түсінбейді - сөз тіркестерін түсінеді - қоса санағандағы түсініктер - жалпылауыш сөздер - категориялы мәндегі сөздер 		
<p>12. Жазба сөйлеу тілі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - жазба сөйлеу тілінің дағдыларын меңгерген қателердің болуы: - орфографиялық - оптикалық - дисграфиялық - оқу - әріптеп - буындап - сөзбен - сөз тіркестік - оқылғанның мағынасын түсінеді 		
<p>13. Ойлау:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>анализ және синтез</u> - тапсырманың шарттарында бағдарлайды - затта, оның құрамдық бөліктерінде - тапсырманы бөліктерге бөледі - <u>салыстырады</u> - заттардан ұқсастықтарды табады - заттардан айырмашылықтарды табады - үлгіге бағдарлайды - әрекетті, әрекеттің нәтижесін тапсырмамен, үлгімен салыстырады - <u>жинақтау мен жіктеу</u> - зат есімді талдау негізінде қорытынды жасайды - тілдік жалпылауға қабілетті - топтастыруға қабілетті - дерексіздендіруге қабілетті - <u>ойлаудың үстем түрі</u> - көрнекілік-әрекеттік (есепті шығарудың практикалық тәсілдері) - әрекетті сөйлеу тілімен сүйемелдейді - әрекетті сөйлеу тілімен сүйемелдейді - көрнекілік-үлгілік (әрекетті көру арқылы салыстыру негізінде орындайды) 		

<p>- сөздік логикалық (ақыл-ойлық есептерді сөйлеп шығарады, тұжырымдама жасауға қабілетті)</p>		
<p>14. Эмоциялық-ерік аясы: <u>а) көңіл күйдің эмоциялық түрі</u> - жағымды, тегіс - алаңдаушылық - тұрақсыз - жоғары, эйфориялық - төмен, депрессивті - немқұрайды <u>б) эмоцияның байқалуы</u> - мақтауға, құптауға деген әсері - адекватты - адекватты емес - немқұрайды - дәрежелікке әсері: - сәйкес - сәйкес емес - немқұрайды - ашу-ызаға бейімділігі - фрустрация, секмешілдік - қорқыныштың болуы - басқа балалардың сезімі мен эмоциясына қатысы <u>в) ерік аясы</u> - күш байқату қабілеті - бастағанды аяғына дейін жеткізу - көмек сұрау - қырсықтық таныту - негативизм байқату - сенгіштік - алаңдық тәртіп</p>		
<p>15. Өзін-өзі бағалау және талап қою деңгейі: <u>баланың құрдастарымен және ересектермен қатынас түрі</u> - дербес - қатынасқа деген ынтасын байқатады - өзін-өзі бақылауы бар - жағымды эмоциясы басым <u>Өз еңбегінің нәтижесін бағалау</u> - сәйкес бағалайды - жоғары бағалайды (қателерін байқамайды) - өзін, өзінің мүмкіндігін бағаламайды (өз еңбегінің нәтижесінен ешқандай жақсылық, маңызды нәрсе көрмейді) - тұрақты көмекке, қолдауға, «мадақтауға», әрекеттену тәсілдерін көрсетуге мұқтаж</p>		

<ul style="list-style-type: none"> - жиі қайтадан сұрайды, сұрақ қояды - талап деңгейі - өзіне қолжетімді тапсырмаларды таңдайды - жоғары баға берілетін, бірақ ол үшін қолжетімді емес тапсырмаларды таңдайды - өзі үшін ең жеңіл тапсырманы таңдайды - талаптың жоғары деңгейі (мадақтауға, жоғары бағалауға ұмтылу) 		
<p>16. Тұлғааралық өзара әрекеттену ерекшеліктері:</p> <ul style="list-style-type: none"> - қатынастың сөйлеу тілдік құралдарын пайдаланады - қатынастың сөйлеу тілдік емес құралдарын пайдаланады - тұлғааралық қатынас сипаты: - бейтарап - позитивті - жанжалды - жанжалдық жағдайларды шешу тәсілдері - бейбіт жолмен шешіп, келісімге келеді - шиеленісті жағдайлардан қашық болады - сөйлеу тілдік және дене күші агрессиясын пайдаланады - жасырын агрессия - өзара әрекеттену түрлері құрдастарымен: - демократиялық - либералдық - авторитарлық педагогтармен: - демократиялық - либералдық - авторитарлық топта қандай жағдайға ие: - басшы - қабылданған - қабылданбаған - шеттетілген 		

Оқушының психологиялық-педагогикалық картасы

1. Т.Е.Ә. _____
2. Туылған жылы _____
3. Мектепке түскен жылы _____

4. Ата-анасы туралы мәліметтер:

Әкесі _____
(Т.Е.Ә., туылған жылы, білімі, жұмыс орны)

Анасы _____
(Т.Е.Ә., туылған жылы, білімі, жұмыс орны)

Жанұяның басқа мүшелері _____

Денсаулық жағдайы (медициналық картаның мәліметтері бойынша толтырылады)

ПМПК қорытындысы _____

Эмоциялық-тұлғалық аясы мен оқу-танымдық әрекетінің ерекшеліктері
Мамандар мен мұғалімдер кестенің бағандарына оқушыны бақылаудың талдамасын, жеке тексеру мәліметтерін жазады. Оқушының дамуының жағымды динамикасын сипаттауға ерекше көңіл бөлінеді.

1. Оқу уәжідемесі

Оқуға және жаңаны білуге деген ынта. Білуге құмарлық. Танымдылық белсенділік. Әрекеттің мәнімен бірлесе білу қабілеті. Оқи білуі.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

2. Эмоциялық-тұлғалық көңіл күй

Эмоционалды кемелдік. Сезімдерінің тереңдігі мен тұрақтылығы. Басым көңіл күйі. Аффекті тұтану. Ерік күшіне қабілеті, иланушылық, негативизм байқалымдары. Өзін-өзі бағалау, сыншылдығы, талап қою деңгейі.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

3. Тәртіп ерекшеліктері

Тәртіп ережелерін сақтау. Оқу, ойын және еңбек әрекеттеріндегі тәртіп. Ойланбаған және аяқ астынан болатын қылықтардың болуы. Ұйымшылдық, педагогтың талабын орындау, өзін-өзі бақылау. Тәртіптілік. Мақтау мен ескертуге қатынасы.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

4. Сыныптағы жағдайы. Балалар ұжымына деген қатынасының сипаты

Дамудың әлеуметтік-психологиялық жағдайы. Оқушының сыныптағы әлеуметтік-психологиялық мәртебесі (танылған, қаланған, қабылданған, оқшаулатылған, қабылданбаған).

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

5. Мектеп үшін маңызды икемділіктер

Өзінің әрекетін жоспарлау. Көңілін сала жұмыс істеу. Оқу тапсырмасын түсінуге және қабылдауға қабілеті. Сәтсіздікке қатынасы. Жұмыс қарқыны. Жұмысқа қабілеттілігі.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

6. Зейін ерекшеліктері

Зейіннің көлемі мен тұрақтылығы. Зейінді бөлу және әрекеттің бір түрінен басқа түріне ауыстыру. Еркін зейіннің даму деңгейі.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

7. Оқу материалын көру және есту қабылдау ерекшеліктері

Қабылдаудың дәлділігі мен саналылығы. Қабылдағанның бастысын түсіну. Заттардың айырмашылықтары мен ұқсастықтарын табу мақсатында салыстыру.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

8. Оқу материалын есте сақтау және еске түсіру ерекшеліктері

Есте сақтаудың басым түрі. Жылдам және дәл есте сақтау. Есте сақтау, еске түсіру тәсілдерін пайдалану. Есте сақтаудың жеке ерекшеліктері.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

9. Оқу материалын ұғыну ерекшеліктері

Жинақтау және өздігінен тұжырымдама жасау қабілеті. Жалпы және дрексіз ұғымдарды меңгеру деңгейі. Себеп-салдарлық байланысын анықтау.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

10. Сөйлеу тілі мен коммуникативтік дағдылардың ерекшеліктері

Ауыз екі және жазба сөйлеу тілдерінің ерекшеліктері. Сөйлеу тілінің құрылымдық компоненттерінде бұзылыстардың болуы. Құрдастарымен және ересктермен қатынас ерекшеліктері.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

11. Негізгі пәндер бойынша білім, дағды мен икемділіктер жағдайы

Бағдарламамен қарастырылған білімді меңгеру ерекшеліктері. Негізгі оқу пәндері саласындағы білімді шығару және қолдану кезінде педагогтың көмегіне мұқтаждығы. Білімді басқа оқу жағдайларында, өмірлік жағдайларда пайдалана білу.

Сынып, пән	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

12. Жанұялық тәрбие ерекшеліктері

Баланың ата-анасымен, ағаларымен, әпкелерімен өзара қарым-қатынасы. Ата-аналардың баламен бірлесе орындайтын істері. Жанұялық тәрбие түрі. Ата-аналардың білім беру ұйымдарымен өзара әрекеттенуі.

Сынып	Оқу жылының басында	Оқу жылының соңында

Содержание

Введение	82
1 Задачи, принципы психолого-педагогического сопровождения школьников с особыми образовательными потребностями	83
2 Организация деятельности службы психолого-педагогического сопровождения учащихся с ограниченными возможностями, включенных в общее образование	86
3 Содержание деятельности специалистов, виды и этапы педагогической поддержки учащихся с особыми образовательными потребностями	88
Заключение	95
Глоссарий	96
Список использованных и рекомендованных источников	97
Приложения А. Образцы локальных нормативных актов	98
Приложения Б. Должностные инструкции специалистов службы психолого-педагогического сопровождения	113
Приложения В. Бланк запроса педагога в службу психолого-педагогического сопровождения	146
Приложения Г. Протокол наблюдения за учеником в учебном процессе и внеучебной деятельности	147
Приложения Д. Психолого-педагогическая карта учащегося	156

Введение

Одной из приоритетных задач государства в области развития образования является обеспечение каждому ребенку равного доступа к качественному образованию. Права детей на получение качественного образования закреплены Конституцией РК, Законами РК «Об образовании», «О правах ребенка» и др.

В деле обеспечения каждому качественного образования необходимо учитывать тот факт, что в школьной популяции имеются учащиеся, испытывающие те или иные трудности в обучении, причинами которых могут быть социокультурные факторы или/и особенности психофизического развития детей. Более всего трудностей в обучении наблюдается у детей с ограниченными возможностями в развитии. В связи с чем, актуальным является создание в школьной среде специальных образовательных условий для названной категории учащихся, с целью удовлетворения их особых образовательных потребностей.

К числу специальных образовательных условий в Законе РК «Об образовании» отнесены: «специальные образовательные учебные программы и специальные методы обучения, технические и иные средства, среда жизнедеятельности, а также медицинские, социальные и иные услуги, без которых невозможно освоение общеобразовательных и профессиональных образовательных учебных программ лицами с ограниченными возможностями» [1].

Важную роль в создании специальных условий играет психолого-педагогическое сопровождение учащихся. Психолого-педагогическое сопровождение рассматривается как особый вид помощи (или поддержки) ребенку в образовательно-воспитательном процессе, представляющий собой целостную, системно организованную деятельность специалистов, в ходе которой создаются социально-психологические и педагогические условия для успешного обучения и развития каждого ребенка в соответствии с его возможностям и потребностями. В зависимости от степени выраженности трудностей в обучении поддержка ученика может иметь краткосрочный, среднесрочный и долгосрочный характер.

Объектом психолого-педагогического сопровождения является образовательный (учебно-воспитательный) процесс. Предмет психолого-педагогического сопровождения - ситуация развития ребенка, как система его отношений с миром, с окружающими (взрослые, сверстники), с самим собой. Сопровождение школьников с особыми потребностями предполагает командный стиль работы, тесное взаимодействие различных специалистов (психолога, логопеда, специального педагога, социального педагога), учителей и родителей.

В настоящих методических рекомендациях раскрыты задачи, основные принципы, организационные основы и содержание психолого-педагогического

сопровождения школьников с ограниченными возможностями в развитии, включенных в общеобразовательный процесс.

При разработке методических рекомендаций были использованы основные принципы, организационные основы и содержание психолого-педагогического сопровождения школьников с особыми образовательными потребностями, прошедшие апробацию в 2012-2015 г.г. в СОШ № 27 г. Караганды.

1 Задачи, принципы психолого-педагогического сопровождения школьников с ограниченными возможностями

Психолого-педагогическое сопровождение – является технологией, разработанной и реализуемой в системе специального образования, и направленной на удовлетворение особых образовательных потребностей учащихся с ограниченными возможностями. Становление психолого-педагогического сопровождения и поддержки учащихся в условиях общего образования должно происходить на основе использования опыта специальных организаций образования.

К особым образовательным потребностям учащихся с ограниченными возможностями относят:

- обеспечение специальной психолого-педагогической поддержки сразу после определения потребности в ней;
- использование специальных средств и методов обучения, которые не применяются в отношении обучения детей с нормативным развитием;
- регулярный контроль за соответствием выбранной программы обучения реальным достижениям, уровню развития ребенка (образовательный мониторинг);
- пространственная и временная организация образовательной среды, соответствующая психосоматическим особенностям детей;
- участие в решении особых образовательных потребностей ребенка всех окружающих его взрослых.

Исходя из сказанного выше психолого-педагогическое сопровождение (педагогическая поддержка) должно быть направлено на:

- поддержку здоровья и физических сил ребенка: организацию здоровьесберегающего режима жизни детей, приобщение к индивидуально подобранным формам двигательной активности, к занятиям, укрепляющим здоровье;
- поддержку интеллектуального развития детей: выявление и развитие познавательных особенностей каждого ребенка, создание условий для успешной учебной деятельности;
- поддержку ребенка в области общения: создание условий для гуманистического взаимодействия детей, помощь в сознательном выборе поведения, поддержку проявления индивидуальных способностей детей в досуговой деятельности;

- поддержку семьи ребенка: изучение семейных отношений, помощь в их гармонизации.

Педагогическая поддержка предполагает создание особой творческой атмосферы и предоставление детям ситуации выбора. Такие ситуации требуют от учеников не только применения знаний, умений, но и опыта рефлексии, самостоятельного принятия решений, проявления воли и характера.

Основными *принципами* психолого-педагогического сопровождения являются:

1) комплексный, междисциплинарный подход к решению любой проблемы развития ребенка.

Межпрофессиональное сотрудничество направлено на выработку и реализацию единой стратегии развития ребенка в школе и семье, овладение специалистами (психологом, логопедом, дефектологом, социальным педагогом) и учителями знаниями, методиками смежных наук.

2) Непрерывность сопровождения развития ребенка в образовательном процессе.

Для успешного решения задачи наращивания ребенком личностного, познавательного и социального потенциала необходима долгая напряженная работа команды специалистов и педагогов, которая может осуществляться на всех ступенях школьного обучения.

3) Информационно-методическое обеспечение процесса сопровождения. Разработка локальных нормативных актов для регламентации работы команды специалистов по психолого-педагогическому сопровождению учащихся в организации образования. Учебно-методическое обеспечение процесса психолого-педагогического сопровождения.

4) Социально-педагогическое и психологическое проектирование сопровождающей деятельности.

Предварительное определение направлений и содержания согласованных действий специалистов, для фиксации которых разрабатывается пакет документации специалистов.

5) Активное привлечение родителей, педагогического и детского коллектива в мероприятия по психолого-педагогическому сопровождению обучающихся с ограниченными возможностями в развитии.

Создание комфортной и безбарьерной среды, включая толерантную культуру поведения, как необходимого фона педагогической поддержки.

Психолого-педагогическое сопровождение учащихся с особыми образовательными потребностями, к числу которых в первую очередь относятся дети с ограниченными возможностями, осуществляется на каждом уровне образования с решением приоритетных задач:

начальная школа – определение готовности к обучению в школе, обеспечение адаптации к школе, повышение заинтересованности школьников в учебной деятельности, развитие познавательной и учебной мотивации, развитие самостоятельности и саморегуляции, поддержка в формировании желания и

«умения учиться», развитии творческих способностей каждого ученика с учетом индивидуальных особенностей и потенциальных возможностей;

основная школа – сопровождение перехода ученика в основную школу, адаптация к новым условиям обучения, поддержка в решении задач личностного и ценностно-смыслового самоопределения и саморазвития, помощь в решении личностных проблем и проблем социализации, формирование жизненных навыков, профилактика неврозов, помощь в построении конструктивных отношений с родителями и сверстниками;

средняя школа – помощь ученику в профильной ориентации и профессиональном самоопределении, поддержка в решении экзистенциальных проблем (самопознание, поиск смысла жизни, достижение личной идентичности), развитие временной перспективы, способности к целеполаганию, развитие психосоциальной компетентности.

Выстраивание вертикали преемственности сопровождения предполагает максимальную гибкость и вариативность, учет возрастных психофизиологических особенностей ребенка на каждом этапе его развития.

На разных ступенях обучения то одни, то другие члены службы сопровождения выступают на первый план, не оттесняя всех остальных, но осознавая свою особую ответственность на данном этапе становления личности ученика, имеющего особые образовательные потребности. Так на начальной ступени обучения школьника велика роль дефектолога и логопеда в выявлении причин возникновения трудностей в обучении, консультировании педагогов по вопросам их устранения с параллельной работой с учащимися на индивидуальных и групповых занятиях.

При переходе в основную школу основная нагрузка ложится на психолога, решающего личностные проблемы подростков, переживающих сложный пубертатный период, много забот появляется и у социального педагога. К этому возрасту сенситивные периоды, обеспечивающие эффективность коррекционно-развивающей работы логопеда и дефектолога завершаются.

В старшей школе, где также доминируют личностные проблемы, главенствующая роль психолога сохраняется.

2 Организация деятельности службы психолога - педагогического сопровождения учащихся с ограниченными возможностями, включенных в общее образование

Психолого-педагогическое сопровождение учащихся с особыми образовательными потребностями, большинство которых составляют ученики с ограниченными возможностями в развитии, осуществляется командой специалистов в сотрудничестве с педагогическим коллективом школы. Для обеспечения слаженной работы команды специалистов в школе создается служба психолого-педагогического сопровождения (СППС), которая должна стать полноценным структурным подразделением общеобразовательной школы. Для этого руководитель школы издает приказ о создании службы и утверждает положение о ее функционировании (Приложение А). В состав службы психолого-педагогического сопровождения входят: директор школы, заместитель директора по учебно-воспитательной работе, учитель-логопед, педагог-психолог, учитель-дефектолог, социальный педагог, инструктор ЛФК и др.

Необходимость включения в структуру деятельности общеобразовательной школы службы психолого-педагогического сопровождения, имеющей определенный алгоритм собственной профессиональной деятельности, предполагает внесение изменений в систему управления школой. Появляется новая для школы информация и функции, обусловленные необходимостью удовлетворения особых образовательных потребностей школьников. На плечи управления ложатся проблемы регулирования взаимодействия специалистов сопровождения и педагогов; необходимость выстраивания иерархии их соподчинения и принципов взаимодействия; определения форм сбора и обработки информации на каждом уровне управления; создание условий, не допускающих расслоения детского коллектива; создание условий профессионального роста учителей и специалистов на междисциплинарной основе. Вносятся изменения в функциональные обязанности директора и его заместителей. Директор должен знать и управлять не только учебно-воспитательным процессом, но и службой психолого-педагогического сопровождения, владеть методами сбора и анализа информации о происходящих процессах.

Заместитель директора по учебной работе должен руководить процессом сопровождения детей, взаимодействовать с психологом, дефектологом, логопедом и др. специалистами, участвовать в составлении индивидуальной программы сопровождения ученика, организовывать временные коллективы учителей и специалистов для разработки различных процедур, форм, методов, направленных на развитие и совершенствование системы сопровождения детей. Заместитель директора по воспитательной работе должен взять на себя ответственность за объединение учащихся из различных классов (специальных и обычных) при организации внеклассных и досуговых мероприятий во второй половине дня. При этом необходимо учитывать неодинаковые возможности

учащихся и смягчать ситуации конкуренции между детьми. Именно во внеучебной деятельности должны создаваться условия для максимальной реализации способностей учащихся, которые не могут показать высоких результатов в обучении.

В условиях включения службы психолого-педагогического сопровождения в структуру деятельности школы возникает необходимость изменения работы традиционных управленческих органов школы (педагогического совета, методических объединений учителей-предметников). В состав педагогического совета, помимо учителей, должны входить и специалисты службы психолого-педагогического сопровождения. Их участие в работе педагогического совета делает возможным обсуждение причин неуспеваемости и нарушения поведения школьников. Специалисты сопровождения, обсуждая результаты обучения школьников на заседаниях педагогического совета, имеют возможность формулировать рекомендации к работе педагогов, а на заседаниях методических объединений – знакомить учителей со специальными методами и приемами обучения, технологией осуществления дифференцированного и индивидуального подхода к учащимся.

Организация службы психолого-педагогического сопровождения предполагает наличие материальных, кадровых и научно-педагогических условий. Необходимо создание адаптивной среды в организации образования, позволяющей обеспечить полноценную личностную самореализацию детей с разными возможностями и полноценное усвоение ими общеобразовательных программ. В школе должны быть созданы надлежащие технические условия для физического доступа и обучения детей с ограниченными возможностями в развитии: специальное оборудование, приспособления для школьников с нарушениями мобильности, вспомогательные средства, современное наглядно-дидактические материалы в соответствии с нормативами минимальных требований к материально-техническому и учебно-методическому оснащению процесса обучения детей с ограниченными возможностями.

Кабинеты учителя-дефектолога, педагога-психолога, учителя-логопеда, др. специалистов, обеспечивающих психолого-педагогическое сопровождение детей должны быть оснащенные коррекционно-развивающим оборудованием, средствами обучения (в том числе техническими), специальной учебно-методической и дидактической литературой.

Для обеспечения соответствия содержания обучения особым образовательным потребностям ребенка с ограниченными возможностями библиотека организации образования оснащается специальными образовательными и коррекционно-развивающими программами, специальной методической и учебной литературой.

Для функционирования и развития службы сопровождения необходимо создание концепции сопровождения детей и соответствующей организационной структуры, обеспечивающей упорядоченное профессиональное взаимодействие. К такой структуре относится школьный психолого-медико-педагогический консилиум.

3 Содержание деятельности специалистов, виды и этапы педагогической поддержки учащихся с особыми образовательными потребностями

Известно, что успех обучения ребенка с ограниченными возможностями в развитии определяется не только эффективностью работы с ним каждым специалистом сопровождения. Не менее важным является согласованность деятельности всех взрослых, участвующих в процессе обучения и воспитания; единство в понимании проблем ребенка и путей их решения; взаимопонимание и взаимодействие на практике.

Способы взаимодействия специалистов разного профиля в условиях общего образования в настоящее время недостаточно методически обеспечены, и, соответственно, слабо реализуется на практике. Специалисты порой дублируют друг друга, либо их действия в отношении коррекционно-развивающих задач не совпадают, а иногда и противоречат. Поэтому реализация идеи психолого-педагогического сопровождения детей с ОВ в условиях общего образования невозможна без организации командной работы специалистов, при которой функции специалистов разделены и закреплены нормативно (Приложение Б). Одним из основных вопросов формирования командного подхода является разработка алгоритма взаимодействия специалистов разного профиля в общеобразовательном процессе. Подобное взаимодействие специалистов должно быть направлено на выработку и реализацию единой стратегии развития ребенка с ограниченными возможностями, организацию помощи его семье, а также педагогам общего образования. К правилам взаимодействия членов команды относят:

- взаимное уважение, взаимопонимание, искренность, готовность к взаимопомощи со стороны всех членов команды;
- чёткое разделение функций всех членов команды и соблюдение приоритетности их участия в решении конкретных педагогических задач;
- равноправное участие всех членов команды в коррекционном и учебно-воспитательном процессе, ответственность за результаты своей и общей работы [2].

Основные направления деятельности службы сопровождения:

- комплексное изучение детей, поступающих в школу, с целью определения их готовности к обучению, потребности в поддержке;
- своевременное выявление школьников, имеющих отклонения в физическом, интеллектуальном и эмоциональном развитии, трудности в обучении и школьной адаптации, направление их, в случае необходимости, на консультацию в ПМПК;
- определение уровня и особенностей развития познавательной деятельности учащихся, имеющих заключение ПМПК (речи, памяти, внимания, работоспособности и других психических функций), изучение их эмоционально-волевого и личностного развития для определения профилактических, коррекционных психолого-педагогических и социальных мероприятий, обеспечивающих успешность в обучении;

-разработка и реализация индивидуальной коррекционно-развивающей программы, адекватной возможностям и потребностям ребенка с ОВ; проведение индивидуальной, подгрупповой, групповой коррекционно-развивающей работы;

-осуществление психолого-педагогического мониторинга;

-разработка рекомендаций учителям для обеспечения индивидуального и дифференцированного подхода к учащимся как в условиях общего, так и в условиях специального класса;

-профилактика физических, интеллектуальных и эмоциональных перегрузок и срывов, организация лечебно-оздоровительных мероприятий;

- консультативная и просветительская деятельность.

В соответствии с особенностями развития ребенка, а также рекомендациями ПМПК определяется направленность, интенсивность и продолжительность поддержки учащегося с особыми потребностями. Общеобразовательная школа должна предоставить учащемуся адекватный его потребностям вид поддержки. Это может быть поддержка на краткосрочной, среднесрочной или долгосрочной основе.

Краткосрочная поддержка оказывается учащимся, имеющим незначительные и временные трудности в обучении, требующие непродолжительного цикла коррекционных занятий с логопедом, психологом (до полугода). При этом учащийся обучается в обычном классе со сверстниками по общеобразовательной программе и посещает индивидуальные или групповые занятия со специалистами несколько раз в неделю, на которых ведется работа по развитию и компенсации индивидуальных особенностей развития ученика (недостатков развития речи, эмоционально-личностной незрелости).

Среднесрочная поддержка организуется для учащихся, имеющих стойкие трудности в обучении, связанные с особенностями развития, и требующие интенсивной поддержки специально подготовленных педагогов и специалистов. В соответствии с Типовыми правилами деятельности общеобразовательных организаций (начального, основного среднего и общего среднего) [3] для таких школьников в общеобразовательной школе организуется дифференцированное обучение в условиях специального класса на начальном уровне образования. При этом используются специальные учебные планы и программы, утвержденные МОН РК, специальные методы и приемы обучения, технические средства и оборудование. Обеспечивается здоровьесберегающий педагогический режим: обучение в первую смену с организацией продленного дня. С учениками работает подготовленный учитель и специалисты службы психолого-педагогического сопровождения. Индивидуальные коррекционно-развивающие занятия со специалистами проводятся во второй половине дня. Виды коррекционно-развивающих занятий, регулярность их проведения определяются специальным учебным планом. В процессе обучения реализуется индивидуальный и дифференцированный подход к учащимся. Основной задачей поддержки

учащихся является максимальное преодоление причин, приводящих к трудностям обучения и усвоения содержания учебных программ ГОСО. В процессе обучения осуществляется педагогическая диагностика, направленная на отслеживание соответствия требований, предъявляемых к учащимся, уровню их развития, потенциальным возможностям и достигнутым на предыдущих этапах обучения учебным достижениям.

При положительной динамике развития и успешном усвоении учебной программы учащиеся специальных классов, преодолевшие отставание в развитии и овладевшие необходимыми навыками учебной деятельности, на любом этапе обучения, по решению ПМПК, могут быть переведены в обычные классы с согласия самих учащихся и их родителей.

В случае, когда проблемы развития учащихся не преодолеваются на начальной ступени возможно продолжение их обучения в условиях специального класса и на последующих ступенях обучения. В этом случае реализуется *долгосрочная* поддержка учащихся.

На этапе получения школьниками основного среднего и общего среднего образования осуществляется адаптация стандартных учебных программ по предметам, в соответствии с особенностями усвоения знаний учащимися, при сохранении основного содержания, соответствующего ГОСО РК. Сроки получения основного образования детьми в условиях специального класса увеличиваются на 1 год. Обучение осуществляется в соответствии со специальным учебным планом, которым предусмотрены коррекционно-развивающие занятия со специалистами (психологом, дефектологом, логопедом). Оценивание учащихся осуществляется в рамках реализуемой в учебном процессе программы.

Вся внеклассная и внеучебная деятельность учащихся с ограниченными возможностями (кружковая, факультативная, воспитательная) осуществляется совместно с учащимися обычных классов.

Специалисты организации образования, обеспечивающие психолого-педагогическое сопровождение ребенка с ограниченными возможностями в развитии, организуют и работу с родителями. Основная цель данной работы - реализация потенциальных возможностей семьи в обучении и воспитании ребенка с ограниченными возможностями. Основными задачами работы с семьей ребенка должны стать:

- формирование у родителей адекватного отношения к своему ребенку, активной позиции к его воспитанию в семье;

- оказание помощи родителям в овладении способами взаимодействия с ребенком, приемами и методами его воспитания и обучения в условиях семьи;

- активное привлечение родителей к коррекционно-развивающей работе с детьми;

- психолого-педагогическое просвещение родителей.

Работа с родителями проводится в разнообразных формах: индивидуальные беседы и консультации; родительский лекторий; дни открытых дверей, семинары и др.

Родители (законные представители) детей с ограниченными возможностями вовлекаются в процесс разработки и реализации индивидуальных программ психолого-педагогического сопровождения, приглашаются на учебные и коррекционные занятия; получают полную и достоверную информацию о результатах коррекционно-развивающего и образовательного процесса.

Выпускники основной средней и общей средней школы, обучающиеся в специальных классах (кроме детей с умственной отсталостью) получают свидетельства о соответствующем уровне образования.

Весь период школьного обучения умственно отсталых учащихся осуществляется по оригинальным учебным планам, программам и учебникам, с использованием специальных наглядно-дидактических пособий и методов обучения. Ученики, завершившие обучение получают свидетельство об образовании установленного для данного вида обучения образца (Постановление Правительства РК № 1310 от 28 декабря 2007 г).

Сопровождение учащихся с особыми образовательными потребностями в учебном процессе организуется в соответствии с последовательными этапами, логически связанными друг с другом.

Первым этапом сопровождения является психолого-педагогическое изучение ребенка специалистами службы. Изучаются ученики, имеющие заключение ПМПК, ученики вновь пришедшие в школу, а также учащиеся, вызывающие тревогу у учителей в связи с риском школьной неуспеваемости. В последнем случае учителя делают запрос в службу сопровождения о необходимости консультации специалистов. Такой запрос может быть выполнен в письменном виде (Приложение В).

Педагогическое изучение детей может осуществляться непосредственно в ходе урока с включением в него специальных заданий диагностического характера и индивидуально. Учитель обращает внимание на готовность учеников к сотрудничеству, умение общаться со сверстниками и взрослыми, наличие интереса к учению. В ходе уроков выясняется объем знаний и представлений об окружающем мире, владение счетными операциями, звукобуквенным анализом, пространственно-временными представлениями. Учитель обращает внимание на умения ученика регулировать и управлять своей деятельностью, умение делать обобщение, рассуждать.

Логопедическое изучение начинается с посещения логопедом уроков в классе и выявления учеников с недостатками развития речи. После этого проводится углубленное индивидуальное обследование, в ходе которого изучается состояние фонематического слуха, понимание речи, состояние звукопроизношения, словарный запас, сформированность грамматического строя речи.

Психологическое изучение начинается с обследования тех учеников, которые вызывают тревогу у учителя. Это может касаться трудностей понимания учеником учебного материала, быстрого забывания учебного материала, повышенной отвлекаемости, низкой работоспособности, трудностей в общении с одноклассниками, нарушений поведения и др. Помимо специально организованного обследования ученика, психолог посещает уроки для наблюдения за учащимся в ситуации учебной деятельности. Для фиксации наблюдений можно использовать готовый протокол, например такой, который приведен в качестве примера в Приложении Г.

При этом важно в каждом конкретном случае увидеть положительные стороны в развитии ребенка, чтобы опираться на них при построении коррекционной работы.

Рассматриваемый этап заканчивается составлением специалистами индивидуальных заключений по результатам изучения ученика.

После проведения обследования ученика специалисты проводят коллегиальное обсуждение полученных результатов. Это *обсуждение* можно рассматривать в качестве *второго этапа* деятельности специалистов сопровождения.

Такое совместное обсуждение результатов обследования позволяет не только увидеть ученика глазами других специалистов, но и выработать единое разностороннее представление о проблемах ребенка, особенностях его развития и определить комплекс тех педагогических мероприятий, которые помогут ученику быть успешным в обучении. Завершающей частью этапа коллегиальной работы является определение содержания программы психолого-педагогического сопровождения в соответствии с индивидуальными образовательными потребностями ученика, а также определение необходимых для его развития коррекционных и развивающих программ. Здесь же обсуждается координация и согласованность последующего взаимодействия специалистов друг с другом. При необходимости определяется порядок подключения различных специалистов к работе с учеником.

Междисциплинарный принцип деятельности специалистов сопровождения предусматривает выработку общего понимания потребностей ученика. Это, в свою очередь, требует соответствующей технологии проведения коллегиального обсуждения, то есть технологии междисциплинарного взаимодействия. Основная «нагрузка» в этом случае ложится на специалиста, взявшего на себя функцию ведущего обсуждения проблем ученика. Важной задачей ведущего является определение и регулирование последовательности высказывания специалистами и педагогами своего мнения о потребности в специальной педагогической помощи ученику. Важно, чтобы в заключительном решении коллегиального обсуждения не присутствовал ни один из диагнозов специалистов. Итогом обсуждения должны стать конструктивные предложения к содержанию педагогической поддержки. Кроме того, должны быть определены: ориентировочная продолжительность отдельного коррекционно-развивающего занятия, и продолжительность цикла

занятий в целом. Содержание специальной педагогической поддержки отражается в индивидуальной программе психолого-педагогического сопровождения.

На следующем, *третьем* этапе сопровождения разворачивается собственно специальная психолого-педагогическая, коррекционно-развивающая работа специалистов с ребенком, помощь ученику в учебном процессе со стороны учителей, педагогов дополнительного образования и родителей.

Основные направления деятельности психолога на этом этапе: помощь в организации комфортного обучения, т.е. соответствующего возможностям учащегося; психологическая поддержка учителя; индивидуальная работа с ребенком, направленная на его социальное, эмоциональное и личностное развитие; работа с семьей и координация ее взаимодействия со специалистами; работа с одноклассниками школьника. Психолог разворачивает работу, направленную на принятие ребенка с ОВР сверстниками, используя различные технологии групповой психокоррекционной работы, предполагающей повышение социального статуса ребенка. Такая групповая работа с включением в нее и самого ребенка с ОВР должна помочь решить проблемы его социальной адаптации в среде сверстников. Именно психолог помогает ребенку в формировании отношений с детьми и взрослыми, способов и приемов взаимодействия, а также помогает почувствовать границы взаимодействия.

Психолог, оценивая характеристики деятельности ребенка — ее темп, работоспособность, продуктивность, уровень активного внимания, разрабатывает рекомендации для педагога о дозировании учебных нагрузок, объема учебного материала с учетом работоспособности ребенка, чередовании различных видов деятельности в процессе организации урока, о темпе подачи учебного материала и необходимости учета темпа деятельности самого ребенка при фронтальной работе в классе. Оценка особенностей организации психической деятельности ученика с ОВР дает возможность создания адекватных организационных условий для его обучения: оптимальное рабочее место в классной комнате, организацию внешних опор, выбор специальных тактик подачи и закрепления учебного материала с использованием индивидуального подхода.

Основное содержание деятельности педагога-дефектолога заключается в нормализации учебной деятельности; преодолении трудностей в овладении учебными знаниями, умениями и навыками. При работе с учащимися с нарушением слуха, специальный педагог направляет свои усилия также и на развитие слухового восприятия, разговорной речи, коммуникативной функции. Школьники с нарушениями зрения нуждаются в развитии зрительного восприятия, ориентировки в пространстве, социально-бытовой ориентировки. Содержанием работы с учениками, имеющими нарушения опорно-двигательного аппарата, будет развитие познавательной деятельности, ориентировки в пространстве, зрительно-моторной координации и моторики, становление коммуникативных функций. Ученики с расстройствами

аутистического спектра будут нуждаться в специальной работе по организации поведения, развитию коммуникативной функции общения, сенсорном и сенсомоторном развитии, развитии познавательной деятельности, пространственной ориентировки.

Основными задачами деятельности учителя-логопеда является преодоление недостатков устной и письменной речи школьников, развитие высших психических функций, участвующих в процессе письма и чтения, формирование навыков коммуникации.

Специалисты проводят индивидуальные и групповые занятия с учащимися в специально оборудованных для этого кабинетах во второй половине дня в соответствии с индивидуальным расписанием ученика, получающего педагогическую поддержку.

Центральной фигурой реализующей программу сопровождения (поддержки) ученика с особыми образовательными потребностями является учитель. При этом важное значение имеет отношение педагога к ребенку, к результату учебной деятельности ученика, умение педагога индивидуализировать процесс обучения, следовать рекомендациям специалистов (психолога, логопеда, дефектолога), умение формировать у ребенка уверенность в себе. Необходимыми профессиональными качествами учителя должны стать безоценочное принятие ученика с особыми образовательными потребностями, готовность к изменениям, профессиональному поиску, готовность работать в команде специалистов, педагогический оптимизм.

Завершением коррекционно-развивающего этапа работы является анализ результатов динамического наблюдения за учеником в процессе обучения и итоговое обследование, изучение достижений учащегося. Анализ результатов динамического наблюдения за учащимся специалистами сопровождения и учителями фиксируется в соответствующей документации (Приложение Д).

Таким образом, психолого-педагогическое сопровождение ученика с особыми образовательными потребностями включает следующие этапы коллективно согласованной деятельности:

- оценка педагогического запроса и его анализ;
- изучение и оценка развития ученика командой специалистов (логопедом, педагогом-дефектологом, врачом, социальным педагогом);
- составление индивидуальной программы сопровождения ученика (определение специалистов сопровождения, содержания их работы, а также помощи со стороны учителей и родителей) и времени ее реализации;
- реализация индивидуальной программы психолого-педагогического сопровождения, наблюдение за учеником, при необходимости корректировка ее содержания;
- коллективное обсуждение результатов работы с учеником, изучение учебных достижений учащегося;
- принятие решения о необходимости дальнейшего сопровождения ученика.

Заключение

Становление инклюзивной образовательной практики требует изменения программы развития школы, ее устава, готовности администрации к решению новых стратегических задач. В противном случае отдельные новообразования будут носить обособленный характер. Они не приобретут союзников, продолжателей, т.к. их достижения не явятся предметом гласного обсуждения на педагогических советах и методических объединениях. Диагностическая информация о ребенке, о классе останется невостребованной педагогическим коллективом из-за недостаточного понимания педагогами ее назначения и философии. Педагоги не будут мотивированы к овладению личностно-ориентированными и коррекционно-развивающими технологиями образовательного процесса. Поэтому важной составляющей построения службы сопровождения школьников с ОВ, включенных в общеобразовательный процесс является решение организационных вопросов. К ним следует отнести разработку локальных нормативных актов, определяющих последовательные шаги по организации «безбарьерного» образовательного пространства в школе, формирование междисциплинарной команды специалистов, действующих в единой стратегии, определение функционала каждого специалиста, способа их взаимодействия.

Лица, ответственные за принятие управленческих решений должны помнить, что о неэффективном управлении свидетельствуют:

- преобладание реактивного типа управления;
- отсутствие целостности модели управления в связи с неопределенностью функциональной подчиненности психолога, логопеда, дефектолога и др. специалистов;
- отсутствие системности и комплексности анализа ситуации, причиной чего может быть как недостаток, так и избыток информации;
- преобладание фиксирующего характера внутришкольного контроля;
- отсутствие команды с едиными приоритетами ценностей.

Названные факторы снижают эффективность психолого-педагогической поддержки детей с ограниченными возможностями, включенных в общеобразовательный процесс, что нарушает права детей на получение качественного образования.

Показателями адекватности созданных в школе организационных основ и условий для включения детей с ограниченными возможностями в образовательный процесс школы являются:

- высокая педагогическая культура общения всех участников образовательного процесса (отсутствие конфликтов, взаимных претензий, дискриминации, расслоения детского сообщества);
- удовлетворенность учащихся и родителей образовательным процессом;
- низкий уровень заболеваемости учащихся.

Глоссарий

Дети с особыми образовательными потребностями	это дети, нуждающиеся в получении специальной психолого-педагогической помощи и организации особых условий при их воспитании и обучении
Дети с ограниченными возможностями (ОВ)	дети с физическими и (или) психическими недостатками, имеющие ограничение жизнедеятельности, обусловленное врожденными, наследственными, приобретенными заболеваниями или последствиями травм, подтвержденными в установленном порядке
Психолого-педагогическое сопровождение	особый вид помощи (или поддержки) ребенку в образовательно-воспитательном процессе, представляющий собой целостную, системно организованную деятельность специалистов, в процессе которой создаются социально-психологические и педагогические условия для успешного обучения и развития каждого ребенка в соответствии с его возможностям и потребностями
Специальные условия для получения образования	условия для получения образования, включая специальные образовательные учебные программы и специальные методы обучения, технические и иные средства, среду жизнедеятельности, а также медицинские, социальные и иные услуги, без которых невозможно освоение общеобразовательных и профессиональных образовательных учебных программ лицами с ограниченными возможностями
СППС	служба психолого-педагогического сопровождения
ГОСО	государственный общеобязательный стандарт образования
ПМПК	психолого-медико- педагогическая консультация

Список использованных и рекомендованных источников

1. Закон РК «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III.
2. Семаго Н.Я. Опыт системного развития инклюзивного образования в Центральном округе Инклюзивное образование. Выпуск 1. Москва, Центр «Школьная книга», 2010.
3. Типовые правила деятельности общеобразовательных организаций (начального, основного среднего и общего среднего). Утверждены Постановлением Правительства Республики Казахстан от 17 мая 2013 года № 499.
4. Методические рекомендации по организации интегрированного (инклюзивного) образования детей с ограниченными возможностями в развитии. (Письмо МО и Н от 16 марта 2009 года № 4-02-4/450.)
5. Методические рекомендации по организации психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями. Утверждены приказом МОН РК № 524 от 12 декабря 2011.
6. Щербо И.Н. Управление системой коррекционно-развивающего образования в школе. Библиотека журнала «Директор школы»./ М.: Сентябрь.2003 .-160с.
7. Ямбург Е.А., Забрамная С.Д. Управление службой сопровождения детей в условиях образовательной организации. Практико-ориентированная монография. Москва.: Бослен – 2013.
8. Амрина Б.Б., Елисеева И.Г., Жангазиева Т.А., Чумакова О.Ф. Организационные основы и формы включения школьников с ограниченными возможностями в общеобразовательный процесс. Методические рекомендации.-Алматы: ННПЦ КП, 2014 г.
9. Инструктивно-методическое письмо по определению детей после кохлеарной имплантации в общеобразовательные (инклюзивные) и специальные (коррекционные) организации образования. Письмо МОН РК № 4-02-4/1228 от 2 июля 2009 года.
10. Методические рекомендации по определению детей с аутизмом в организации образования. Письмо МОН РК № 4-02-4/1435 от 28 мая 2010г.

Образцы локальных нормативных актов

1. Приказ о создании школьной Службы психолого-педагогического сопровождения
2. Положение о службе психолого-педагогического сопровождения в ОСШ №
3. Образец примерного плана работы Службы психолого-педагогического сопровождения СОШ № ... на ... учебный год
4. Договор между организацией образования и родителями учащегося с ОВ.

**Приказ
О создании школьной Службы
психолого-педагогического сопровождения**

В целях формирования системного и комплексного подхода к обеспечению психолого-педагогического сопровождения учащихся с ограниченными возможностями развития в условиях инклюзивной практики ПРИКАЗЫВАЮ:

1. Создать Службу психолого-педагогического сопровождения в составе:

---

2. Утвердить состав школьной Службы на .... учебный год
  3. Назначить руководителем школьной Службы Психолого-педагогического сопровождения (СППС) ...
  4. Руководителю школьной Службы психолого-педагогического сопровождения:
    - разработать план работы Службы ППС
    - обеспечить реализацию процесса сопровождения учащихся с ограниченными возможностями развития в общеобразовательный процесс
- Контроль исполнения настоящего приказа ...
- Директор школы:

**Положение
о службе психолого-педагогического
сопровождения в ОСШ № ...**

1. Общие положения

1.1. Настоящее положение регулирует деятельность Службы психолого-педагогического сопровождения в ОСШ № ... (далее - Служба сопровождения).

1.2. Психолого-педагогическое сопровождение является особым видом помощи и поддержки всех участников учебно-воспитательного процесса. Оно представляет собой целостную, системно организованную деятельность специалистов, которые создают социально-психологические и педагогические условия для успешного обучения и развития каждого ребенка в соответствии с его возможностями и потребностями.

1.3. Деятельность Службы сопровождения позволяет:

1) своевременно выявлять детей группы риска школьной дезадаптации и трудностей в обучении;

2) осуществлять раннюю психолого-педагогическую помощь в преодолении отклонений развития учащихся (с момента выявления);

3) осуществлять психолого-педагогическое сопровождение учащихся с целью обеспечения эффективного развития, социализации, сохранения и укрепления здоровья, защиты прав детей и подростков в условиях образовательного процесса;

4) оказывать содействие в разработке и реализации программ развития организации образования с учетом создания более благоприятных условий для развития и воспитания детей;

5) повышать психолого-педагогическую компетентность (психологическую культуру) педагогов, воспитанников, родителей;

6) осуществлять мониторинг результативности коррекционно-развивающей, воспитательной работы и обучения школьников (психолого-педагогический мониторинг).

1.4. Служба психолого-педагогического сопровождения является структурным подразделением школы, которая осуществляет на разных образовательных уровнях следующие задачи:

1) дошкольное образование - ранняя диагностика и коррекция отклонений в развитии, обеспечение готовности к школе детей, посещающих мини-центр при ОСШ № ...

2) начальная школа - определение готовности к обучению в школе, обеспечение адаптации к школе, повышение заинтересованности школьников в учебной деятельности, развитие познавательной и учебной мотивации, развитие самостоятельности и самоорганизации, поддержка в формировании желания и «умения учиться», развитии творческих способностей каждого ученика с учетом индивидуальных особенностей и потенциальных возможностей;

3) основная школа - сопровождение перехода ученика в основную школу, адаптация к новым условиям обучения, поддержка в решении задач личностного и ценностно-смыслового самоопределения и саморазвития, помощь в решении личностных проблем и проблем социализации, формирование жизненных навыков, профилактика неврозов, помощь в построении конструктивных отношений с родителями и сверстниками;

4) средняя школа - помощь ученику в профильной ориентации и профессиональном самоопределении, поддержка в решении экзистенциальных проблем (самопознание, поиск смысла жизни, достижение личной идентичности), развитие временной перспективы, способности к целеполаганию, развитие психосоциальной компетентности.

1.5. Основными принципами работы Службы психолого-педагогического сопровождения являются:

1) комплексный, междисциплинарный подход к решению любой проблемы развития ребенка;

2) непрерывность сопровождения развития ребенка в образовательном процессе;

3) информационно-методическое обеспечение процесса сопровождения;

4) социально-педагогическое и психологическое проектирование (прогнозирование) сопровождающей деятельности;

5) активное привлечение родителей, педагогического и детского коллектива в мероприятия по психолого-педагогическому сопровождению детей с ограниченными возможностями в развитии.

2. Организация психолого–педагогического сопровождения в ОСШ № ...

2.1. Психолого-педагогическое сопровождение школьников осуществляется на основании заключения и рекомендаций областной психолого-медико-педагогической консультации (далее - ОПМПК), а также данных собственных диагностических обследований школьников и осуществляется штатными специалистами ОСШ № ... (педагогом-психологом, учителем-логопедом, учителем-дефектологом, социальным педагогом, специалистом ЛФК, медицинским работником).

2.2. Для профессионального взаимодействия специалистов службы сопровождения приказом директора в школе создается психолого-педагогический консилиум (далее - педконсилиум).

2.3. Руководство Службой психолого-педагогического сопровождения осуществляет руководитель службы, назначаемый приказом директора ОСШ № ... Все специалисты службы осуществляют совместную деятельность по сопровождению в соответствии с должностными инструкциями и функциональными обязанностями. К деятельности службы могут привлекаться учителя-предметники, воспитатели, родители учащихся, руководители кружков (секций), представители общественных объединений и другие заинтересованные лица.

2.4.В своей деятельности Служба психолого-педагогического сопровождения ОСШ № ... руководствуется международными актами в области защиты прав детей: Конвенцией ООН о правах ребенка, Декларацией ООН о правах инвалидов, Конвенцией о борьбе с дискриминацией в области образования, Всемирной Декларацией об обеспечении выживания, защиты и развития детей; Законами РК «Об образовании», «О социальной медико-педагогической и коррекционной поддержке лиц с ограниченными возможностями», приказами и инструкциями Министерства образования и науки РК, уставом ОСШ № ..., «Методическими рекомендациями по организации психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями» (от 12 декабря 2011 года № 524) и настоящим Положением.

3. Цели и задачи Службы психолого-педагогического сопровождения

3.1.Цель деятельности Службы психолого-педагогического сопровождения заключается в организации психолого-педагогического сопровождения всех участников образовательного процесса путем реализации комплекса просветительских, диагностических и коррекционных мероприятий, направленных на создание условий для максимального развития учащихся, их успешного обучения и социализации. При этом объектом сопровождения является образовательный процесс, предмет сопровождения – ситуация развития ребенка.

3.2. Задачи Службы психолого-педагогического сопровождения:

-защита прав и интересов личности воспитанника, обеспечение безопасных условий их психологического и физического развития и обучения, поддержка и содействие в решении психолого-педагогических и медико-социальных проблем;

-комплексная диагностика возможностей и особенностей развития ребенка для предупреждения возникновения проблем развития и обучения;

- разработка и реализация индивидуальных программ психолого-педагогического сопровождения учащихся, а также адаптация образовательных программ к возможностям и способностям обучающихся;

-содействие укреплению взаимопонимания и взаимодействия между всеми субъектами образовательного процесса;

-консультативно-просветительская работа среди обучающихся, педагогических работников, родителей;

3.3.Специалисты службы психолого-педагогического сопровождения организуют свою деятельность в соответствии с принципами, перечисленными в п.1.5. данного Положения, согласно своих должностных инструкций.

3.2.Решение о сопровождении ребенка и его семьи принимается совместно всеми специалистами службы, на основании рекомендаций, заключений ПМПК.

3.4. Служба психолого-педагогического сопровождения работает в тесном контакте с учреждениями и организациями образования, здравоохранения, социальной защиты, социальными партнерами, оказывающими помощь организации образования в воспитании и развитии обучающихся.

4. Основные направления деятельности Службы психолого-педагогического сопровождения

4.1. К основным направлениям деятельности Службы психолого-педагогического сопровождения относятся:

- психосоциальная диагностика - проведение исследований по определению стартовых возможностей учащихся, индивидуальных особенностей и склонностей личности, ее потенциальных возможностей в процессе обучения и воспитания, а также выявление отклонений в развитии учащихся, причин трудностей в обучении, социальной адаптации; выявление потенциальной и реальной групп социального риска;

- психокоррекционная работа - совместная деятельность педагога-психолога, социального педагога, учителя-логопеда, учителя-дефектолога, врача по разработке программ и проведению коррекционно-развивающей работы с учащимися; организация и проведение социально-психологических тренингов, ролевых игр, групповых дискуссий среди родителей, педагогического коллектива по развитию общих и специальных способностей участников образовательного процесса;

- психолого-педагогическое и медико-социальное просвещение участников образовательного процесса с целью создания условий для полноценного личностного развития и самоопределения обучающихся, воспитанников на каждом возрастном этапе, а также для своевременного предупреждения возможных нарушений в становлении личности и развития интеллекта;

- социально-педагогическое и психологическое консультирование участников образовательного процесса по различным психолого-педагогическим и социально-медицинским проблемам; помощь учащимся и родителям в преодолении трудной жизненной ситуации; консультирование педагогов в вопросах развития, воспитания и обучения учащихся;

- организационно-методическая деятельность - проведение организационно-методической и научно-методической работы (анализ и обобщение результатов сопровождения, разработка рекомендаций по его совершенствованию, обработка материалов научных исследований); участие в методических объединениях, семинарах-практикумах, конференциях по проблемам воспитания и социализации; участие в разработке и реализации программ оздоровления воспитанников с учетом состояния их здоровья; организация и проведение семинаров, тренингов и консультаций по овладению инновационными методиками; формирование банка данных детей с ограниченными возможностями, изучение достижений отечественной и зарубежной науки и практики по психолого-педагогическому и медико-социальному сопровождению.

5. Документация Службы психолого-педагогического сопровождения

- 5.1. Перспективный годовой план работы Службы психолого-педагогического сопровождения, утвержденный директором ОСШ №;
- 5.2. График работы специалистов сопровождения, утвержденный директором ОСШ №;
- 5.3. График и протоколы заседаний Службы психолого-педагогического сопровождения
- 5.4. Индивидуальные программы психолого-педагогического сопровождения учащихся.
- 5.5. План график тематических групповых консультаций и консультаций для отдельных категорий родителей;
- 5.6. Графики проведения и тематика обучающих семинаров для участников образовательного процесса
- 5.7. Документация ПМПконсилиума;
- 5.8. Годовой анализ работы Службы психолого-педагогического сопровождения.
- 5.9. Договоры партнерских отношений

6. Ответственность специалистов Службы психолого-педагогического сопровождения

6.1. В установленном законодательством РК порядке специалисты Службы психолого-педагогического сопровождения несут ответственность за:

- неисполнение или ненадлежащее исполнение без уважительных причин устава и правил внутреннего трудового распорядка ОСШ № ..., законных распоряжений руководителя Службы психолого-педагогического сопровождения и иных локальных нормативных актов, должностных обязанностей;

- жизнь и здоровье детей во время коррекционных занятий;

- необоснованное вынесение заключения по обследованию ребенка в рамках своей компетенции, повлекшее за собой ухудшение физического или психического здоровья последнего;

- соблюдение прав и свобод личности ребенка;

- конфиденциальность полученных данных при обследовании;

- ведение документации и ее сохранность;

- соблюдение трудовой дисциплины, правил производственной санитарии и противопожарной безопасности.

**Образец примерного плана
работы Службы психолого-педагогического сопровождения СОШ № ...
на ... учебный год**

Цель работы: психолого-психологическое сопровождение, содействие личностной и социальной адаптации учащихся, обеспечение гуманизации педагогического процесса

Задачи Службы:

- Раннее выявление учащихся с трудностями в обучении и личностном развитии;
- Оказание психолого-педагогической помощи учащимся в преодолении школьных трудностей, социально-эмоциональных проблем;
- Разработка и реализация индивидуальных программ развития и коррекции нарушенных функций;
- Проектирование условий, гарантирующих охрану и укрепление физического, психического и социального здоровья субъектов образовательного процесса;
- Оказание помощи учащимся с ОВР в досуговом самоопределении;
- Оказание помощи учащимся в определении своих возможностей, исходя из способностей, склонностей, интересов, состояния здоровья;
- Содействие субъектам образовательного процесса в формировании толерантного отношения к учащимся с ОВР, способности к активному социальному взаимодействию;
- Организация информационной поддержки субъектов образовательного процесса по основным направлениям деятельности службы;
- Формирование и развитие информационно-методического и диагностического комплекса службы

№ п/п	Основные разделы и содержание деятельности	Исполнители	Сроки	Формы контроля
1	2	3	4	
Психолого-педагогическая диагностика				
1.	Медицинское изучение детей с ОВР	медицинские работники	сентябрь	медицинские представления на учащихся
2.	Определение уровня развития познавательной деятельности и эмоционально-личностной сферы школьников с ОВР	психологи	сентябрь	Психологические представления
3.	Логопедическая диагностика: выявление детей с речевыми нарушениями	логопеды	сентябрь	речевые карты

4.	Определение уровня сформированности школьно-значимых навыков у учащихся с ОВР	Учитель-дефектолог, психолог	сентябрь	педагогические представления
5.	Диагностика уровня социального развития учащихся с ОВР.	социальный педагог	сентябрь	социальные представления
6.	Изучение условий семейного воспитания учащихся с ОВР.	Классный руководитель	октябрь-ноябрь	социальный портрет семьи
7.	Составление индивидуальных программ психолого-педагогического сопровождения с рекомендациями для педагогов по осуществлению индивидуального подхода к учащимся с ОВР в учебном процессе и рекомендациями по семейному воспитанию учащихся с ОВР.	Специалисты службы сопровождения	сентябрь	Индивидуальные программы психолого-педагогического сопровождения
8.	Динамическое изучение успешности реализации коррекционно-развивающей работы с учащимися и их учебной успешности.	Специалисты службы сопровождения	В течение года	Наблюдения специалистов
9.	Сравнительное итоговое психолого-педагогическое обследование детей с ОВР	Специалисты службы сопровождения	апрель	психолого-педагогический профиль
Специальное психолого-педагогическое сопровождение				
10.	Систематическое проведение индивидуальных и групповых коррекционно-развивающих занятий	учителя-дефектологи, логопеды, психологи	В течение года	рабочая документация
11.	Оказание необходимой психолого-педагогической помощи учащимся в различных видах деятельности	Специалисты службы сопровождения	В течение года	По запросу
12.	Психолого-педагогическое консультирование родителей (групповое, индивидуальное)	Специалисты службы сопровождения	в течение уч. года	рекомендации для родителей

13	Индивидуальное и групповое консультирование педагогов по вопросам обучения и воспитания учащихся с ОВР	Специалисты службы сопровождения	по запросу	информационные материалы
14	Анализ и обобщение результатов коррекционно-развивающей работы с детьми с ОВР, обсуждение на итоговом педсовете	Специалисты службы сопровождения	май	Отчеты специалистов сопровождения
15	Соблюдение охранительного педагогического режима	Педагогический коллектив	в течение уч. года	рекомендации для учителей
16	Вовлечение родителей в учебно-воспитательный процесс	Специалисты службы сопровождения, педагоги	в течение уч. года	рекомендации для родителей
Психолого-педагогическое и медико-педагогическое просвещение				
17	Информирование участников образовательного процесса о целях и задачах инклюзивного образования	Специалисты службы сопровождения	в течение уч. года	рекомендации для родителей
18	Проведение лекций и обучающих семинаров с участниками образовательного процесса	Специалисты службы сопровождения	по плану	информационные материалы
19	Проведение тренингов, семинаров по формированию толерантного отношения к учащимся с ОВР для участников образовательного процесса	Специалисты службы сопровождения	По плану	информационные материалы
20	Организация посещений педагогами школы специальных общеобразовательных организаций с целью изучения опыта обучения и воспитания детей с ОВР	педагоги	по плану	
21	Популяризация принципов и ценностей инклюзивного образования на уровне сообщества (учащиеся, родители, общественность, СМИ)	Специалисты службы сопровождения	в течение года	публикации в СМИ

22	Продление соглашений о творческом сотрудничестве со специальными организациями. Заключение новых соглашений	Руководитель службы ППС	По плану работы	соглашения
23	Участие в научно-практических конференциях, семинарах, круглых столах по проблемам инклюзивного образования	Специалисты службы сопровождения	В течение года	материалы конференций
Организационно-методическая деятельность				
24	Оформление и ведение документации	Специалисты службы сопровождения	в течение уч. года	рабочая документация
25	Посещение уроков	Специалисты службы сопровождения	по запросу	стенограммы и анализ уроков
26	Отчет службы сопровождения	Руководитель службы ППС, специалисты	квартальный, итоговый	отчеты специалистов

Договор между организацией образования (в лице директора) и родителями (законными представителями) обучающегося о его психолого- педагогическом обследовании и сопровождении.

«_____» _____ 20____

Коммунальное государственное учреждение общеобразовательная средняя школа № ... именуемое в дальнейшем Учреждение, в лице директора _____, действующего на основании Устава Учреждения, с одной стороны, и родитель (законный представитель) учащегося, посещающего образовательное учреждение

_____ (фамилия, имя отчество учащегося)

именуемые в дальнейшем – родители, с другой стороны, в лице:

Отец _____ (фамилия, имя отчество полностью)

Мать _____ (фамилия, имя, отчество полностью)

заключили настоящий договор о следующем:

4. Предмет договора

1.1. Оказание образовательных услуг, предоставляемых в соответствии с законодательством РК, и обеспечение психолого-педагогического обследования и сопровождения учащегося _____ в ОСШ №...

1.2. Настоящий договор определяет и регулирует взаимоотношения между ОСШ №... и Родителями.

1.3. Стороны обязуются на основе добровольного сотрудничества совместно действовать _____ в интересах _____ учащегося _____ и с учетом его возможностей с целью освоения образовательных программ, реализуемых ОСШ № ...

2. Общие положения

2.1 Условия приема и обучения учащегося _____ в ОСШ №...:

Учащийся _____ принимается в СШ №... по заявлению родителей на основании заключения психолого-медико-педагогической консультации (ПМПк), других документов, определенных приказом Управления образования ...

2.2. Учащийся _____ зачисляется в 20__ 20__ учебном году:

а) в _____ инклюзивный класс с обучением по общеобразовательной программе в соответствии с ГОСО и индивидуальным психолого-педагогическим сопровождением специалистами по индивидуальной программе коррекционно-развивающей работы, разрабатываемой школьным психолого-медико-педагогическим консилиумом (ПМПк) с учетом рекомендаций ПМПк.

б) в _____ специальный класс с обучением по специальной (адаптированной) программе, составленной на основе ГОСО и индивидуальным психолого-педагогическим сопровождением специалистами по индивидуальной программе коррекционно-развивающей работы, разрабатываемой школьным психолого-медико-педагогическим консилиумом (ПМПк) с учетом рекомендаций ПМПк.

2.3. ОСШ №... и родители согласовывают между собой программу индивидуальной коррекционно-развивающей работы, составленную на основе комплексного психолого-медико-педагогического обследования учащегося специалистами службы психолого-педагогического сопровождения, а также режим занятий со специалистами.

2.4. ОСШ №... в соответствии с действующим законодательством оценивает результаты образовательного процесса, и по результатам аттестации принимает решение о его эффективности.

3. Права и обязанности ОСШ № ...

3.1. ОСШ № ... имеет право

3.1.1. Определять виды индивидуальной психолого-педагогической поддержки учащегося в школе специалистами, проводящими эту работу в соответствии с рекомендациями ПМПк и на основе комплексного психолого-педагогического изучения возможностей и потребностей учащегося.

3.1.2. Самостоятельно разрабатывать, выбирать и применять формы организации занятий, педагогические технологии, методики обучения, воспитания и коррекционно-развивающей работы с учетом возможностей ребенка и по согласованию с родителями.

3.1.3. Устанавливать и менять индивидуальный график посещения коррекционно-развивающих занятий учащегося по согласованию с родителями учащегося и по рекомендации ПМПк ОСШ №....

3.1.4. Вносить предложения по совершенствованию духовного и физического развития, воспитания и обучения ребенка в семье, в том числе рекомендовать родителям обращаться в лечебно-профилактические учреждения.

3.2. ОСШ №... обязуется

3.2.1. Обеспечить:

- защиту прав и достоинств ребенка;
- охрану жизни и укрепление физического и психического здоровья учащегося;
- его интеллектуальное, физическое и личностное развитие;
- развитие его творческих способностей и интересов, с учетом индивидуальных особенностей;
- индивидуальный подход в учебно-воспитательном процессе к учащемуся.

3.2.2. Разработать не позднее 4 недель с момента начала обучения ребенка в школе индивидуальную программу психолого-педагогического сопровождения.

3.2.3. Создать условия для реализации учащимися права на качественное образование, в соответствии с законодательством РК.

3.2.4. Обеспечить необходимую психолого-педагогическую поддержку учащегося в школе специалистами, проводящими эту работу в соответствии с рекомендациями ПМПК и индивидуальной программой психолого-педагогического сопровождения.

3.2.5. Предоставить учащемуся возможность пребывания в школе в соответствии с режимом работы, а также в группе продленного дня с учетом рекомендаций ПМПК и ПМПк ОСШ №...

3.2.6. Оказывать квалифицированную помощь родителям (в рамках компетенции специалистов ОСШ №...), информировать родителей о предстоящих консультациях и результатах консультаций, а также о проблемах, возникающих в ходе образовательного процесса.

3.2.8. В случае отклонений от индивидуальной программы психолого-педагогического сопровождения, либо о невозможности ее реализации, своевременно информировать об этом родителей с целью корректировки программы.

3.2.9. Знакомить родителей с локальными актами, регламентирующими деятельность ОСШ № ..., и иными нормативными правовыми актами в области образования.

4. Права и обязанности Родителей

4.1. Родители имеют право:

4.1.1. Требовать от ОСШ №... соблюдения Устава и условий настоящего договора для реализации права на образование учащегося.

4.1.2. Принимать участие в создании и работе органов самоуправления ОСШ №... в целях сотрудничества в решении социальных, культурных, образовательных и управленческих задач деятельности ОСШ № ...

4.1.3. Получать консультации у специалистов Службы психолого-педагогического сопровождения.

4.1.4. Участвовать в разработке индивидуальной программы психолого-педагогического сопровождения учащегося совместно со специалистами ПМПк школы.

4.1.5. Знакомиться с ходом реализации образовательных программ, а также условиями обучения, обращаться к администрации ОСШ №..., знакомится с методами обучения, воспитания и коррекции.

4.1.6. Давать педагогам и специалистам ОСШ №... полную информацию о состоянии здоровья ребенка, перенесенных им заболеваний, курсах лечения и других событиях, существенным образом влияющих на организацию образовательного процесса.

4.1.7. Заблаговременно ставить в известность администрацию ОСШ №... или специалистов о применении всех видов медицинской, психолого-педагогической и прочей помощи учащемуся (в том числе медицинских препаратов) вне ОСШ №..., в других учреждениях, организациях и у частных лиц, которые могут повлиять на качество освоения им образовательной программы.

4.1.8. Своевременно получать информацию об отклонениях от индивидуальной программы психолого-педагогического сопровождения и их причинах.

4.1.9. Присутствовать на занятиях по согласованию с администрацией ОСШ №...

4.1.10. Оказывать ОСШ №... добровольную помощь в реализации уставных задач в установленном законом порядке

4.2. Родители обязуются

4.2.1. В соответствии с Законом РК «Об образовании» нести ответственность за воспитание и развитие своего ребенка, заботиться о здоровье, физическом, психическом, духовном и нравственном развитии своего ребенка.

4.2.2. Заблаговременно извещать администрацию ОСШ №... о назначенном лечении учащегося, в случае если данный курс лечения может привести к перерыву в образовательном процессе учащегося, в этом случае ПМПк ОСШ №... совместно с родителями (законными представителями) проводят корректировку индивидуальной программы психолого-педагогического сопровождения.

4.2.3. Соблюдать рекомендации соответствующих специалистов по вопросам организации и осуществления: режима дня, развивающих мероприятий, чередования домашнего труда (включая приготовление домашних заданий) и отдыха, двигательной активности. Обеспечить посещение ребенком индивидуальных и групповых занятий со специалистами в соответствии рекомендациями ПМПК и индивидуальной программой психолого-педагогического сопровождения.

4.2.4. Посещать консультации специалистов ОСШ №..., либо привлеченных специалистов по вопросу обучения, воспитания, реализации программы сопровождения своего ребенка.

4.2.5. Взаимодействовать с ОСШ №... по всем направлениям деятельности школы.

5. Заключительные положения

5.1. Договор считается заключенным сроком на один учебный год и вступает в силу с момента его подписания.

5.2. Изменение настоящего Договора допускается по письменному заявлению одной из сторон, путем составления дополнительного соглашения, являющегося неотъемлемой частью настоящего Договора.

5.3. Договор подписывается в двух экземплярах, имеющих одинаковую юридическую силу, и хранится по одному экземпляру у каждой из сторон.

6. Адреса и реквизиты сторон:

	Родители: Индекс, домашний адрес: № удостоверения личности Выданное « » ____ года кем Тел.
--	---

7. Подписи сторон

Директор ОСШ № ...

Родитель

_____

М.П.

Должностные инструкции специалистов службы психолого-педагогического сопровождения

1. Должностная инструкция координатора инклюзивного образования
2. Должностная инструкция учителя-дефектолога общеобразовательной школы № ...
3. Должностная инструкция учителя-логопеда общеобразовательной школы №
4. Должностная инструкция педагога-психолога общеобразовательной школы №
5. Должностная инструкция социального педагога общеобразовательной школы № ...
6. Должностная инструкция инструктора ЛФК общеобразовательной школы №
7. Примерный образец плана работы учителя-дефектолога.
8. Схема аналитического годового отчета учителя –дефектолога.

Должностная инструкция координатора инклюзивного образования СОШ №...

I. Общие положения

1.1. Настоящая должностная инструкция разработана в соответствии с Законом РК "Об образовании", Трудовым кодексом РК, на основе Типовых квалификационных характеристик должностей педагогических работников системы дошкольного воспитания и обучения, среднего общего и дополнительного образования (Приказ МОН РК от 13 июля 2009года за №338 с дополнениями и изменениями), «Методических рекомендаций по организации психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями» (Приказ МОН РК от 12 декабря 2011 года № 524)

1.2. Координатор по инклюзивному образованию (далее координатор) относится к категории специалистов, назначается на должность и увольняется приказом руководителя ОСШ № ...;

1.3. Координатор непосредственно подчиняется директору ОСШ № ...;

1.4. Координатор является сотрудником Службы психолого-педагогического сопровождения и работает в ней на междисциплинарной основе.

1.5. На должность координатора может назначаться специалист, имеющий высшее педагогическое образование по специальности "Дефектология"

1.6. В своей деятельности координатор руководствуется:

- Конвенцией о правах ребенка;
- Законом РК "О правах ребенка";
- Законом РК "О социальной медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями";

- Законом РК "Об образовании"; законодательством РК по вопросам специального и инклюзивного образования;
- Уставом СОШ № ...;
- локальными правовыми актами СОШ № ...;
- Правилами внутреннего трудового распорядка СОШ № ...; приказами и распоряжениями руководителя СОШ № ...;
- Правилами и нормами охраны труда, техники безопасности и противопожарной защиты;
- настоящей должностной инструкцией;
- трудовым договором;

1.7. Координатор должен знать:

- Конституцию Республики Казахстан,
- законы Республики Казахстан "Об образовании", "О браке и семье", "О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями", "О правах ребенка в Республике Казахстан" и другие нормативные правовые акты по вопросам инклюзивного образования;
- содержание международных, государственных законодательных актов и нормативных документов, касающихся вопросов соблюдения прав ребенка, лиц с ограниченными возможностями, инвалидов, общего образования, инклюзивного образования;
- принципы дидактики, основы педагогики, возрастной и педагогической психологии;
- технологии психолого-педагогического коррекционно-развивающего процесса;
- содержание и программы государственных образовательных стандартов;
- современные подходы в области совершенствования образования – компетентностный, деятельностный, личностно-ориентированный, средовой и др.;
- принципы управления службой психолого-педагогического сопровождения в организации образования;
- примерное содержание и формы, возможные направления деятельности различных специалистов психолого-педагогического сопровождения (психолога, дефектолога, логопеда, социального педагога), педагогов дополнительного образования, в том числе их функциональные обязанности в организации образования;
- примерное содержание, формы, возможные направления деятельности педагогических работников – учителей начальных классов и учителей-предметников, воспитателей групп продленного дня в школах, педагогов дополнительного образования, в том числе их функциональные обязанности в образовательном учреждении;
- особенности проявлений тех или иных нарушений физического и (или) психического развития у детей различных возрастов, требования к условиям образовательной среды, необходимой для успешной адаптации детей с особыми образовательными потребностями в организации образования;

- структуру и алгоритм разработки и оформления документации, сопровождающей включение детей с ограниченными возможностями в образовательный процесс, в том числе – индивидуальной программы развития;
  - структуру и алгоритм оформления документации специалистов психолого-педагогического сопровождения; нормативные документы и локальные акты, регламентирующие деятельность психолого-медико-педагогического консилиума в организации образования;
  - алгоритм разработки образовательной стратегии в ОСШ № ..., мониторинга деятельности педагогического коллектива по направлению «инклюзивное образование»;
  - возможности современных информационно-коммуникационных технологий, пользоваться ими при поиске необходимой информации, обработке данных мониторинга, организации методической и просветительской работы;
  - примерное содержание, формы и направления деятельности учреждений и общественных организаций, связанных в единую систему инклюзивных образовательных учреждений или заинтересованных в развитии идей и поддержке инклюзивного образования;
- 1.8. Оплата труда координатора производится в соответствии с уровнем образования и квалификации.
- 1.9. Координатор инклюзивного образования работает в режиме нормированного рабочего дня по графику, составленному исходя из 18 - ти часовой рабочей недели и утверждённому руководителем ОСШ № ...

II. Функции

На координатора инклюзивного образования возлагаются следующие функции:

- 2.1. Координация взаимодействия в междисциплинарной команде специалистов психолого-педагогического сопровождения, в том числе участников психолого-медико-педагогического консилиума ОСШ № ...;
- 2.2. Анализ потребностей учащихся с ограниченными возможностями, определение стратегии поддержки в отношении конкретного ребенка и его семьи; анализ основных долговременных и кратковременных целей в развитии ребенка;
- 2.3. Участие в составлении индивидуальной программы психолого-педагогического сопровождения и, при необходимости, индивидуальной программы обучения учащегося с ограниченными возможностями;
- 2.4. Планирование и организация работы ПМПк, включая по анализ деятельности в рамках психолого- педагогического сопровождения учащихся с ограниченными возможностями;
- 2.5. Статистические и качественные отчеты о ходе работы по включению учащихся с ограниченными возможностями в образовательный процесс;
- 2.6. Мониторинг деятельности ОСШ №... в области развития инклюзивной практики (качество образовательной среды, динамика развития с

ограниченными возможностями и «нормативных» детей, качественные показатели профессиональной компетентности специалистов ОСШ № ... и др.);
2.7. Взаимодействие с родителями по вопросам семейного воспитания ребенка.

III. Должностные обязанности

Координатор инклюзивного образования обязан:

- 3.1. Вести профессиональную деятельность строго в рамках своей компетенции;
- 3.2. Планировать, организовывать и координировать работу педагогического коллектива школы по включению детей с ограниченными возможностями развития в образовательный процесс и развитию инклюзивной практики;
- 3.3. Организовывать мероприятия по развитию инклюзивной культуры, философии и идеологии в педагогическом, родительском и учительском коллективах;
- 3.4. Организовывать подготовку педагогического коллектива школы к реализации инклюзивной образовательной практики, поддерживать инновационную деятельность педагогов в области инклюзивного образования;
- 3.5. Координировать взаимодействие администрации, педагогов, специалистов психолого-педагогического сопровождения и родителей по созданию условий для адаптации, обучения и социализации учащихся с ограниченными возможностями в ОСШ №... в том числе поиску внутренних и внешних ресурсов;
- 3.6. Организовывать и контролировать деятельность специалистов службы психолого-педагогического сопровождения по разработке и реализации индивидуальной образовательной программы для ребенка с ограниченными возможностями.
- 3.7. Участвовать в реализации и мониторинге эффективности деятельности педагогического коллектива по включению детей с ОВР в образовательный процесс;
- 3.8. Координировать взаимодействие ОСШ № ... с Управлением образования, РМЦ, по вопросам организации методического и психолого-педагогического сопровождения участников образовательного процесса;
- 3.9. Координировать взаимодействие школьного психолого-медико-педагогического консилиума с психолого-медико-педагогической консультацией и по вопросам определения и реализации условий обучения детей с ограниченными возможностями в ОСШ № ...;
- 3.10. Координировать взаимодействие ОСШ №... с социальными партнерами – учреждениями и организациями, заинтересованными в развитии идей и поддержке инклюзивного образования (в том числе общественными организациями);
- 3.11. Предоставлять администрации школы, педагогическому коллективу информацию о содержании и конкретных технологиях инклюзивного образования; информировать о конкретных мероприятиях, организованных организациями -партнерами в данном направлении;

3.12. Анализировать и обобщать результаты деятельности педагогического коллектива в области развития инклюзивной практики, предоставлять отчет администрации школы, систематизировать методические и информационные материалы;

3.13. Оформлять и вести по установленной форме необходимую документацию и регистрацию всех видов работ, аналитико-статистическую отчетность: составлять ежегодный отчет по установленной схеме, отражающий результаты обследования и проведенного психолого- психологического сопровождения учащихся.

IV. Права

Координатор имеет право:

4.1. Требовать от администрации ОСШ № ... содействия в исполнении своих должностных обязанностей и прав, создания условий, необходимых для успешного выполнения профессиональных обязанностей; получать от директора ОСШ № ... информацию и документы по вопросам, входящим в его компетенцию;

4.2. Устанавливать от имени школы деловые контакты с лицами и организациями, работающими в области инклюзивной образовательной практики;

4.3. Привлекать специалистов всех структурных подразделений Службы психолого-педагогического сопровождения к решению задач, возложенных на него;

4.4. Выбирать оптимальные средства, формы и методы обучения, вносить изменения в программу, разрабатывать и применять апробированные и авторские методики коррекционно-развивающей работы с детьми.

4.5. Принимать участие:

- в разработке стратегии развития, образовательной программы, концепции ОСШ № ..., программы и планировании работы Службы психолого-педагогического сопровождения;

- в создании соответствующих нормативных документов (разработка положений о функциях Службы ППС, компетенции, обязанности, ответственности);

- в разработке управленческих решений;

- в работе городских и областных семинаров, совещаний, научно-методических конференций педагогов.

4.6. Выступать с обобщением опыта своей работы в научных и научно-популярных периодических изданиях, используя проверенную информацию.

4.7. Повышать профессиональную квалификацию, проходить аттестацию на добровольной основе на соответствующую квалификационную категорию и получать ее в случае успешного прохождения аттестации.

V. Ответственность

5.1. Координатор несет персональную ответственность за:

- соблюдение трудовой дисциплины, правил производственной санитарии и противопожарной безопасности, правил охраны труда, санитарно-гигиенических правил в ходе воспитательно-образовательного процесса;
- за качество и своевременность выполнения возложенных настоящей должностной инструкцией обязанностей;
- за ведение документации и ее сохранность.

VI. Документация

- перспективный план работы службы психолого-педагогического сопровождения;
- данные о детях с ограниченными возможностями в развитии, нуждающихся в психолого-педагогическом сопровождении;
- индивидуальные карты развития детей с ограниченными возможностями;
- договоры о сотрудничестве с организациями-партнерами;
- индивидуальные программы психолого-педагогического сопровождения, индивидуальные программы обучения (при необходимости);
- статистические и качественные отчеты о ходе включения детей с ограниченными возможностями в развитии в образовательный процесс;
- методические и информационные материалы по системе психолого-педагогического сопровождения учащихся с ограниченными возможностями в развитии;
- анализ работы за год.

С инструкцией ознакомлен (а) _____ Подпись, дата

Должностная инструкция учителя-дефектолога общеобразовательной школы № ...

I. Общие положения

1.1. Настоящая должностная инструкция разработана в соответствии с Законом РК "Об образовании", Трудовым кодексом РК, на основе Типовых квалификационных характеристик должностей педагогических работников системы дошкольного воспитания и обучения, среднего общего и дополнительного образования (Приказ МОН РК от 13 июля 2009 года за №338 с дополнениями и изменениями), «Методических рекомендаций по организации психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями» (Приказ МОН РК от 12 декабря 2011 года № 524).

1.2. Учитель-дефектолог (олигофренопедагог, сурдопедагог, тифлопедагог) относится к категории специалистов, назначается на должность и увольняется приказом директора ОСШ № ...

1.3. Учитель-дефектолог в рамках службы психолого-педагогического сопровождения (далее – Службы ППС) непосредственно подчиняется координатору по инклюзивному образованию или руководителю Службы сопровождения.

1.4. Учитель-дефектолог является сотрудником Службы сопровождения и работает в ней на междисциплинарной основе.

1.5. На должность учителя-дефектолога назначается лицо, имеющее высшее профессиональное образование по специальности «Дефектология»

1.6. В своей деятельности учитель-дефектолог руководствуется:

- Конвенцией о правах ребенка;
- Законом РК "О правах ребенка";
- Законом РК "О социальной медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями";
- Законом РК "Об образовании"; законодательством РК по вопросам специального и инклюзивного образования;
- Уставом ОСШ №... ;
- локальными правовыми актами ОСШ № .. ;
- Правилами внутреннего трудового распорядка ОСШ № ...; приказами и распоряжениями директора ;
- Правилами и нормами охраны труда, техники безопасности и противопожарной защиты;
- настоящей должностной инструкцией;
- трудовым договором;

1.7. Учитель-дефектолог должен знать:

- Конституцию РК;
- Конвенцию ООН о правах ребенка;
- Закон РК "Об образовании"; "О правах ребенка в Республике Казахстан" "О социальной медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями", законодательство РК по вопросам специального и инклюзивного образования;
- Устав и локальные акты, регламентирующие организацию образовательного процесса в ОСШ № ...;
- нормативные и методические документы по вопросам профессиональной и практической деятельности;
- специальную педагогику и специальную психологию;
- анатомио-физиологические и клинические основы дефектологии;
- современные методы и приемы по оказанию различных видов коррекционной помощи детям с проблемами развития.
- методы и приемы предупреждения и исправления отклонений в интеллектуальном, сенсорном и нервно-психическом развитии ребенка;
- программно-методическую литературу по работе с детьми, имеющими отклонения в интеллектуальном и сенсорном развитии;
- новейшие достижения дефектологической науки и практики.

1.8. Оплата труда учителя-дефектолога производится в соответствии уровнем образования и квалификации.

1.9. Учитель-дефектолог работает в режиме нормированного рабочего дня по графику, составленному, исходя из 18ти-часовой рабочей недели, и утверждённому директором ОСШ № ...

II. Функции

На учителя-дефектолога возлагаются следующие функции:

2.1. Участие в коррекционно-образовательном процессе, направленном на предупреждение, компенсацию и коррекцию отклонений в интеллектуальном и сенсорном развитии учащихся с ограниченными возможностями;

2.3. Проведение углубленного обследования учащихся с ограниченными возможностями для определения уровня интеллектуального и сенсорного развития, специфических нарушений различного генеза и структуры дефекта;

2.4. Практическое использование в работе с учащимися с ограниченными возможностями апробированных коррекционно-развивающих методик по преодолению отклонений в сенсорном, интеллектуальном, речевом развитии и компенсации нарушенных функций;

2.5. Оказание консультативной и методической помощи родителям (лицам, их заменяющим), педагогам по вопросам профилактики отклонений в развитии детей, дифференциальной диагностики интеллектуальных, сенсорных нарушений у учащихся и применения специальных методик и приемов оказания помощи учащимся с ограниченными возможностями.

III. Должностные обязанности

Учитель-дефектолог обязан:

3.1. Вести профессиональную деятельность строго в рамках своей компетенции.

3.2. Способствовать созданию обстановки психологического комфорта и безопасности личности учащихся с ограниченными возможностями. Обеспечивать охрану жизни и здоровья учащихся во время коррекционно-образовательного процесса.

3.3. Обследовать учащихся с ограниченными возможностями, определять структуру и степень выраженности имеющихся отклонений в их развитии, составлять заключения по результатам обследования и доводить их в допустимом объеме до сведения родителей и педагогов (с целью их ориентации в проблемах развития учащихся и их преодоления).

3.4. Определять задачи, формы, методы коррекционной работы, организовывать и проводить коррекционно-развивающую работу в рамках индивидуальной программы, направленной на максимальную коррекцию интеллектуальных и сенсорных нарушений, преодоление нервно-психических отклонений в развитии учащихся, преемственность вторичных нарушений, обусловленных первичным интеллектуальным или сенсорным нарушением;

3.5. Направлять детей (в случаях особой необходимости) на консультацию в ПМПК, психологические, медицинские центры;

3.6. Комплектовать группы учащихся с ограниченными возможностями для занятий с учетом психофизического, сенсорного и интеллектуального состояния, их возрастных особенностей;

3.7. Выступать посредником между учащимися и всеми субъектами (администрацией, педагогическим коллективом, родителями) процесса сопровождения и коррекционно-образовательного процесса, проводимого в ОСШ ...;

3.8. Анализировать перспективные возможности ОСШ № ... в области осуществления проектов адаптации учащихся с ограниченными возможностями в современном образовательном пространстве;

3.9. Прогнозировать, планировать и организовывать:

- ресурсное обеспечение индивидуальных программ коррекционно-развивающей работы с детьми с ограниченными возможностями;
- мероприятия по повышению профессиональной компетентности педагогов в области специальной педагогики и психологии;
- информирование родителей учащихся с ограниченными возможностями о процессе, содержании и успешности коррекционной работы;
- сбор и накопление информации о детях, испытывающих трудности при обучении;
- систему мониторинга реализации индивидуальных программ коррекционно-развивающей работы с учащимися;
- выполнение принятых решений в области инклюзивной образовательной практики школы.

3.10. Разрабатывать и использовать:

- апробированные и авторские программы коррекционно-развивающей работы, циклы занятий, направленные на преодоление у учащихся нарушений развития;
- индивидуальные программы комплексного обследования и сопровождения учащихся с ограниченными возможностями;
- рекомендации для педагогов, специалистов и родителей по работе с учащимися с ограниченными возможностями в условиях школы и семьи.

3.11. Проводить консультационную работу с участниками образовательного процесса (педагогами и родителями) с целью информирования о задачах и спецификой коррекционной работы, преодоления нарушений у учащихся с ограниченными возможностями в условиях ОСШ № ... и семейного воспитания.

3.12. Участвовать:

- в деятельности методических объединений и других форм методической работы;
- в опытно-экспериментальной деятельности;
- в заседаниях Педагогического совета, Службы ППС, психолого-медико-педагогического консилиума (далее - ПМПк);
- в мероприятиях, проводимых для родителей (собраниях, семинарах-практикумах, круглых столах и др.).

3.13. Иметь соответствующие наглядные пособия и материалы для обследования детей и проведения коррекционно-развивающей работы.

3.14. Оформлять и вести по установленной форме необходимую документацию, аналитико-статистическую отчетность (составлять ежегодный отчет по установленной схеме, отражающий результаты обследования и проведенного коррекционного обучения), готовить заключения по результатам обследований и коррекционной работы с детьми для ПМПк.

3.15. Выполнять при осуществлении своей профессиональной деятельности Устав ОСШ ... , соблюдать правила и нормы охраны труда, техники безопасности, санитарные и противопожарные правила, трудовую дисциплину, правила внутреннего трудового распорядка.

3.16. Повышать свою профессиональную квалификацию согласно действующим нормативным документам.

IV. Права

Учитель-дефектолог имеет право:

4.1. Требовать от администрации ОСШ № ... оказания содействия в исполнении своих должностных обязанностей и прав, создания условий, необходимых для успешного выполнения профессиональных обязанностей; получать от директора ОСШ № ..., координатора инклюзивного образования, руководителя Службы сопровождения, специалистов информацию и документы по вопросам, входящим в его компетенцию.

4.2. Проводить обследование учащихся, связанное с определением уровня интеллектуального и сенсорного развития, особенностей данных нарушений.

4.3. Самостоятельно выбирать оптимальные средства, формы и методы обучения, вносить изменения в программу коррекционно-развивающей работы, разрабатывать и применять апробированные и авторские коррекционные методики.

4.5. Принимать участие:

- в разработке стратегии развития ОСШ № ..., концепции, программы и планирования работы Службы ППС;

- в создании соответствующих нормативных документов (разработке положений о функциях Службы ППС, компетенции, обязанностях, ответственности);

- в работе городских и областных семинаров, совещаний, научно-методических конференций педагогов-дефектологов;

4.6. Выступать с обобщением опыта своей работы в научных и научно-популярных периодических изданиях, используя проверенную информацию.

4.7. Повышать профессиональную квалификацию, проходить аттестацию на добровольной основе на соответствующую квалификационную категорию и получить ее в случае успешного прохождения аттестации.

V. Ответственность

5.1. Учитель-дефектолог несет персональную ответственность за:

- соблюдение трудовой дисциплины, правил производственной санитарии и противопожарной безопасности, правил охраны труда, санитарно-гигиенических правил в ходе коррекционно-образовательного процесса;

- за нарушение прав и свобод ребенка;

- охрану жизни и здоровья ребенка во время проведения коррекционно-образовательного процесса;

- ведение документации и ее сохранность;

- конфиденциальность полученных при обследовании материалов и сведений;

- необоснованное вынесение заключения (в рамках своей компетенции) по обследованию ребенка, повлекшее за собой ухудшение физического или психического здоровья последнего и за результаты коррекционной работы, проводимой с каждым ребенком;
- за реализацию не в полном объеме коррекционно-образовательной программы в соответствии с учебным планом и графиком учебного процесса.

Документация:

- перспективный план работы на учебный год;
- циклограмма рабочего времени;
- протокол обследования и заключения учителя –дефектолога на каждого ребенка;
- копии индивидуальных программ психолого-педагогического сопровождения учащихся с ОВР;
- журнал учета посещаемости коррекционных занятий детьми;
- перспективный план групповых и индивидуальных занятий с учащимися;
- ежедневные планы групповых и индивидуальных занятий;
- программы и методики коррекционно-развивающей работы, в том числе диагностической, просветительской, консультационной и других видов работы.
- план работы с родителями;
- индивидуальные тетради детей;
- анализ работы за год;
- паспорт кабинета дефектолога.

С инструкцией ознакомлен (а) _____ Подпись, дата

Должностная инструкция учителя-логопеда общеобразовательной школы

I. Общие положения

1.1. Настоящая должностная инструкция разработана в соответствии с Законом РК "Об образовании", Трудовым кодексом РК, на основе Типовых квалификационных характеристик должностей педагогических работников системы дошкольного воспитания и обучения, среднего общего и дополнительного образования (Приказ МОН РК от 13 июля 2009года за №338 с дополнениями и изменениями), «Методических рекомендаций по организации психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями» (Приказ МОН РК от 12 декабря 2011 года № 524)

1.2. Учитель-логопед относится к категории специалистов, назначается на должность и увольняется приказом директора ОСШ № ...;

1.3. Учитель-логопед непосредственно подчиняется в рамках службы психолого-педагогического сопровождения (далее – Службы ППС) - координатору по инклюзивному образованию и руководителю Службы сопровождения

1.4. Учитель-логопед является сотрудником Службы ППС и работает в ней на междисциплинарной основе.

1.5. На должность учителя-логопеда назначается лицо, имеющее высшее профессиональное образование по специальности «Дефектология» со специализацией «Логопедия».

1.6. В своей деятельности учитель-логопед руководствуется:

- Конвенцией о правах ребенка;
- Законом РК "О правах ребенка";
- Законом РК "О социальной медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями";
- Законом РК "Об образовании"; законодательством РК по вопросам специального и инклюзивного образования;
- Уставом ОСШ № ...;
- локальными правовыми актами ОСШ №...;
- Правилами внутреннего трудового распорядка, приказами и распоряжениями руководителя ОСШ № ...;
- Правилами и нормами охраны труда, техники безопасности и противопожарной защиты;
- настоящей должностной инструкцией;
- трудовым договором;

1.7. Учитель- логопед должен знать:

- Конституцию РК;
- Конвенцию ООН о правах ребенка;
- Закон РК "Об образовании";
- "О правах ребенка в Республике Казахстан";
- "О социальной медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями";
- законодательство РК по вопросам специального и инклюзивного образования;
- Устав и локальные акты, регламентирующие организацию образовательного процесса в ОСШ № ...;
- нормативные и методические документы по вопросам профессиональной и практической деятельности;
- специальную педагогику и специальную психологию;
- анатомио-физиологические и клинические основы дефектологии и логопедии;
- современные методы и приемы по оказанию различных видов коррекционной помощи детям с проблемами речевого развития;
- методы и приемы предупреждения и преодоления отклонений в речевом и нервно-психическом развитии ребенка;
- программно-методическую литературу по работе с учащимися, имеющими отклонения в речевом развитии;
- новейшие достижения логопедической науки и практики.

1.8. Оплата труда учителя-логопеда производится в соответствии с уровнем образования и квалификации;

1.9. Учитель-логопед работает в режиме нормированного рабочего дня по графику, составленному исходя из 18-ти часовой рабочей недели и утверждённому руководителем СОШ № ...

II. Функции

На учителя-логопеда возлагаются следующие функции:

- 2.1. Участие в коррекционно-образовательном процессе, направленном на предупреждение, компенсацию и коррекцию отклонений в речевом и психическом развитии учащихся с ограниченными возможностями;
- 2.2. Проведение углубленного логопедического обследования учащихся с ограниченными возможностями для определения уровня речевого развития, специфических речевых нарушений различного генеза и структуры дефекта.
- 2.3. Практическое использование в работе с учащимися апробированных коррекционных методик по исправлению отклонений в речевом развитии и восстановлению нарушенных функций;
- 2.4. Оказание консультативной и методической помощи родителям (лицам, их заменяющим), педагогам и специалистам с целью профилактики и преодоления речевых нарушений у учащихся.

III. Должностные обязанности

Учитель-логопед обязан

- 3.1. Вести профессиональную деятельность строго в рамках своей компетенции;
- 3.2. Способствовать созданию обстановки психологического комфорта и безопасности учащихся, обеспечивать охрану жизни и здоровья учащихся во время коррекционно-образовательного процесса.
- 3.3. Обследовать учащихся, определять структуру и степень выраженности имеющихся отклонений в их развитии, составлять заключения по результатам логопедического обследования и доводить их в допустимом объеме до сведения родителей и педагогов (с целью их ориентации в проблемах развития учащихся).
- 3.4. Определять задачи, формы, методы коррекционной работы, организовывать и проводить коррекционно-диагностическую работу по программе, включающей максимальную коррекцию речевых нарушений, нервно-психических отклонений в развитии детей, протектику вторичных нарушений, обусловленных первичным речевым дефектом; обеспечивать дальнейшую адаптацию учащихся в социуме;
- 3.5. Направлять детей (в случаях особой необходимости) на консультацию в ОПМПК, психологические, медицинские и медико-педагогические центры;
- 3.6. Комплектовать группы детей для занятий с учетом психофизического и речевого состояния детей;
- 3.7. Выступать посредником между школьниками и всеми субъектами (администрацией, педагогическим коллективом, родителями) процесса сопровождения и коррекционно-образовательного процесса, проводимого СОШ № ...;

3.8. Анализировать перспективные возможности ОСШ № ... в области осуществления проектов адаптации учащихся с ограниченными возможностями в современном образовательном пространстве;

3.9. Прогнозировать, планировать и организовывать:

- ресурсное обеспечение проектов и коррекционных программ;
- мероприятия по повышению профессиональной компетентности педагогов и родителей в процессе организации коррекционной работы;
- сбор и накопление информации о детях с речевыми нарушениями;
- систему внешних связей СОШ № ..., необходимых для успешного осуществления проектов и программ по коррекционной работе;
- систему мониторинга реализации индивидуальной программы коррекционно-развивающей работы;
- выполнение принятых решений в области коррекционно-развивающего обучения;
- работу по дальнейшей школьной и социальной адаптации учащихся.

3.10. Разрабатывать и использовать

- программы (апробированные и авторские) коррекционно-развивающей работы, циклы занятий, направленные на устранение у учащихся нарушений произносительной стороны речи, фонематических процессов и лексико-грамматических расстройств, подлежащих коррекции;
- индивидуальные программы комплексного обследования и сопровождения учащихся с ограниченными возможностями;
- рекомендации для педагогов, специалистов и родителей по работе с детьми, имеющими проблемы в речевом развитии, в условиях ОСШ № ... и семейного воспитания;

3.11. Проводить консультационную работу с участниками коррекционно-образовательного процесса (учителями, специалистами и родителями) с целью ознакомления с задачами и спецификой логопедической и коррекционной работы, преодоления речевых нарушений у детей в условиях ОСШ № ... и семейного воспитания.

3.12. Участвовать:

- в планировании работы Службы сопровождения, в работе психолого-медико-педагогических консилиумов;
- в деятельности методических объединений и других формах методической работы;
- в заседаниях Педагогического совета, Службы ППС, психолого-медико-педагогического консилиума (далее - ПМПк);
- в мероприятиях, проводимых для родителей (собраниях, семинарах-практикумах, круглых столах и др.).

3.13. Иметь необходимые наглядные пособия и материалы для обследования структурных компонентов речи у учащихся и проведения коррекционно-развивающей логопедической работы;

3.14. Вести по установленной форме необходимую документацию, аналитико-статистическую отчетность (составлять ежегодный отчет по установленной

схеме, отражающий результаты логопедического обследования и проведенного коррекционного обучения), готовить заключения по результатам обследований и/или коррекционной работы с учащимися для ПМПк.

3.15. Выполнять при осуществлении своей профессиональной деятельности Устав ОСШ соблюдать правила и нормы охраны труда, техники безопасности, санитарные и противопожарные правила, трудовую дисциплину, Правила внутреннего трудового распорядка.

3.16. Повышать свою профессиональную квалификацию согласно действующим нормативным документам.

IV. Права

Учитель-логопед имеет право:

4.1. Требовать от администрации ОСШ № ... содействия в исполнении своих должностных обязанностей и прав, создания условий, необходимых для успешного выполнения профессиональных обязанностей; получать от руководителя ОСШ № ..., координатора по инклюзивному образованию, специалистов Службы сопровождения информацию и документы по вопросам, входящим в его компетенцию;

4.2. Устанавливать от имени ОСШ № ... деловые контакты с лицами и организациями, работающими в диагностическом и коррекционно-развивающем направлении;

4.3. Проводить обследование детей, связанное с определением уровня речевого развития и особенностей речевых дефектов;

4.4. Самостоятельно выбирать оптимальные средства, формы и методы обучения, вносить изменения в программу, разрабатывать и применять апробированные и авторские методики логопедической помощи детям;

4.5. Принимать участие

- в разработке стратегии развития, образовательной программы, концепции ОСШ № ... программы и планировании работы Службы ППС;

- в создании соответствующих нормативных документов (разработка положений о функциях Службы ППС, компетенции, обязанности, ответственности);

- в управлении ОСШ № ... в порядке, определенном Уставом;

- в работе городских и областных семинаров, совещаний, научно-методических конференций учителей-логопедов.

4.6. Выступать с обобщением опыта своей работы в научных и научно-популярных периодических изданиях, используя проверенную информацию.

4.7. Повышать профессиональную квалификацию, проходить аттестацию на добровольной основе на соответствующую квалификационную категорию и получать ее в случае успешного прохождения аттестации.

V. Ответственность

5.1. Учитель-логопед несет персональную ответственность за:

- соблюдение трудовой дисциплины, правил производственной санитарии и противопожарной безопасности, правил охраны труда, санитарно-гигиенических правил в ходе воспитательно-образовательного процесса;

- за нарушение прав и свобод ребенка;
- охрану жизни и здоровья ребенка во время проведения коррекционного процесса;
- причинение ущерба школе в связи с недобросовестным исполнением или неисполнением своих должностных обязанностей; за сохранность материальных ценностей и имущества, выданных под расписку материально ответственным лицом и находящихся в логопедическом кабинете;
- ведение документации и ее сохранность;
- конфиденциальность полученных при логопедическом обследовании материалов и сведений;
- необоснованное вынесение заключения (в рамках своей компетенции) по обследованию ребенка, повлекшее за собой ухудшение физического или психического здоровья последнего и за результаты коррекционной работы, проводимой с каждым ребенком;
- за реализацию не в полном объеме коррекционно-образовательной программы в соответствии с учебным планом и графиком учебного процесса.

Документация логопеда

- Годовой план работы
- Циклограмма рабочего времени
- Журнал учета детей-логопатов
- Индивидуальные речевые карты
- Перспективный план работы для каждой группы
- Ежедневный план работы для каждой группы
- Журнал учета посещаемости логопедических занятий детьми
- Индивидуальные тетради детей
- План работы с родителями
- Отчет о проделанной работе за год
- Паспорт логопедического кабинета

Должностная инструкция педагога-психолога общеобразовательной школы

I. Общие положения

1.1. Настоящая должностная инструкция разработана в соответствии с Законом РК "Об образовании", Трудовым кодексом РК, на основе Типовых квалификационных характеристик должностей педагогических работников системы дошкольного воспитания и обучения, среднего общего и дополнительного образования (Приказ МОН РК от 13 июля 2009 года за №338 с дополнениями и изменениями), «Методических рекомендаций по организации психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями» (Приказ МОН РК от 12 декабря 2011 года № 524), Правил деятельности психологической службы в организациях среднего образования (Приказ МОН РК №528 от 20.12.2011г.)

1.2. Педагог-психолог назначается и освобождается от должности приказом руководителя организации образования.

1.3. Педагог-психолог подчиняется руководителю СОШ № ..., в рамках Службы психолого-педагогического сопровождения (далее – Службы ППС) - руководителю Службы ППС (координатору инклюзивного образования).

1.4. Педагог-психолог работает на основе междисциплинарного взаимодействия с другими специалистами службы психолого-педагогического сопровождения.

1.5. В своей деятельности педагог-психолог руководствуется:

- Конвенцией ООН «О правах ребенка»;
- Законом РК "О правах ребенка";
- Законом РК "О социальной медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями";
- Законом РК "Об образовании";

Законом РК "О браке и семье"; законодательством РК по вопросам образования;

- Уставом ОО;
- локальными правовыми актами ОО;
- Правилами внутреннего трудового распорядка ОО; приказами и распоряжениями руководителя ОО;
- Правилами и нормами охраны труда, техники безопасности и противопожарной защиты;
- настоящей должностной инструкцией;
- трудовым договором;

1.6. Педагог-психолог должен знать :

- Конституцию РК;
- Конвенцию ООН о правах ребенка;
- Закон РК "Об образовании"; законодательство РК по вопросам образования;
- Устав и локальные акты, регламентирующие организацию образовательного процесса в ОО;
- Нормативные и методические документы по вопросам профессиональной и практической деятельности;
- возрастную педагогику и психологию;
- современные методы и приемы по оказанию различных видов психологической поддержки всех участников образовательного процесса (учащимся и их семьям, педагогам);
- новейшие достижения практической психологии образования.

1.7. Режим рабочего времени педагога-психолога в пределах 36-часовой рабочей недели регулируется правилами внутреннего трудового распорядка организации образования с учетом: выполнения индивидуальной и групповой консультативной работы с участниками образовательного процесса в пределах не менее половины недельной продолжительности его рабочего времени. Остальная нагрузка в виде подготовки к индивидуальной и групповой консультативной работе, обработки, анализа и обобщения полученных результатов, заполнения отчетной документации, а также повышения своей

квалификации может осуществляться как непосредственно в организации образования, так и за его пределами.

II. Функции

2.1. На психолога возлагаются следующие функции:

- проведение психодиагностики учащихся школы;
- проведение психопрофилактических мероприятий;
- осуществление коррекционно - развивающей работы с учащимися;
- проведение работы по психологическому консультированию и психологическому просвещению педагогов школы, родителей учащихся;
- осуществление организационно-методической работы (участие в работе МО, ПМП-консилиума школы, разработка диагностических, коррекционных и развивающих программ, повышение квалификации);
- осуществление психолого-педагогического мониторинга.

III. Должностные обязанности

Педагог-психолог обязан:

3.1. Вести профессиональную деятельность строго в рамках своей профессиональной компетенции.

3.2. В решении профессиональных вопросов исходить из интересов учащихся, задач их полноценного психического развития.

3.3. Хранить профессиональную тайну, соблюдать требования конфиденциальности;

3.4. Обеспечивать охрану жизни и здоровья учащихся. Способствовать созданию обстановки психологического комфорта и безопасности личности, установлению гуманных, нравственно здоровых отношений во время учебно - образовательного процесса в школе.

3.5. Применять надежные, научно обоснованные методы диагностической, развивающей, психопрофилактической и психокоррекционной работы.

3.6. Проводить работу по выявлению детей с ограниченными возможностями в развитии и детей "группы риска" школьной дезадаптации.

3.7. По результатам диагностического обследования составлять психологическое заключение для определения содержания коррекционно-развивающей работы с обучающимися и обеспечения индивидуального подхода к ним на протяжении всего периода обучения.

3.8. Принимать участие в разработке индивидуальных образовательных программ и программ развития учащихся с ограниченными возможностями.

3.9. Осуществлять коррекционно-развивающую работу в индивидуальном и групповом режиме на основе психологического заключения, в соответствии с возможностями и потребностями ребенка (развитие эмоционально-личностной сферы и коррекция ее недостатков, развитие познавательной деятельности и формирование высших психических функций, формирование произвольной регуляции деятельности и поведения, навыков коммуникации).

3.10. Формировать психологическую культуру педагогов и родителей;

3.11. Обеспечивать психологический комфорт, учет индивидуальных и возрастных особенностей детей при внедрении педагогами инновационных технологий и методик обучения.

3.12. Проводить консультационную работу с педагогами, специалистами, родителями и лицами, привлекаемыми к сотрудничеству с организацией образования, по задачам и специфике психологического развития личности учащихся в условиях школы и семьи.

3.13. Участвовать:

- в работе методических объединений педагогов-психологов города и других формах методической работы;

- в заседаниях Педагогического совета, психолого-медико-педагогического консилиума.

3.14. Иметь соответствующие наглядные и дидактические материалы для проведения психологической диагностики, коррекционно-развивающей работы.

3.15. Оформлять и вести по установленной форме необходимую документацию и регистрацию всех видов работ. Составлять ежегодный отчет по установленной схеме, отражающий результаты обследования и проведенного психологического сопровождения учащихся, педагогов и родителей;

3.16. Постоянно повышать свою профессиональную квалификацию.

IV. Права

Педагог-психолог имеет право:

4.1. Определять направления работы с участниками образовательного процесса, выбирать формы и методы работы, решать вопрос об очередности проведения различных видов работ, выделении приоритетных направлений работы в определенный период;

4.2. Обращаться с запросами во вневедомственные учреждения по установленной форме, знакомиться с необходимой документацией.

4.3. Принимать участие:

- в разработке стратегии развития школы, образовательных программ, концепции, программы и планировании работы Службы ППС учащихся школы;

- в создании локальных нормативных документов;

- в работе городских и областных семинаров, совещаний, конференций педагогов-психологов;

4.4. Выступать с обобщением опыта своей работы в научных и научно-популярных периодических изданиях, используя проверенную информацию;

4.5. Повышать профессиональную квалификацию, проходить аттестацию на добровольной основе на соответствующую квалификационную категорию и получить ее в случае успешного прохождения аттестации;

V. Ответственность

Педагог-психолог несет ответственность:

5.1. Педагог-психолог, в соответствии с действующим законодательством РК, несет дисциплинарную, материальную и уголовную ответственность за неисполнение или ненадлежащее исполнение без уважительных причин Устава

и Правил внутреннего трудового распорядка школы, законных распоряжений директора школы и руководителя Службы ППС, иных локальных нормативных актов, должностных обязанностей, установленных должностной инструкцией.

5.2. В установленном законодательством порядке педагог-психолог несет ответственность за жизнь, здоровье детей и нарушение их прав и свобод во время проведения видов психологической работы;

- неразглашение конфиденциальной информации;
- правильность психологического диагноза, адекватность используемых диагностических и коррекционных методов, обоснованность психологических рекомендаций;
- необоснованное вынесение заключения (в рамках своей компетенции) по обследованию ребенка, повлекшее за собой ухудшение его физического или психического здоровья;
- сохранение протоколов обследований и документации, содержащей конфиденциальную информацию, их оформление в установленном порядке.

Документация педагога-психолога:

Годовой план работы

Циклограмма деятельности.

Протоколы психологического обследования учащихся, заключения, рекомендации.

Индивидуальные карты психологического развития учащихся.

Представления на учащихся для консилиума.

Перспективные и поурочные планы групповых и индивидуальных занятий с детьми.

Перечень и банк данных психодиагностических методик.

Программы психологических тренингов, развивающей и коррекционной работы.

Журнал посещаемости занятий учащимися.

Журнал учета проведенной работы.

Аналитический отчет за год.

Паспорт кабинета психолога.

С инструкцией ознакомлен (а) _____ Подпись, дата

Должностная инструкция социального педагога общеобразовательной школы

I. Общие положения

1.1. Настоящая должностная инструкция разработана в соответствии с Законом РК "Об образовании", Трудовым кодексом РК, на основе Типовых квалификационных характеристик должностей педагогических работников системы дошкольного воспитания и обучения, среднего общего и дополнительного образования (Приказ МОН РК от 13 июля 2009 года за №338 с дополнениями и изменениями), «Методических рекомендаций по организации

психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями» (Приказ МОН РК от 12 декабря 2011 года № 524).

1.2. Социальный педагог относится к категории специалистов, назначается на должность и увольняется приказом директора школы;

1.3. Социальный педагог непосредственно подчиняется директору школы, руководителю Службы ППС, координатору инклюзивного образования.

1.4. Социальный педагог является сотрудником Службы ППС и работает в ней на междисциплинарной основе.

1.5. В должности социального педагога может работать специалист, имеющий высшее педагогическое образование по специальности "Социальная педагогика" или прошедший переподготовку по специальности

1.6. В своей деятельности социальный педагог руководствуется:

- Конвенцией о правах ребенка;
- Законом РК "О правах ребенка";
- Законом РК "О социальной медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями";
- Законом РК "Об образовании"; законодательством РК по вопросам специального и инклюзивного образования;
- Уставом школы;
- локальными правовыми актами школы;
- Правилами внутреннего трудового распорядка школы, приказами и распоряжениями директора школы;
- Правилами и нормами охраны труда, техники безопасности и противопожарной защиты;
- настоящей должностной инструкцией;
- трудовым договором.

1.7. Социальный педагог должен знать:

- Конституцию Республики Казахстан;
- законы Республики Казахстан "Об образовании", "О браке и семье", "О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями", "О правах ребенка в Республике Казахстан" и другие нормативные правовые акты по вопросам образования;
- основные закономерности развития личности;
- основы педагогики, психологии, возрастной физиологии, школьной гигиены;
- педагогическую этику, методику и технологию диагностики личности и ее микросреды;
- формы и методы социальной работы с семьей, с различными группами и категориями населения, основные направления и перспективы развития образования и педагогической науки; основы законодательства о труде;
- иметь навыки анализа и программирования социально-педагогической работы;
- современные методы и приемы по оказанию различных видов социальной поддержки детям;
- новейшие достижения социальной педагогики и практики;

1.8. Оплата труда социального педагога производится в соответствии с уровнем образования и квалификации.

1.9. Социальный педагог работает в режиме нормированного рабочего дня по графику, составленному исходя из 36-ти часовой рабочей недели и утверждённому директором школы.

II. Функции

На социального педагога возлагаются следующие функции:

2.1. Осуществление комплекса мероприятий, направленных на формирование социальных знаний, умений, навыков, социально значимых качеств личности, способствующих успешной социализации учащихся (профилактики явлений дезадаптации);

2.2. Реализация мер социальной помощи воспитанникам, защита их прав на полноценное развитие и образование в соответствии с Конвенцией ООН о правах ребёнка;

2.3. Практическое использование апробированных методик с целью выявления деформаций в социальном развитии учащихся и своевременном оказании им социальной помощи в конкретной жизненной ситуации;

2.4. Установление сотрудничества с государственными органами управления, общественными организациями, учебными заведениями, с органами социальной защиты, иными структурами, в которых необходимо представлять интересы учащихся;

2.5. Оказание консультативной помощи родителям (лицам, их заменяющим), педагогам и специалистам по проблемам социального развития учащихся.

III. Должностные обязанности

Социальный педагог обязан:

3.1. Вести профессиональную деятельность строго в рамках своей компетенции, участвовать в планировании работы Службы ППС, в работе психолого-медико-педагогических консилиумов, Совета профилактики образовательного учреждения;

3.2. Способствовать созданию обстановки психологического комфорта и безопасности учащихся, установлению гуманных, нравственно здоровых отношений в социальной среде;

3.3. Изучать проблемы социального развития учащихся и их ближайшего социального окружения; своевременно оказывать помощь в их преодолении;

3.4. Обследовать учащихся, составлять по результатам обследования заключения, на их основе - рекомендации для специалистов, педагогов и родителей по преодолению выявленных проблем в социально-личностном развитии учащегося;

3.4. Определять задачи, формы, методы социально-педагогической работы, способы решения личных и социальных проблем, принимать меры по социальной защите и оказанию социальной помощи, реализации прав и свобод учащихся, обеспечивать дальнейшую социальную адаптацию учащихся в социуме;

3.5. Взаимодействовать с педагогами, родителями (законными представителями) учащихся, специалистами социальных, семейных служб, с благотворительными и иными организациями в оказании помощи нуждающимся учащимся;

3.6. Анализировать перспективные возможности школы в области осуществления проектов адаптации учащихся в современной образовательной и социальной среде;

3.9. Прогнозировать, планировать и организовывать:

- ресурсное обеспечение проектов и программ социальной адаптации учащихся;

- мероприятия по повышению профессиональной компетентности педагогов и родителей по социальной адаптации учащихся;

- сбор и накопление информации по детям, испытывающим проблемы по социальной адаптации;

- систему контроля реализации программ социально-педагогической адаптации учащихся;

- выполнение принятых решений в области социальной адаптации учащихся.

3.10. Разрабатывать и использовать:

- нормативные документы для структур, участвующих в проектах и программах социальной адаптации учащихся;

- (апробированные и авторские) программы, циклы занятий, направленные на профилактику и устранение проблем в социальном развитии учащихся;

- рекомендации для педагогов, специалистов и родителей по работе с детьми, имеющими проблемы в социальном развитии.

3.11. Проводить консультационную работу с педагогами, специалистами, родителями по задачам и специфике социального развития личности школьника в условиях школы и семьи.

3.12. Участвовать:

- в деятельности методических объединений и других формах методической работы;

- в заседаниях Педагогического совета, Службы ППС, психолого-медико-педагогического консилиума;

- в мероприятиях, проводимых для родителей (собраниях, семинарах-практикумах, круглых столах и др.).

3.13. Иметь соответствующие наглядные пособия и материалы для обследования детей и проведения работы по социальному развитию учащихся;

3.14. Оформлять и вести по установленной форме необходимую документацию, аналитико-статистическую отчетность: составлять ежегодный отчет по установленной схеме, отражающий результаты обследования и проведенного социального сопровождения учащихся, педагогов и родителей.

3.15. Выполнять при осуществлении своей профессиональной деятельности Устав, соблюдать правила и нормы охраны труда, техники безопасности, санитарные и противопожарные правила, трудовую дисциплину, Правила внутреннего трудового распорядка;

3.16. Повышать свою профессиональную квалификацию согласно действующим нормативным документам.

IV. Права

Социальный педагог имеет право:

4.1. Представлять и защищать интересы детей в органах законодательной и исполнительной власти.

4.2. Информировать администрацию школы и органы власти о нарушении прав детей.

4.3. Препятствовать принятию решений, ущемляющих права учащихся.

4.4. Требовать от администрации школы оказания содействия в исполнении своих должностных обязанностей и прав, создания условий, необходимых для успешного выполнения профессиональных обязанностей; получать от руководителя школы и руководителя Службы ППС, специалистов информацию и документы по вопросам, входящим в его компетенцию.

4.5. Устанавливать от имени школы деловые контакты с организациями, специалистами различных социальных служб, ведомств и административных органов.

4.6. Проводить обследование детей, связанное с определением уровня социального развития.

4.7. Свободно выбирать и использовать оптимальные средства, формы и методы социально - педагогической работы, вносить изменения в программу, разрабатывать и применять апробированные и авторские методики социального развития и оказания социальной помощи учащимся.

4.8. Принимать участие:

- в разработке стратегии развития школы, образовательной программы, концепции, программы и планирования работы Службы ППС;
- в создании соответствующих нормативных документов (разработке положений о функциях службы ППС, компетенции, обязанностях, ответственности);
- в работе городских и областных семинаров, совещаний, конференций социальных педагогов.

4.9. Выступать с обобщением опыта своей работы в научных и научно-популярных периодических изданиях, используя проверенную информацию.

4.10. Повышать профессиональную квалификацию, проходить аттестацию на добровольной основе на соответствующую квалификационную категорию и получить ее в случае успешного прохождения аттестации.

V. Ответственность

5.1. Социальный педагог несет персональную ответственность за:

- соблюдение трудовой дисциплины, правил производственной санитарии и противопожарной безопасности, охраны труда, санитарно-гигиенических правил в ходе воспитательно-образовательного процесса;
- за нарушение прав и свобод учащихся;

- охрану жизни и здоровья учащихся во время проведения коррекционно-образовательного процесса;
- конфиденциальность полученных при обследовании материалов и сведений;
- необоснованное вынесение заключения (в рамках своей компетенции) по обследованию ребенка, повлекшее за собой ухудшение физического или психического здоровья последнего, результаты работы, проводимой по социальному сопровождению детей;
- ведение документации и ее сохранность.
- за реализацию не в полном объеме образовательной программы в соответствии с учебным планом и графиком учебного процесса.

Документация:

Перспективный план работы на учебный год

Циклограмма рабочего времени.

Социальный портрет школы

Списки детей с ограниченными возможностями в развитии

Представления на учащихся с ограниченными возможностями в развитии для ПМПк

Календарные планы работы с учетом индивидуальной работы с детьми, родителями и специалистами школы.

Учет диагностических обследований учащихся и родителей.

Анализ работы за год.

Паспорт кабинета соц.педагога

С инструкцией ознакомлен (а) _____ Подпись, дата

Должностная инструкция инструктора ЛФК общеобразовательной школы № ...

I. Общие положения

1.1. Настоящая должностная инструкция разработана в соответствии с Законом РК "Об образовании", Трудовым кодексом РК, на основе Типовых квалификационных характеристик должностей педагогических работников системы дошкольного воспитания и обучения, среднего общего и дополнительного образования (Приказ МОН РК от 13 июля 2009 года за №338 с дополнениями и изменениями), «Методических рекомендаций по организации психолого-педагогического сопровождения детей с ограниченными возможностями» (Приказ МОН РК от 12 декабря 2011 года № 524), «Об утверждении квалификационных характеристик должностей работников здравоохранения (Приказ МЗ РК ОТ 26 ноября 2009 года № 791).

1.2. Инструктор ЛФК назначается и освобождается от должности приказом директора школы.

1.3. Инструктор ЛФК подчиняется руководителю ОСШ № ..., в рамках Службы психолого-педагогического сопровождения (далее – Службы ППС) - руководителю Службы ППС (координатору инклюзивного образования).

1.4. Инструктор ЛФК работает на основе междисциплинарного взаимодействия с другими специалистами службы психолого-педагогического сопровождения.

1.5. В своей деятельности инструктор ЛФК руководствуется:

- Конвенцией ООН «О правах ребенка»;
- Законом РК «О правах ребенка»;
- Законом РК «О социальной медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями»;
- Законом РК «Об образовании»;
- Законом РК «О браке и семье»;
- Законом РК «О физкультуре и спорте»
- Законодательством РК по вопросам образования;
- Уставом ОСШ № ...;
- локальными правовыми актами ОСШ № ...;
- Правилами внутреннего трудового распорядка ОСШ № ...; приказами и распоряжениями руководителя ОСШ № ...;
- Правилами и нормами охраны труда, техники безопасности и противопожарной защиты;
- настоящей должностной инструкцией;
- трудовым договором.

1.6. Инструктор ЛФК должен знать:

- Конституцию РК;
- Конвенцию ООН о правах ребенка;
- Закон РК "Об образовании";
- Законодательство РК по вопросам образования;
- Закон РК «О физкультуре и спорте»
- Устав и локальные акты, регламентирующие организацию образовательного процесса в ОСШ № ...;
- анатомо-физиологические основы мышечной деятельности, механизм действия физических упражнений на организм здорового и больного человека;
- функциональные методы исследования в лечебной физкультуре, методы оценки физического развития и физической работоспособности;
- показания и противопоказания к занятиям лечебной физкультурой в клинике различных заболеваний и повреждений;
- основы теории и методики физического воспитания, спортивной тренировки и лечебной физкультуры, гигиены физических упражнений и спортивных сооружений;
- формы, методы применения и дозирования физических упражнений и других средств лечебной физкультуры: лечебной гимнастики, спортивно прикладных упражнений, игр, механотерапии, массажа.
- формы и методы пропаганды здорового образа жизни и санитарно просветительной работы.

II. Функции

2.1. На инструктора возлагаются следующие функции:

- проведение групповых и индивидуальных занятий по лечебной физкультуре по назначению врача;
- разработка индивидуальных комплексов упражнений для проведения занятий по лечебной гимнастике, упражнений на механоаппаратах и тренажерах и др.;
- составление схемы процедуры лечебной гимнастики и других форм ЛФК под руководством врача;
- проведение педагогических наблюдений за правильностью проведения процедуры лечебной гимнастики;
- ведение необходимой документации;
- оценивание эффективности лечебной физкультуры по антропометрическим данным и функциональным методам;
- создание условий, обеспечивающих уменьшение рисков заболеваемости учащихся и здоровьесберегающий характер образовательного процесса и личную (коллективную) безопасность учащихся;
- проведение санитарно-просветительской работы по вопросам здорового образа жизни и значения физических упражнений в сохранении здоровья и работоспособности

III. Должностные обязанности

Инструктор ЛФК обязан:

- 3.1. Вести профессиональную деятельность строго в рамках своей профессиональной компетенции;
- 3.2. В решении профессиональных вопросов исходить из интересов учащихся, задач их полноценного психофизического развития;
- 3.3. Планировать работу в соответствии с функциональными обязанностями, направлениями деятельности службы ППС и выявленными проблемами учащихся на основе учета индивидуальных особенностей физического развития и результатов мониторинга здоровья учащихся;
- 3.4. Проводить индивидуальные и групповые занятия лечебной и гигиенической гимнастики и другие формы лечебной физкультуры, осуществлять коррекционно-развивающую работу в индивидуальном и групповом режиме на основе рекомендаций врача, в соответствии с физическими возможностями и потребностями учащихся (коррекция двигательной сферы, укрепление здоровья);
- 3.5. На основе учета показателей физического развития учащихся и мониторинга здоровья разрабатывать индивидуальный образовательный маршрут, составлять схему процедуры лечебной гимнастики, примерные комплексы упражнений, демонстрировать упражнения, осуществлять страховку на занятиях;
- 3.6. Проводить в пределах своей компетентности антропометрические измерения и функциональные пробы
- 3.7. Проводить санитарно-просветительную работу по вопросам здорового образа жизни
- 3.8. Участвовать:

- в работе методических объединений и других формах методической работы;
- в опытно-экспериментальной деятельности в рамках научного эксперимента, проводимого в ОСШ № ...;

- в заседаниях ШМО учителей физкультуры, Педагогического совета, психолого-медико-педагогического консилиума;

3.15. Иметь соответствующее оборудование для проведения занятий лечебной физкультурой

3.16. Оформлять и вести по установленной форме необходимую документацию и регистрацию всех видов работ. Составлять ежегодный отчет по установленной схеме, отражающий результаты мониторинга здоровья учащихся и проведенной коррекционно-развивающей работы с учащимися с ОВР, педагогов и родителей;

3.17. Постоянно повышать свою профессиональную квалификацию.

IV. Права

Инструктор ЛФК имеет право:

4.1. Определять направления работы с участниками образовательного процесса, выбирать формы и методы работы, решать вопрос об очередности проведения различных видов работ, выделении приоритетных направлений работы в определенный период;

4.2. Обращаться с запросами во вневедомственные учреждения по установленной форме, знакомиться с необходимой документацией;

4.3. Принимать участие:

- в разработке стратегии развития ОО, образовательных программ ОО, концепции, программы и планировании работы Службы ППС учащихся школы;

- в создании локальных нормативных документов;

- в работе городских и областных семинаров, совещаний, конференций педагогов лечебной физкультуры;

4.4. Выступать с обобщением опыта своей работы в научных и научно-популярных периодических изданиях, используя проверенную информацию;

4.5. Повышать профессиональную квалификацию, аттестоваться на добровольной основе на соответствующую квалификационную категорию и получить ее в случае успешного прохождения аттестации;

V. Ответственность

5.1. Инструктор ЛФК, в соответствии с действующим законодательством РК, несет дисциплинарную, материальную и уголовную ответственность за неисполнение или ненадлежащее исполнение без уважительных причин Устава и Правил внутреннего трудового распорядка ОСШ № ..., законных распоряжений директора и руководителя Службы ППС, иных локальных нормативных актов, должностных обязанностей, установленных должностной инструкцией;

5.2. В установленном законодательством порядке инструктор ЛФК несет ответственность за жизнь, здоровье детей и нарушение их прав и свобод во время проведения занятий лечебной физкультурой.

Документация инструктора ЛФК:

Годовой план работы

Циклограмма рабочего времени

Протоколы мониторинга здоровья учащихся, заключения, рекомендации

Индивидуальные карты физического развития учащихся

Представления на учащихся для консилиума

Перспективные и поурочные планы групповых и индивидуальных занятий с детьми

Схемы процедур лечебной гимнастики, примерные комплексы упражнений

Методические разработки коррекционных занятий, санитарно-просветительской деятельности

Журнал посещаемости занятий учащимися

Журнал учета проведенной работы

Аналитический отчет за год

С инструкцией ознакомлен (а) _____ Подпись, дата

**Примерный образец плана работы учителя-дефектолога
общеобразовательной средней школы № ... на год**

Направление работы	Мероприятия	Предполаг. сроки
Диагностическое направление	1.Определение особенностей познавательной и учебной деятельности учащихся с ОВР и детей, испытывающих трудности в обучении; 2.Динамическое наблюдение за развитием учащихся с ОВР в процессе учебной деятельности и коррекционно-развивающих занятий; 3.Изучение результативности коррекционно-развивающей работы с учащимися, усвоения ими программных знаний, умений и навыков (по основным предметам).	
Коррекционно-развивающее направление	1.Составление индивидуальных программ коррекционно-развивающей работы с учащимися с ОВР. 2. Проведение коррекционно-развивающих занятий.	
Консультативно-	1.Выступления на методических	

просветительское и профилактическое направление	объединениях учителей, педсоветах, совещаниях (тематика докладов). 2. Индивидуальные консультации педагогов. 3. Выступления на родительских собраниях. 4. Индивидуальные консультации родителей.	
Организационно-методическое направление	1. Участие в заседаниях школьного консилиума. 2. Междисциплинарное сотрудничество со специалистами службы психолого-педагогического сопровождения. 3. Ведение документации 4. Самообразование (работа с литературой, отбор методик коррекционно-развивающей работы, составление картотеки специальной литературы, дидактических материалов, развивающих пособий, наглядных материалов). 5. Участие в конференциях, семинарах, круглых столах. Подготовка публикаций. 6. Оформление рабочего кабинета	
Аналитическое направление	1. Анализ процесса коррекционного воздействия на развитие каждого учащегося и оценка его эффективности. 2. Составление характеристик и представлений на учащихся для консилиума и ПМПК. 3. Составление отчетов с анализом собственной деятельности.	

Схема аналитического годового отчета учителя -дефектолога

5. Диагностическое направление

Указать:

- сроки проведения диагностических мероприятий в течение года;
- общее количество учащихся, обследованных за год;
- используемые виды диагностики (индивидуальная, фронтальная; первичная диагностика, динамическое обследование, этапная диагностика, текущая диагностика) с указанием количества обследованных учащихся (возраст, класс) и классов (при проведении фронтальной диагностики), методов и методик, используемых при обследовании;

- распределение учащихся на группы по ведущему нарушению (количество групп, возраст).

Описать используемый диагностический инструментарий (данные занести в таблицу)

Направление диагностического обследования	Используемые диагностические методики (название)	Автор

6. Коррекционно-развивающее направление

Указать:

- общее количество учащихся, зачисленных на занятия учителя-дефектолога;
- количество сформированных групп по ведущему нарушению с указанием направления коррекционной работы с учащимися и количеством человек в каждой группе;
- количество учащихся, посещающих занятия индивидуально.

Направления коррекционной работы	Используемые коррекционно-развивающие методики (название)	Автор

Количество зачисленных учащихся (по классам)	Количество учащихся, выпущенных с динамикой	Количество учащихся, рекомендованных на продолжение коррекционной работы на следующий год	Количество учащихся рекомендованных к обследованию на ПМПК	Примечания

7. Консультативно-просветительское и профилактическое направление

Указать:

- формы проводимой работы с родителями и педагогами;
- часто запрашиваемые темы консультаций;
- тематику, освещаемую специалистом в рамках данного направления работы за отчетный период;
- темы методических рекомендаций для участников образовательного процесса, разработанные специалистом в этом году.

Работа с педагогами

Вид работы	Содержание	Количество
Консультирование (проблемы детей)		
Совместные формы работы		
Разработка методических рекомендаций		
Другое		

Работа с родителями

Вид работы	
Консультации	
Выступления на родительских собраниях	
Разработка методических рекомендаций	
Школа для родителей	
Другое	

8. Организационно-методическое направление

Указать:

- мероприятия (семинары, конференции, педагогические советы, круглые столы, мастер-классы и др.) степень и форму участия.

- список опубликованных работ;

- перечень оформленной документации учителя-дефектолога за отчетный период

Международные, республиканские, городские, мероприятия на уровне ОСШ						
Название мероприятия	Степень участия в Мероприятии		Форма участия в мероприятии			
	Организа тор	Участни к	Ведени е	Выступлен ие	Тезис ы	Посещени е

Публикации		
Наименование (тезисы, статья, пособие, программа др.)	Название	Где опубликовано (выходные данные)

Дата заполнения _____

Подпись _____

Бланк запроса педагога в службу психолого-педагогического сопровождения

Почему именно письменный запрос? К чему побуждает и что дает заполненный бланк?

1. Письменное изложение проблемы, которая волнует педагога, заставляет его активизировать аналитические способности к погружению в возникшую проблему, побуждает к самообразованию.
2. Заполненный бланк является полем системного мышления, моделирования ситуации, формирования программы изучения проблемы и для психолога, а также и для других специалистов службы сопровождения.
3. Запрос действует как механизм управления, который позволяет:
  - видеть профессиональный уровень и уровень компетентности учителя;
  - увидеть проблемы, тревожащие педагогов;
  - контролировать работу службы психолого-педагогического сопровождения;
  - создать информационный банк возникающих проблем.

В письменном запросе педагог должен изложить следующее:

1. В чем, более всего проявляются проблемы ребенка
  - в усвоении учебного материала;
  - в приобретении навыка учебной деятельности.
2. В чем затрудняется ребенок при выполнении учебных заданий
3. Как ребенок реагирует на встречу с трудностями
4. Какие качества ребенка помогают ему с ними справиться
5. Какие качества ребенка мешают ему справиться с трудностями
6. Какие задания, какой вид работы ребенок выполняет самостоятельно
7. В чем он наиболее успешен в учебной деятельности
8. Какой вид помощи ребенку Вы предлагаете?
  - общее подбадривание : «Ты сможешь, Это тебе по силам»
  - наводящий вопрос «На какое правило это задание?»
  - Показ начала действия.
  - Показ всего решения «Я показываю, как делать, а ты повторяй так же»
9. Предлагаете ли ученику индивидуальные задания на уроке
11. Обобщите проблему, которая тревожит вас в работе с данным учеником.

При письменном варианте ответов на поставленные вопросы многие педагоги яснее представляют проблему, ловят себя на ошибках чисто педагогического плана, самостоятельно находят ответы на свои вопросы.

Протокол наблюдения за учеником в учебном процессе и внеучебной деятельности

Ф.И.О. ребёнка:

Школа, класс:

Возраст:

Дата наблюдения:

Параметры и критерии	Наличие наблюдаемого признака	Примечание
<p>1. Сформированность мотивационной сферы: преобладающий тип мотивации <u>учебная</u> - проявляет интерес к учебной задаче (заданию) -отказывается от выполнения сложных задач (заданий) - познавательная активность продолжительная - задает вопросы, относящиеся к теме - предлагает разные варианты решения задачи (задания) <u>социальная</u> - ориентирован на мнение учителя - ориентирован на мнение класса - ориентируется на отметку - отказывается от сложных задач (заданий) - отсутствует инициатива - нуждается в длительной поддержке</p>		
<p>2. Способность к целеполаганию - внимательно слушает условие задачи (задания) - отвлекается от прослушивания условия задачи (задания) - присутствует ориентировочный этап в деятельности (вычленяет цель, условия, вопрос)</p>		
<p>3. Планирование деятельности</p>		

<ul style="list-style-type: none"> - прослеживается последовательность выполняемых действий в соответствии с целью - не последовательно выполняет задания - в устной речи отражается последовательность действий - не может в устной речи отразить последовательность действий - выбирает правильный алгоритм из предложенных - выбирает неправильный алгоритм - внимательно слушает предложенный план и вносит свои коррективы 		
<p>4. Реализация планов</p> <p>а) принял план</p> <p>б) приступил к решению задачи (выполнению задания)</p> <p>в) самостоятельно выполнил действие</p> <p>г) выполнил действие опираясь на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - помощь взрослого - помощь сверстника - схему - другие стимулы <p>д) сличает свои действия с условиями задачи (задания)</p> <p>е) выполняет задачу (задание) до конца</p>		
<p>5. Оценка своей деятельности (сравнение полученного результата с эталоном)</p> <ul style="list-style-type: none"> - сравнивает полученный результат с предположительным результатом, образцом - находит самостоятельно свою ошибку - находит ошибку с помощью взрослого - обнаруживает ошибку, исправляет правильно - обнаруживает ошибку, исправляет с помощью взрослого - не старается исправить ошибку - адекватная оценка своей работы - завышенная оценка - равнодушен к результатам труда - заниженная оценка 		

<ul style="list-style-type: none"> - принимает оценку - радуется успеху - радуется завершению задачи 		
<p>6. Ощущения и восприятия</p> <p>а) <u>Активность и точность</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - активно использует анализаторы при обследовании предметного мира - обозначает словом, жестом предмет или явление которое воспринимает - узнаёт предметы - точно узнает предметы - допускает мало ошибок - допускает много ошибок - понимает вопросы учителя - не понимает вопросы учителя - точен при списывании и воспроизведении материала <p>б) <u>Осознанность (предметность)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - понимает обращенную речь <p>в) <u>Последовательность, целостность</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - до конца понимает инструкцию - узнаёт объекты и их части - может достраивать объект до целого <p>г) <u>Скорость</u></p> <ul style="list-style-type: none"> → узнает предмет сразу → нуждается в дополнительном времени 		
<p>7. Представление</p> <ul style="list-style-type: none"> - воспроизводит в продуктах деятельности, непосредственно не воспринимаемый объект - может описать предметы, явления без непосредственного предъявления 		
<p>8. Память</p> <p>а) <u>Кратковременная</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - может воспроизвести только что предъявленный материал - частично воспроизводит - появляется привнесение в процессе воспроизведения 		

<ul style="list-style-type: none"> - быстро забывает материал б) <u>Долговременная</u> - актуализирует материал из прошлого опыта - точно воспроизводит - полно воспроизводит - объём памяти соответствует возрастной норме - объём памяти не соответствует возрастной норме 		
<p>9. Внимание</p> <p>а) <u>Устойчивость</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - когда наиболее продолжительна устойчивость: - в начале урока - в середине урока - в конце урока - отвлекается - не отвлекается <p>б) <u>Концентрация</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - не допускает ошибки - допускает ошибки - соскальзывание <p>в) <u>Распределение</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - одновременно выполняет несколько действий <p>г) <u>Переключение</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - быстро включается в новую деятельность - медленно включается в новую деятельность - привносит элементы из предыдущей в новую деятельность <p>д) <u>Объём</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - количество удерживаемых объектов соответствует возрастной норме - количество удерживаемых объектов не соответствует возрастной норме 		
<p>10. Коммуникативные навыки.</p> <p>Речь</p> <p>а) Невербальные средства общения:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Мимические средства</u> - умеет воспроизводить базовые мимические движения: удивление 		

<p>радость печаль горе страх гнев восторг интерес</p> <ul style="list-style-type: none"> - умеет воспринимать базовые и оттеночные мимические движения - мимические движения выразительны - мимические движения адекватны ситуации - мимика маловыразительна - <u>Жесты и пантомимика</u> - умеет воспринимать и понимать жесты (иди, стой, сядь, встань и др.) - наличие отражения в пантомимических средствах собственных эмоциональных состояний (их разнообразие) - обогащение речи жестами - замена жестом или пантомимическим средством недостающего слова или выражения - Дифференцирует пантомимические, мимические и жестовые средства в общении со взрослыми и сверстниками - Умеет применять невербальные средства общения в: <ul style="list-style-type: none"> - учебной ситуации - в игровой деятельности - в межличностном общении 		
<p>11. Вербальные средства общения. Речь</p> <p>а) <u>Произносительная сторона речи:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - звукопроизношение - искажения - пропуски - замены - нет нарушений - интонационная сторона речи 		

<ul style="list-style-type: none"> - речь богато интонирована - малоинтонирована - слоговая структура слова - перестановки - пропуски - без нарушений <p>б) <u>Пассивный словарь</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - понимает инструкцию: - понимает - частично (с помощью жестов) - не понимает - понимает фразы - включительно понятия - обобщающие слова - слова с категориальным значением 		
<p>12. Письменная речь</p> <ul style="list-style-type: none"> - овладел навыками письменной речи - наличие ошибок: - орфографических - оптических - дисграфических - чтение - побуквенное - послоговое - словами - фразовое - понимает смысл прочитанного 		
<p>13. Мышление</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>анализ и синтез</u> - ориентируется в условиях задачи - в предмете, его составных частях - разделяет задание на части - <u>сравнение</u> - находит сходство в предметах - находит отличия в предметах - ориентируется на образец - сопоставляет действие, результаты действия с 		

<p>задачей, образцом</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>обобщение и классификация</u> - делает выводы на основании вычленения существенного - способен к языковым обобщениям - способен к группировке - способен к абстрагированию - <u>доминирующий вид мышления</u> - наглядно-действенное (преобладают практические способы решения задач) \ сопровождает действия речью \ не сопровождает действия речью - наглядно-образное (совершает действия на основе зрительного соотнесения) - словесно-логическое (решает умственные задачи вербально, способен к умозаключениям) 		
<p>14. Эмоционально-волевая сфера</p> <p>а) <u>эмоциональный фон настроения:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - положительный, ровный - тревожный - неустойчивый - повышенный, эйфоричный - сниженный, депрессивный - безразличный <p>б) <u>проявление эмоций</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - реакция на похвалу, одобрение: - адекватная - неадекватная - безразличная - реакция на грубость: - адекватная - неадекватная - безразличная - склонность к аффектам - фрустрация, тревожность - наличие страхов - отношение к чувствам и эмоциям других детей <p>в) <u>волевая сфера:</u></p>		

<ul style="list-style-type: none"> - способность к проявлению усилий - доведение начатого до конца - обращение за помощью - проявление упрямства - проявление негативизма - внушаемость - полевое поведение 		
<p>15. Самооценка и уровень притязаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>характер общения ребёнка со сверстниками и взрослыми:</u> - самостоятелен - проявляет инициативу в общении - присутствует самоконтроль - доминируют положительные эмоции - <u>Оценка результатов собственного труда</u> - оценивает адекватно - оценивает выше (не видит ошибок не критичен) - недооценивает себя, свои возможности (не видит ничего значимого, хорошего в результате своего труда) - нуждается в постоянной помощи, поддержке, "подхваливании", демонстрации способов деятельности - часто переспрашивает, задаёт вопросы → уровень притязаний - выбирает доступные ему задачи - выбирает задачи, за которые дают высокую оценку, но недоступные для него - выбирает слишком лёгкую для себя задачу - высокий уровень притязаний (стремление к похвале, к высокой отметке) 		
<p>16. Особенности межличностного взаимодействия:</p> <ul style="list-style-type: none"> - использует вербальные средства общения - использует невербальные средства общения - характер межличностного общения: - нейтральный - позитивный 		

<ul style="list-style-type: none"> - конфликтный - способы разрешения конфликтной ситуации: - умеет мирно разрешить, найти компромисс - уходит от конфликтной ситуации - использует вербальную и физическую агрессию - скрытая агрессия - стили взаимодействия со сверстниками: - демократичный - либеральный - авторитарный с педагогами: - демократичный - либеральный - авторитарный - Какую позицию занимает в группе: - лидер - принятый - не принятый - отверженный 		
---	--	--

Психолого-педагогическая карта учащегося

1. Ф.И.О.

---

2. Год рождения

---

3. Год поступления в школу

---

4. Сведения о родителях:

Отец -

(Ф.И.О., год рождения, образование, место работы)

Мать -

(Ф.И.О, год рождения, образование, место работы)

Другие члены семьи –

Состояние здоровья (заполняется по данным медицинской карты).

Заключение ПМПК

Особенности эмоционально-личностной сферы и учебно-познавательной деятельности

В графы таблиц специалисты и учителя вписывают анализ наблюдений за учеником, данные индивидуального обследования. Особое внимание уделяется описанию положительной динамики развития ученика.

7. Учебная мотивация

Желание учиться и узнавать новое. Любознательность. Познавательная активность. Преобладающие мотивы учебной деятельности. Способность к соподчинению мотивов деятельности. Умение учиться.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

--	--	--

8. Эмоционально-личностное самочувствие

Эмоциональная зрелость. Глубина и устойчивость чувств.

Преобладающее настроение. Наличие аффективных вспышек.

Способность к волевому усилию, внушаемость, проявление негативизма.

Самооценка, критичность, уровень притязаний.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

3. Особенности поведения

Соблюдение правил поведения. Поведение в учебной, игровой и трудовой деятельности. Наличие необдуманных и импульсивных поступков. Организованность, выполнение требований педагога, самоконтроль. Прилежание. Отношение к похвале и порицанию.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

9. Положение в классе. Характер отношения к детскому коллективу.

Социально-психологическая ситуация развития. Социально-психологический статус ученика в классе (популярный, предпочитаемый, принятый, изолированный, отвергаемый)

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

--	--	--

5.Состояние школьно-значимых умений

(умение планировать свою деятельность и сосредоточенно работать, способность понять и принять учебную задачу, отношение к неудаче, темп работы, работоспособность)

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

6.Особенности внимания

Объем и устойчивость внимания. Способность к распределению и переключению внимания с одного вида деятельности на другой. Степень развития произвольного внимания.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

7. Особенности зрительного и слухового восприятия учебного материала

Точность и осмысленность восприятия. Понимание главного в воспринимаемом. Умение сравнивать предметы с целью выявления сходства и различия.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

--	--	--

9. Особенности запоминания и припоминания учебного материала

Преобладающий тип памяти. Быстрота и точность запоминания.

Использование приемов запоминания, припоминания. Индивидуальные особенности памяти.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

10. Особенности осмысления учебного материала

Способность обобщать и делать самостоятельные выводы. Уровень усвоения общих и абстрактных понятий. Установление причинно-следственных связей.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

10. Особенности речи и навыков коммуникации

Особенности устной и письменной речи. Наличие нарушений структурных компонентов речи. Особенности общения со сверстниками и взрослыми людьми.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

11. Состояние знаний, умений и навыков по основным предметам

Особенности усвоения знаний, предусмотренных программой. Потребность в помощи педагога при воспроизведении и применении знаний из области основных учебных предметов. Умение использовать знания в других учебных ситуациях, в жизненных ситуациях.

Класс, предмет	На начало учебного года	На конец учебного года

--	--	--

12. Особенности семейного воспитания.

Взаимоотношения ребенка с родителями, братьями, сестрами. Совместные занятия родителей с ребенком. Тип семейного воспитания. Взаимодействие родителей с организацией образования.

класс	На начало учебного года	На конец учебного года

Ерекше оқыту қажеттіліктеріне қарай қысқа мерзімдік, орташа мерзімдік және ұзақ мерзімдік негізде оқушыларға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету

Әдістемелік ұсынымдар

Психолого-педагогическое сопровождение и оказание поддержки учащимся с особыми образовательными потребностями в школах на краткосрочной, среднесрочной и долгосрочной основе

Методические рекомендации

Басуға 23.11. 2015 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 10.

Подписано в печать 23.11. 2015 г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 10.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Астана қ., Орынбор көшесі 4, «Алтын Орда» БО, 15-қабат

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина
010000, г. Астана, ул. Орынбор, 4, БЦ «Алтын Орда», 15 этаж